Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 18 (60) - Joi 5 mai 1955 | ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Sărbătoarea presei comuniste

Acum 43 de ani, în ziua de 5 mai, muncitorii din Rusia țaristă puteau să vadă sub ochii lor ziarul mult așteptat pentru care dăduseră la colecte voluntare copeică după copeică... Apăruse „Pravda", organ pe care astăzi îl putem și noi cumpăra în fiecare dimineață de la chioșc. Cu o zi înainte, la 4 mai 1912, la minele de aur din Lena căzură sub împușcături 500 de muncitori, din șase mii de greviști. Această monstruoasă crimă făcu țăndări din așa-zisa atmosferă de pacificare înstăpînită de stolipinism, după cum dădu cu totul peste cap născocirile menșevice despre stingerea avîntului revoluționar în Rusia. Dintr-odată situația se schimbă, Rusia țaristă devenind tot atît de stabilă ca un butoi de pulbere cu fitilul aprins. Grevele izbucniră și se ținură lanț, transformîndu-se în revendicări politice, bolșevice...

În acest foc, a luat naștere cotidianul bolșevic „PRAVDA". De la bun început ea s-a adresat maselor largi muncitorești lămurindu-le importanța evenimentelor politice și cerîndu-le colaborări. „...muncitorii să nu se mărginească numai la simpatia pentru ziarul nostru, ci să ia parte activă la conducerea lui. Să nu spună muncitorii că scrisul este pentru ei o muncă cu care nu sînt obișnuiți: muncitorii literați nu cad gata din cer, ei se formează încetul cu încetul în cursul muncii literare" — scrie I. V. Stalin în primul număr din „PRAVDA". Se adresa așadar muncitorilor nu numai un ziar al problemelor lor, dar mai cu seamă unul scris de dînșii. Pentru că, într-adevăr, cine cunoaște mai bine problemele muncitorești decît muncitorul însuși?

Ziua de 5 mai a rămas zi de sărbătoare a presei muncitorești în amintirea uriașului succes înregistrat de „Pravda", odată cu apariția sa.

Zece ani mai tîrziu, cînd războiul civil se terminase și victoria primei revoluții socialiste era cunoscută de toată lumea, Lenin scria în „Pravda": „Numai zece ani s-au scurs de atunci! Dar în ce privește conținutul luptei și al mișcării în acest interval, s-au scurs o sută..."

Cu adevărat... Se preschimbase radical Rusia țaristă mistuită de flăcările revoluției. Odată cu ea se preschimbase întreaga lume cu toată istoria ei. Se născuse Viitorul — devenit prezent străluminat. Prindea viață visul de aur al omenirii. În acel glorios deceniu — 1912-1922 — presa bolșevică întărise legătura dintre partid și mase, condamnase războiul imperialist cerînd transformarea lui în război civil, organizase masele în jurul partidului și a anunțat cu litere de aur izbucnirea Marii Revoluții. Parcă răsunau din paginile ei vestitele tunurilor de pe „Aurora". Nicicînd și nicăirea un ziar n-a avut la îndemînă o mai plină de noutate știre. Tocmai pentru că era cel mai nou eveniment de la începutul omenirii.

Iar cînd haitele reacțiunii s-au învălmășit asupra tinerii republici socialiste, presa bolșevică s-a aflat iarăși în prima linie. Sosesc la apelurile ei mii de moțiuni de la muncitorii și țăranii care plecau pe front să apere patria, să apere socialismul. Mulți dintre dînșii au rămas pe cîmpurile de bătaie, dar pe scrisorile trimise stă cuvîntul lor, semnătura lor... Stă întipărită gloria lor — neasemuiți eroi, nemuritorii eroi ai revoluției socialiste. Ei au mers la atac purtînd în baionetă chemările partidului, ale lui Lenin și versurile înflăcărate ale lui Maiakovski, ei au citit la lumina focurilor de tabără, silabisind adeseori știrile despre înfrîngerea foametei și despre marea inițiativă — întrecerea pornită de feroviarii moscoviți, despre victoria de la Țaritțin, despre zdrobirea lui Colceak și Denikin, regretînd în același timp eroi ca Parhomenko și Ceapaev... La aceleași focuri de tabără se scriau, cu litere strîmbe și stîngace, mulțumiri și îndemnuri „Pravdei".

Dar presa, spune Lenin, este nu numai propagandist și un agitator colectiv, ei și organizator colectiv. Ea e ca o schelă în jurul unei clădiri, care trasează conturul viitoarei construcții, mijlocește legătura dintre muncitori, unește și organizează acțiunile disparate. Lenin considera că presa trebuie să supună judecății maselor problemele esențiale de toate zilele și, înainte de toate, cele de construcție economică, socialistă, să difuzeze exemplele demne de urmat și să critice slăbiciunile, greșelile. Prin urmare, în opoziție cu presa burgheză „calomniatoare, nerușinată și mincinoasă pînă-n măduva oaselor", Lenin cerea presei să fie educator al maselor, organizator al lor, curea de transmisie între partid și mase, mobilizator la acțiuni.

Indicațiile lui Lenin au rămas pînă astăzi îndreptar pentru presa comunistă. Ajunge să deschizi „Pravda", ca să le vezi transpuse în fapt. Ci itorii scriu de la locurile lor de muncă despre succese și lipsuri; Institutul de construcții de mașini pentru cărbune din Stalino a creat o nouă combină pentru mineri — Donbas-2 —, cu o capacitate de 140 tone cărbune pe oră; perspectivele de dezvoltare a colhozului „Munca liberă" — atitudine creatoare față de muncă, rezervele de semințe, întărirea bazei furajere, programul de construcții — în rînd cu fruntașii — notînd pe o pagină întreagă experiența colhoznicilor înaintați, metodele lor de muncă și angajamentele lor... Așa cum ceruse Lenin acum treizeci și ceva de ani!..

De multe ori, în cătune foarte depărtate din țara noastră, în micute biblioteci sătești, dai peste colecții de publicații sovietice. Ba „Pravda", ba „Uniunea Sovietică" — splendida revistă ilustrată — ba „Ogoniok", ba „Timpuri Noi". Se văd pe ele semnele necontenitelor răsfoiri. Ades am întîlnit țărani privind îndelung fotografiile care înfățișează uriașele construcții din Uniune, ținînd a mirare și admirativ. Uneori se află cine să traducă textul; alteori grăiesc numai fotografiile. Dar în acel caz oamenii se apucă să numere etajele universității Lomonosov cu răbdarea cusătoreselor de arnici, ori să judece îndelung la tractoarele care trag cîte trei-cinci agregate deodată. Ba, foarte adesea, se distrează pe marginea imaginilor din „Krokodil".

Adevărată este vorba auzită întîmplător pe stradă că dacă vrei să afli zi de zi imaginea vieții lumii, să urmărești presa sovietică. M-am uitat cu mai multă luare-aminte la respectivul cetățean. Era un om oarecare, cu bocanci prăfuiți, cu o servietă tocită, semn că venea de la țară. Am aflat pe dată că omul era învățător și venise în capitală pentru școala lui, după nu știu ce material didactic. Am păstrat în amintire această frumoasă caracterizare: că imaginea întregii lumi se află în presa sovietică, izvor de învățăminte, educator și mobilizator. Pentru fiecare om al muncii angajat în opera de construire a socialismului Nu odată am găsit în articole și opere literare răspuns la întrebări grele. Nu odată ni s-au deschis orizonturi noi și perspective largi citind presa de specialitate ori articole din „Pravda". Nu odată, prin intermediul foilor tipărite, ne-au vorbit aievea maeștrii literaturii sovietice. Și nu te mai simți izolat la masa de lucru știind că în același chip, cu sîrguință și cu mare experiență, ostenesc neîntrecuții creatori sovietici. Dai laudă vieții noastre noi, dai laudă comunismului — dai laudă pentru că nicicînd transmiterea experienței de la om la om și de la popor la popor n-a fost atît de completă și pentru un atît de mare scop...

Azi, cînd capete nesăbuite zămislesc planuri pentru un al treilea război, cînd țipă și urlă și fac spume la gură niște generali belicoși, care se țin de după cap cu Manteufelii agitînd „bomba", este bine să ne aducem aminte de un articol al lui Lenin, publicat în „Pravda" acum treizeci și trei de ani: „Burghezia mai poate încă în mod liber să chinuiască, să torturoze și să omoare. Ea nu poate însă opri victoria inevitabilă și — din punct de vedere al însemnătății istorice — apropiată și deplină a proletariatului revoluționar".

Au mai fost generali belicoși, funeste amintiri pentru omenire. Au mai fost... Istoria i-a însăilat printre criminalii de război, lăsînd loc sub Hitler și pentru maniacii bombei. Bucurîndu-se de „libertatea de a urla", se folosesc de ea peste măsură. Dar cu asta n-au să oprească inevitabila victorie a socialismului.

Dumitru Mircea

SOARTA FASCISMULUI

Cine ești?... Nu mă privește
Al cui tată, fiul cui...
Om? — Ești doar la chip, firește.
Strop de om în tine nu-l!

A. TVARDOVSKI
(Vasili Tiorkin)

Desen de PERAHIM

Legenda fiarelor

Din zarva lor stirnită
In veacul de acum,
Murdară, va rămîne
O umbră, ca de fum.

Picior n-o să mai fie
Din fiarele acelea.
Atîta doar: o foaie
De iască moartă, — pielea.

Privindu-le-n muzee
Pierdute printre roce,
La veseli prunci vom spune
De fiarele feroce.

Deși mult pîntecoase,
Umblau pe două labe.
Vezi, pieile rămase,
Cu toate astea,-s slabe.

Voiau să-mpartă lumea,
S-o sfarme și s-o toace.
Dar oamenii-mpreună
Le porunciră: pace.

Ci-n loc n-au vrut să steie
Și solzii și-au sclipit.
De vrerea lumii: pace
Toți codrii au vuit.

Nu le păsa de lacrimi,
De prunci, de chin, de jale.
Și cînd sună iar cornul,
Sunară iar din zale.

Urînd pe om, cercară
Să-și ia părtașă piatra,
Dar pe sub tălpi simțiră
Cum li se surpă vatra.

Vrînd soarelui și lunii
Să le înece chipul,
Furtuni porniră. Blestem!
Căci se trezi nisipul.

Răspuns-au — Oceanul
Urcîndu-l pînă-n noni.
Nisipul pînă-n stele
Crescu de mii de ori.

Cu furie-Oceanul
Zăgazurile-și rupse;
Crescînd mereu, nisipul
L-întîmpină — și-l supse.

Și se porni nisipul
Spre fiarele puhoi.
Și-atunci văzură cum că
Nisipul sîntem noi.

Și-au vrut să deie drumul
La fulger — și i-au dat.
Și i-a izbit!, iar nouă
Supus ni s-a-nchinat.

Și-am răsucit din fulger
Brățară, să anine
De brațe, la fetițe
Ca tine, și ca tine.

Eugen Jebeleanu

Ziua cea mai fericită

Mikoláš Ales, pictorul a cărui mînă măiastră a fost îndrumată de însuși geniul poporului ceh, a desenat cîndva, pe vremea imperiului austriac, un tînăr bogatîr adăpîndu-și calul la apa unui rîu. Deasupra rîului, Hradcinul își desfășoară majestuos frumusețile. Sub desenul acesta, pictorul a adăugat următoarele cuvinte: „Nu va fi bine în Cehia pînă cînd nu-și va adăpa Rusul calul în apa Vltavei".

Această imagine și aceste cuvinte profetice mi s-au înfățișat dintr-odată înaintea ochilor, în clipa în care Armata Roșie elibera Praga.

Se împlinesc, în ziua de 9 Mai, 10 ani de cînd la marginea fermecătorului oraș Praga s-au ivit, odată cu zorile, primele tancuri sovietice. Era răspunsul prompt, imediat și hotărîtor al Armatei Roșii, răspunsul frățesc al oștașilor ruși la chemarea de ajutor transmisă de postul de Radio Praga.

Praga răsculată se afla într-o situație disperată. Fiara nazistă, rănită de moarte la Stalingrad, primise de curînd lovitura de grație în însăși inima ei, la Berlin. Dar cînd își dă duhul, bestia e mai furioasă ca oricînd. Și fiara nazistă care se pregătea să-și dea duhul, se năpustea cu furie asupra Pragăi răsculate, care în ciuda lipsei de arme și munitii continua să se apere cu deznădejde. S-ar fi putut întîmpla atuncea să fim nimiciți în ultima zi de război; s-ar fi putut întîmpla să nu rămînă din Praga decît un uriaș morman de pietre răscolite. Așa numitul ministru de Stat, Frank, ucigașul înveterat al poporului ceh, din ordinul căruia fusese ras de pe fața pămîntului eroicul orășel Lidice, ținuse să declare că în momentul în care naziștii vor fi nevoiți să părăsească Praga, vor avea grijă să trîntească cu zgomot poarta în urma lor; și într-adevăr, înecată în fumul salvelor și al exploziilor, Praga s-a cutremurat din adînc, pînă în vîrful turnurilor și pînă în bolta cerului. Avioanele germane coborau asupra străzilor; păsările de pradă nu se mulțumeau cu bombardarea clădirilor, ci-și scuipau gloanțele ucigașe asupra trecătorilor. Bande SS smulgeau femeile și copiii din adăposturi, îi zvîrleau înaintea mașinilor, îi goneau din urmă. Postul de Radio anunța că unități de tancuri germane șerpuiesc pe drumuri lăturalnice către Praga.

Praga a trăit, în noaptea aceea, coșmarul unui infern.

Însă dimineața, odată cu zorile, s-a produs minunea! Oameni copleșiți de urgia drăcească a cotropitorilor, oameni îndîrjiți care li se opuneau cu arma în mînă, dar care toți credeau că le sosise ceasul din urmă și se pregăteau să-l întîmpine cu frunțile în sus, s-au trezit, deodată, într-o lume nouă. Sosise Armata Roșie! Și astăzi cînd îmi amintesc de clipa aceea, mă podidesc lacrimile unei fericiri fără de margini, și un val de nespusă bucurie mă cuprinde, înălțîndu-mă parcă deasupra pămîntului. Simțeam libertatea! Respiram viața! Ne scăldam în lumina soarelui! Un oraș întreg se revărsa din pivnițele mucegăite, izbucnind în luminițele jucăușe ale primăverii care plutea în aer și pe fețele lor. Alergau toți în întîmpinarea Rușilor.

...Mă duc înapoi cu gîndurile și îmi amintesc de acea dimineață întunecată a zilei de 15 mai una mie nouă sute treizeci și nouă. Motociclete conduse de oameni îmbrăcați în uniforme verzi-cafenii se iveau din ceața deasă care îmbicsea străzile orașului. Primii soli ai morții defilau pe străzile Pragăi. Dar străzile, străzile acestea pe care ei le-ar fi voit înțesate de lume întru întîmpinarea lor, erau pustii. Un singur chip de om nu s-a arătat atuncea la fereastra vreunei case. O tăcere de gheață, rece ca inima celor care ne cotropeau, îi întîmpina pe năvălitori.

Și iată Praga, Praga zilei de 9 Mai, Praga baricadelor care fumegă încă în urma incendiilor. Praga cu caldarîmul străzilor smuls. Praga cu copacii înmuguriți, cu drapele tricolore și roșii fluturînd la ferestre; Praga, care de bucurie nu se mai putea stăpîni, care își striga și își cînta bucuria. Locuitorii orașului îmbrățișau și îi sărutau zgomotos pe obraji pe primii ostași roșii ieșiți în cale; mamele le întindeau pe brațele încă tremurînde de emoție făpturile zîmbitoare ale copiilor. Praga nu știa cum să-și mai arate dragostea și recunoștința față de acei care, în clipele acelea, îi dăruiau libertatea! Cel mai priceput, mai iscusit regizor din lume nu ar fi fost niciodată în stare să realizeze un atît de puternic și izbitor contrast, ca acela pe care îl realizo, în chip alegoric, istoria: contrastul dintre Praga de ieri în care se năpustiseră solii negri ai nazismului, și Praga de azi, în care înflorea primăvara popoarelor.

O imensă grădină părea orașul, miresme îmbătătoare pluteau asupra lui, un cîntec al libertății murmurat de mii de inimi îl străbătea de la un capăt la altul. Închipuiți-vă fumul prafului de pușcă, mirosul înțepător al benzinei, parfumul de vanilie al liliacului înflorit peste noapte, cetele de fete cu păr despletit, cu bluzele albe și brațele încărcate de flori; cîte grădini există în Praga, tot atîtea revărsări de flori înecau grupurile Armatei Roșii. Le văd și acum, acele tancuri sovietice pe care înfloreau ramurile liliacului și strălucea verdele proaspăt al ramurilor de brad, tancuri din care se înălțau trupurile puternice ale ostașilor cu steaua roșie licărind la chipiu. La prima vedere, ostașii roșii păreau a nu se deosebi prin nimic unul de celălalt; și aceasta, nu pentru că purtau aceeași uniformă, sau pentru că fețele lor le erau deopotrivă de arse și bătute de vînt, ci pentru că un zîmbet plin, tineresc, un zîmbet plin de bunătate omenească înflorea pe fețele tuturor. În clipele acelea, era tot ce ne puteau arăta mai frumos...

În piața Vaclaw, tancurile se pierd în mulțimea uriașă care le înconjoară. Fiecare dintre aceia care se adună în jurul lor, ar dori măcar să-l atingă pe unul dintre eroii de la Stalingrad și Berlin. Fetele, înălțate în vîrful picioarelor, întind cărți poștale ilustrate ca să li se scrie un autograf, cam așa cum le-ar întinde unor stele de cinematograf. Băiețandri cu obrajii iradiind de fericire, se cațără pe uriașii de oțel, și-i îmbrățișează cu putere pe eroii viselor lor de pînă acum.

Și totuși, pe străzi învecinate, pe străzi lăturalnice, se mai aud uneori pocnete surde, de parcă s-ar fi apucat cineva să spargă nuci... Se aud împușcături. Pe măsură ce trece ziua și întunericul nopții coboară asupra orașului fără de lumină, rămășițele răufăcătorilor naziști își reiau zvîrcolirile și-și descarcă ultimele muniții din arme. Partizanii din Praga povestesc și astăzi cu admirație, despre actele de vitejie ale ostașilor roșii. La Porici, pe acoperișul clădirii din colț, mai latră încă mitraliera unui cuib nazist nelichidat pînă în clipa aceea. Un ostaș sovietic s-a oprit, s-a dus calm pe partea opusă a străzii, a ridicat automatul și a tras. Mitraliera a încetat să latre. În piața Steromestka, unde nemții puseseră foc vechii primării a orașului, măiastră operă de arhitectură gotică, nu se putea ajunge. Străzile erau blocate. Iar din piață izbucneau fără încetare detunăturile. Rușii continuau lupta. Și cîți ostași roșii nu și-au dat viața, atuncea, în lupta pentru Praga nouă și liberă!

La Smichov, în cel mai vechi cartier industrial din Praga, se înalță un monument al eliberării noastre; un monument grăitor, închipuit de un tanc sovietic. Dalta niciunui sculptor nu l-a săpat, nicio stilizare artistică nu a venit să-i idealizeze înfățișarea; e un tanc. Un tanc simplu, care înseamnă o puternică realitate istorică, un tanc de oțel care înseamnă un măreț fragment de istorie. Un tanc construit bucată cu bucată de muncitori sovietici. un tanc pe care au venit ostașii sovietici pînă în inima Pragăi răsculate, pentru a-i dărui libertatea. Este tancul 23 din armata condusă de generalul Leliușenko, primul care a pătruns în Praga însingerată. Pe placa comemorativă a sociului, sînt imortalizate în caractere cirilice și latine numele tuturor acelor neînfricați tanchiști care și-au dat viața pentru Praga, în Marele Război pentru Apărarea Patriei. Și printre aceste nume, de le citești, poți întîlni și străvechiul și istoricul nume Hmelnițchi. Este, așa dar, un tanc adevărat. Copiii, băiețandrii care zburdă prin parcul din cartierul acesta, îi privesc de jos roțile negre și șenilele puternice. Il poți vedea oricînd, de departe. Se află pe un soclu înalt, de granit, la capătul căruia privirile se pot opri de oriunde. Gura tunului privește spre zidurile Palatului Hladov, ca un simbol al victoriei Armatei Roșii și, totodată, ca un avertisment pentru aceia care ar mai voi să tulbure din nou pacea.

De mult au tăcut în piețele, în grădinile sau pe străzile noastre sunetele armonioase rusești care au fermecat în urmă cu 10 ani întregul oraș. Au dispărut și indicatoarele, scrise în rusește, de la încrucișările drumurilor. Ne-am luat rămas bun, plini de emoție, de la mareșalul Konev, comandantul militar de atuncea al Pragăi; și toți prietenii, frații și tovarășii noștri ruși și ukrainieni, s-au înapoiat de multă vreme în patria lor, ducînd cu ei recunoștința noastră nepieritoare. Insă aceste amintiri minunate, rămase din ziua cea mai fericită a poporului nostru, nu se vor ofili niciodată. De altfel, poate că nici nu putem vorbi despre amintiri — pentru că ceea ce obișnuim să numim astfel, reprezintă de fapt prezentul și viitorul nostru, însăși viața noastră, în tot elanul și bogăția ei. Fiindcă Cehoslovacia nici n-ar putea exista fără prietenia puternică a Uniunii Sovietice.

Maria Pujmanova

DESPRE UNELE PROBLEME ALE LIMBII LITERARE

Cu Ion Eliade Rădulescu se deschide o eră nouă pentru limba literară românească. Și nu numai limba literaturii capătă un nou avînt, dar Eliade trasează căi noi stilului publicistic și științific, prin activitatea sa de ziarist și de autor de manuale școlare.

După cum se știe, unii lingviști fixează începuturile limbii literare românești chiar în epoca în care Eliade își face debuturile în publicistică. În ceea ce ne privește, nu împărtășim această părere, după cum am arătat-o într-un articol precedent. Activitatea novatoare a lui Eliade este însă evidentă. Și despre ea vrem să întreținem astăzi cîteva clipe pe cititorii noștri.

Eliade, firește, nu iese din goluri. Știm, din însemnările sale de mai tîrziu, că a început prin a citi tot ce-i cădea sub mînă, printre care cîteva cărți populare. Urechea și memoria lui erau remarcabile, aducîndu-i sub pană expresii populare autentice, un material bogat pe care a știut să-l valorifice cu un real talent. Proza lui Eliade este excepțională; la tot pasul, în scrierile sale literare, cititorul se oprește pentru a savura o expresie, o frază, și a admira inventivitatea verbală a acestui mare artist. Frazele liminare, din celebra sa „prefață" la „Gramatica" din 1828, în care un interlocutor retrograd deplinge dispariția unor slove din alfabetul chirilic — „gramatica" e tipărită cu un alfabet simplificat — sînt în toate memoriile:

„Ei! dar ce fol de carte e asta?!!! Uită-te minune!! aci lipsesc o grămadă de slove! ăștia vor să ne lase săraci! Aci fălosul și purtătorul de ortografie *i* (în tot pasajul, autorul se referă la slovele alfabetului chirilic) lipsește: mărețul și îngîmfatul *o*, de asemenea; *u* cel bogat în loc, nu se mai vede!... Vai de mine, ce grosime și mojicie!!! Ia te uită că ăștia și pe delicatul și plinul de dulceață *th* l-au scos!! Nu zău, ăștia sînt Romini groși bădărani de la țară, nu vor să aibă cît de puțină evghenie pe dînșii!... Sînt vrednici de rîs întru adevăr! Vedeți lucruri copilărești! Vedeți eresuri! Vedeți nesocotințe!... Ait! S-a stricat!! S-aaa duuus acum și limba!!"

Tonul acesta familiar, de povestitor sfătos, atent la toate intonațiile și modalitățile limbii vorbite, îl regăsim și în alte scrieri ale sale. Astfel, în „precuvîntare" la „Vocabular de vorbe străine în limba română" (1847):

„Să începem de la moș Adam. Pentru că și modul acesta de a ne arăta ideile prin buca asta ce o numim gură, înfiind cimpoile plămînilor, scoțînd aerul pe țeava gîtului și tocînd cînd cu buzele, cînd cu limba, și amestecîndu-se și nasul cîteodată; și modul acesta, zic, tot de la moș Adam se trage. Tot lucrul cînd începe de la început e mai bine; pentru cine zice că nu e mai bine, începă de la coadă".

În fine, vom cita un pasaj din „Coconul Drăgan", pentru a da un model de verva satirică a lui Eliade:

„Frățica, scumpul jumătăți al coconiței Drăgane, s-a fost chemat și dumnealui Drăgan, și noi nici nu știam. E mult de cînd se împărtășise publicului portretul acestei coconițe, și lumea nu știa nimica despre boierul dumneaei, pentru că nu era așa ieșit la obraze. Trebuie însă să vorbim ceva și de dumnealui, căci acum e între oameni. Coconul Drăgan e un fel de bădăran boierit, care se ține mereu de moda veacului. În vremea de mai nainte, după cum am zis, era un Neiculiță de minune, om al trebei, scotea lapte din piatră, pupa pe rumîn în bot și-i lua din pungă tot; sau dacă nu vrea hoțul de rumîn să-i dea,... atunci... atunci tîrnuit, scuturat, cu părul vîlvoi, ți-l băga (după limba dumnealui) la obedeală, îi da fum de ardei și lasă-l în pace apoi..."

Dacă Eliade apare ca un artist în mînuirea limbii literare, importanța lui e tot atît de mare în calitatea de îndrumător al limbii literare pe o cale justă.

Eliade preconizează unitatea limbii literare românești. El fixează și normele ei, și în aceasta se dovedește plin de bun simț și clarvăzător, întrucît îndrumează limba literară pe făgașul ei tradițional, al graiurilor din Muntenia. Eliade era conștient de diferențele dintre graiurile din Muntenia și din Moldova; în corespondența sa cu C. Negruzzi, Eliade enumără aceste particularități și recomandă pe acelea care trebuie reținute în limba literară. Scopul lui mărturisit este de a făuri o limbă care să poată exprima tot ce gîndește cineva. De aceea, el insistă asupra necesității cuvintelor tehnice. În această privință, trebuie relevate calitățile terminologiei „gramaticii" sale, comparată cu terminologia greoaie a „gramaticii" lui Iordache Golescu („Băgări de seamă asupra canoanelor gramaticești", 1840; lucrarea era terminată în 1832). Eliade vorbește despre *substantiv, pronume, adjectiv, articol, verb, participie* (= participiu), *prepoziție, adverb, interjecție, declinație*, pronume *personale, conjugare, infinitiv*, termeni care s-au impus în limbă sub această formă, pe cînd la Iordache Golescu găsim: *propunere* (= prepoziție), *conjuncție* sau *legare, slove* (= sunete), *slomnire* (= silabă), *imiditong* (= semidiftong), *incheietură* (= articol), *neam* (= gen), *chip, formă, număr, cădere* (= caz), *induplecare* (= declinare), *îmbinat* (= compus), *pasato-perfet, trapasat-perfet* (= perfect, mai mult ca perfect).

Eliade recomandă să urmăm pilda predecesorilor noștri, care aveau o limbă literară unică: limba bisericească. Acesta e deci sensul care trebuie dat recomandației sale de a urma „limbii cei bisericești", ci nu de a imita această limbă greoaie, părăsită de cronicarii moldoveni și depășită pretutindeni. în Țările Românești, la începutul secolului al XIX-lea. De altfel Eliade a dat el însuși cel mai bun exemplu de ceea ce trebuia să fie limba literară, adresîndu-se limbii vorbite de popor.

Eliade, în intenția lui de a cultiva limba literară și de a-i făuri mijloace de expresie cît mai perfecționate, îndeamnă pe scriitori să facă traduceri din limbi străine, care împodobesc limba cu construcții noi. Pentru îmbogățirea lexicului, preconizează derivarea din fondul propriu al limbii și împrumutul de termeni din limbi străine. El recomandă „adaptarea" neologismelor la firea limbii romîne și păstrarea elementelor străine, intrate în limbă în cursul veacurilor trecute, care sînt necesare și s-au naturalizat. Limba romînă trebuie căutată la țară, afirmă el; bogăția și varietatea vocabularului și expresiilor din scrierile sale arată că Eliade a fost un profund cunoscător al limbii contemporane. Sînt cunoscute frazele sale de îndemn adresate scriitorilor tineri: „Scriți, domnilor jurnaliști, cum să vă înțeleagă contemporanii, dacă scriți pentru ei!".

Dacă, mai tîrziu, Eliade era să renege toată această bogăție de idei sănătoase și să cadă în mania italienizantă, care i-a deformat limba și a îndepărtat pe cititori de la scrierile sale atît de interesante prin conținut, aceasta se datorește bolii psihice de care a suferit, semnalată de contemporani încă înainte de 1848, și care era să anuleze una din activitățile culturale cele mai vii și mai utile, și să adumbrească o minte cu scăpărări care uimesc.

Al. Rosetti

Intîlnire după victorie

Prietenă scumpă, nu fi tristă-acum,
în ziua cea mare de glorii.
Ce mare-i pămîntul! Ce multe lumini
aprind bucurii și victorii.

Dar glasul de-aramă-al fanfarei l-auzi,
iubito, cum crește pe stradă?
Orașul e-un cîntec; soldații se-ntorc:
mă vezi printre ei, la paradă.

Căci drumul de oaste acum s-a sfîrșit:
a fost între noi despărțirea,
cînd anii de griji doar ei ne-au legat,
doar ei ne-au fost gîndul, unirea.

Așa cum a fost cînd, dinspre Apus,
porni peste țară furtuna:
departe de tine, loveam în dușman,
cu sufletul patriei una.

Pe granițe arse, în luptă treceam,
cu inimi, milioane, alături,
și ele mi-erau lumină pe drum,
tot ele puternice scuturi.

Purtîndu-mi mînia pe drumuri de foc,
păstram într-o altă privire —
un vis — bucuria să fiu într-un loc,
la Moscova, la întîlnire.

În urmă privesc către anii de griji;
departe-s și nu mai revin.
Și cîntecul crește, întinde aripi
și bate în pieptul meu, plin,

vestind că ne-așteaptă viața, iubito,
sub stelele mari de rubin,
veghindu-ne calm, luminos, viitorul,
pe turlele nalte-n Cremlin.

Alexei Surkov
In romînește de **Andrei Tudor**

Recenzie

„CONTEMPORANII" de Boris Polevoi

Una dintre problemele însemnate ale genului scurt este de exemplu aceea a realizării de personaje literare utilizînd modele luate din viața înconjurătoare, așa cum sînt ele sau cu transformări minime. Procesul de creație a unui „erou" nu presupune în chip obligatoriu sinteza în ficțiune, deoarece reprezentativ pentru o epocă poate fi și un personaj existent în realitate. Tocmai această problemă ne-a pus-o apariția în romînește a cărții scriitorului sovietic Boris Polevoi, — „Contemporanii", în care e material luat aproape direct din realitate. Volumul e unul de povestiri adevărate despre oamenii sovietici. Zilele pe care Polevoi le-a petrecut pe un mare șantier de construcții i-au dat prilejul să cunoască muncitori și tehnicieni, să afle întîmplări obișnuite de fiecare zi sau să vadă fapte de eroism. Scriitorul dă schițe scurte, care țin în același timp de literatură și de reportajul de actualitate. Eroii acestora devin adevărate personaje literare, iar povestirile ar putea oricînd să apară ca episoade ale unui vast roman despre contemporaneitate.

Cu această metodă, Boris Polevoi reușește să redea sugestiv unul dintre aspectele cele mai importante ale vieții sovietice de azi: uriașa muncă de construcție pașnică, pusă în slujba omului. Cartea dă impresia unității, a coeziunii, deși e compusă din bucăți care aparent sînt fără legătură între ele. Unitatea e dată de tematica generală a cărții, desprinsă din fiecare pagină. Boris Polevoi nu a căutat senzaționalul, fapta de eroism spectaculos. Ceea ce l-a interesat în primul rînd a fost fenomenul obișnuit, dar acesta sub cît mai multe aspecte. Excavatoristul Slepuha își conduce excavatorul cu aceeași dragoste simplă pe care o avea pentru tancul său odinioară, pe front. Undeva în stepă, pe malurile încă uscate ale viitoarei mări, colhoznicii visează la viața nouă care îi așteaptă. Intr-o noapte de furtună o tînără doctoriță salvează viața unui copil. Mașa Boldireva și Zoia Poleakova devin pe șantier sudorițe fruntașe, inovatoare cunoscute și iubite în toată țara. Pionierii bolnavi dintr-un sanatoriu din îndepărtata Crimee trimit semințe de arbori și de tufe culese din parcul lor, pentru ca și pe malurile noi să înflorească boschete și să fie verdeață. Un combiner devine montator fruntaș. O bibliotecară tînără înfruntă viscolul pentru a aduce la timp cititorilor ei cărțile cele mai noi și mai frumoase.

Din analiza atentă, din reprezentarea variată a realității a rezultat imaginea cuprinzătoare și unitară a puterii de neînfrînt a oamenilor sovietici călăuziți de idealuri grandioase.

La impresia de coeziune a cărții contribuie și cadrul, — același pentru aproape toate povestirile: uriașul șantier al canalului Volga-Don, cu centralele electrice care se înalță văzînd cu ochii, cu marea care răsare în mijlocul stepelor, cu drumul mai întîi vijelios apoi liniștit al apelor pe noile drumuri săpate de mîna omului.

Dar creșterea malurilor de beton, scormonirea pămîntului, năvala apelor, nu sînt nici un moment descrise pentru ele însele. Polevoi rămîne fidel ideii sale inițiale, aceea a măreției omului, chiar în descrierea forței naturii sau a mașinilor nemaivăzute. In acest cadru scriitorul menține accentul pe creșterea necontenită a conștiinței omului sovietic.

In același timp, „Contemporanii" este o vastă galerie de tipuri care impresionează prin varietate. Atunci cînd face portretul eroilor săi, Boris Polevoi alege mijloacele cele mai simple. El nu utilizează trăsături multiple, analiza minuțioasă, acumularea de amănunte. Portretul făcut de Polevoi sugerează munca desenatorului care construiește o figură din linii cît mai puține, dar exprimînd esențialul. De obicei o singură întîmplare e suficientă pentru a defini personajul: actul de curaj al lui Petr Sintîn, munca încordată, plină de riscuri a unor scafandri în fundul fluviului vijelios,

BORIS POLEVOI

sosirea pe șantier a unui adolescent. Sintîn este așadar curajos, neînfricat, priceput, scafandrii sînt devotați, conștienți, „practicantul" plin de entuziasmul adolescenței. Procedeul nu înseamnă schematizare. Scriitorul redă trăsătura principală, care caracterizează: îndrăzneală, perseverență, avînt, seriozitate. Aceasta nu rămîne însă unică. In lumina ei, Polevoi lasă să se întrevadă și altele. In felul acesta personajele rămîn complexe, neuniformizate.

Mulțimea personajelor ne obligă să le căutăm o trăsătură de unire, un factor comun. Zugrăvirea faptelor de curaj și a evenimentelor de fiecare zi arată că Polevoi nu consideră important felul în care se manifestă eroismul, ci însăși existența acestuia, ca fenomen caracteristic contemporaneității sovietice. Mica bibliotecară poreclită „Iepurașul" care nu pregetă să înfrunte viscolul, are tot atîta drept la prețuire și admirație ca și fruntașul excavatorist care depășește normele sau ca și montorul care repară un cablu suspendat deasupra fluviului învolburat. Importantă e dragostea fiecărui om sovietic pentru munca proprie, înțeleasă ca o parte integrantă a cauzei clasei muncitoare, ca un semn al frumuseții vieții.

Personajele din „Contemporanii" pledează puternic împotriva șabloanelor în literatură. La o cercetare atentă realitatea înconjurătoare se va dovedi surprinzător de bogată. Polevoi demonstrează că eroii nu sînt rari, că ei sînt oameni pe care scriitorul îi întîlnește frecvent, dar pe care trebuie să-i „vadă", și în care trebuie să găsească cele mai prețioase caractere sufletești.

Compusă din scurte schițe cartea lui Boris Polevoi dă totuși impresia netă a creșterii, a amplificării. Dacă începutul răsună de izbiturile primelor cazmale înfipte în pămîntul uscat al stepei, mai tîrziu cititorul va asista la desfășurarea uriașă a buldozerelor, a excavatoarelor pășitoare, a macaralelor. Finalul e dominat de năvala irezistibilă, voioasă a apelor în țărmurile noi. Sentimentele oamenilor au o aceeași gradație: curajul, entuziasmul, neșovăirea în fața greutăților arătate de pionierii constructori, apoi tenacitatea, efortul continuu și hotărît, și în sfîrșit, mulțumirea plină de îndreptățită mîndrie a oamenilor care își văd munca dusă la bun sfîrșit.

Din chipurile oamenilor care trăiesc în „Contemporanii", Boris Polevoi închegă imaginea poporului sovietic, puternic și pașnic, unit în lupta pentru o patrie cît mai frumoasă. Această imagine rămîne întipărită puternic, ca o chezășie a victoriei muncii creatoare.

Bogată în eroi, în fapte de eroism cotidian, în oameni și realizări care îndreptățesc încrederea nestrămutată a poporului nostru în viitor, realitatea din țara noastră își așteaptă și ea scriitorii genului, atît de interesant și de viu.

Horia Stancu

Dicționarul limbii romîne literare contemporane

Apariția primului volum din „Dicționarul limbii romîne literare contemporane" constituie un eveniment cultural de o deosebită importanță. Interesul pe care l-a stîrnit în rîndurile categoriilor celor mai largi ale publicului, epuizarea într-un timp record a exemplarelor sosite în librării, mărturisesc pe deplin legitima nerăbdare cu care a fost așteptat dicționarul. Operă colectivă, alcătuită de un numeros colectiv, format din academicieni, profesori universitari, cercetători științifici, specialiști de la Institutele de lingvistică din București și Cluj, — actualul dicționar se înscrie printre realizările importante în cadrul revoluției culturale din țara noastră.

Volumul I cuprinde literele A.B.C. Sînt incluse în actualul volum cuvintele limbii noastre literare contemporane, fiecare urmate de explicații. Definițiile sînt sprijinite de exemple extrase din operele clasicilor marxism-leninismului, traduse în limba romînă, ale conducătorilor Partidului Muncitoresc Romîn, ale scriitorilor contemporani și din publicațiile și ziarele actuale. In total, acest prim volum cuprinde un număr de 10.727 cuvinte din cele mai diferite sfere de activitate.

Volumul este însoțit de un cuvînt introductiv care precizează criteriile după care a fost alcătuit dicționarul.

Tot în cuvîntul introductiv se face și o scurtă incursiune în istoria lexicografiei romînești. De asemeni, primul volum mai cuprinde o bibliografie a operelor folosite pentru extragerea materialului expemplificator.

Breviar

Titus Popovici: „Povestiri"

Schițele lui Titus Popovici, de curînd apărute în volumul „Povestiri", în Editura Tineretului (Colecția „Ogoare Noi") mărturisesc măiestria autorului în surprinderea unor prefaceri adînci care au loc în firidele fine ale sufletului eroilor. In figura lui Gusti Iluț, din schița cu același nume, Titus Popovici creionează portretul unui om bătrîn și împovărat de ani, îndîrjit de asprimea unor vremuri trecute, dar care participă astăzi la construcția noastră. Speriat și jignit de îndrăzneala inginerilor care vin într-o bună zi în sat și îi măsoară ograda pe unde avea să treacă barajul hidrocentralei, Gusti Iluț se închide în el însuși. Pentru el nu are importanță faptul că noii veniți îi pun la dispoziție o casă prefabricată, incomparabil mai bună decît bojdeuca sa înnegrită de ploi și de îngheţuri. De zidurile casei, în care a îndurat amarul unei vieți de tăietor, pe cît de harnic pe atît de sărman, Iluț simte că nu se mai poate lipsi. „Casa mea, casa în care a murit taica? — se întreabă el emoționat. — Grădina mea, cu pruni și peri?"... Cunoștea fiecare piatră din curte: cînd venea noaptea din pădure nimerea pe întuneric zăvorul, pragul, ușa..." Dar nu numai petecul acesta de pămînt își are locul lui în inima bătrînului. Inainte de orice, el este cel mai bun tăietor „cale de patru dealuri împrejur", care, dacă-și lipește urechea de pom, aude cum bate inima lui, în surdină undeva în trunchi, aproape de rădăcini — un pătimaș îndrăgostit de frumusețea meseriei lui și un om pe care munca îl transfigurează. Deși nu-l rabdă inima să stea mult timp departe de iureșul și forfota șantierului care se dezvoltă în sat, în el trăiește puternic sentimentul unei îndărătniciri mîndre cu care altădată sfidase pe cei ce-l înfruntau. Conștiința propriei lui valori, a demnității sale de muncitor cinstit, încercat, care știe să muncească, conferă o semnificație aparte acestei îndărătniciri, se vădește a fi mai puternică decît forța amintirilor care-l leagă de trecut.

In alegerea nimerită a momentelor care motivează și redau firesc ivirea și creșterea hotărîrii lui Gusti Iluț, de a pune umărul la construcția hidrocentralei, ca și în pătrunderea structurii lui sufletești, trebuie căutat meritul principal al autorului.

Cealaltă schiță a volumului lui Titus Popovici — „Baci Jurca" — conturează figura unui vechi luptător comunist, cu un temperament impulsiv, vulcanic, deopotrivă de intransigent cu slăbiciunile lui ca și cu cele ale tovarășilor de muncă. Interesantă este mai ales în acest caz caracterizarea portretului psihologic al lui Jurca, în care este permanent prezentă o împletire de duioșie și asprime, mînie și afecțiune părintească, de severitate neînduplecată și de dragoste adîncă părintească.

AL. RADU

N. Tertulian: „Probleme ale literaturii de evocare istorică"

Valorificarea tezaurului moștenirii noastre culturale, ca și cercetarea științifică a etapelor semnificative din creația celor mai buni dintre scriitorii noștri contemporani care merg cu pași tot mai siguri pe drumul realismului socialist, constituie pe drept cuvînt o datorie patriotică, de onoare, a criticii noastre literare. Studiile lui N. Tertulian reunite sub titlul „Probleme ale literaturii de evocare istorică" aduc o reală contribuție în îndeplinirea acestor sarcini, întreprinzînd o analiză într-un sector rareori frecventat de critica noastră: literatura de evocare istorică.

Ceea ce în special dă valoare celor două studii pe care le cuprinde volumul este în primul rînd aplicarea fermă, consecventă, a principiilor esteticii marxist-leniniste, folosirea competentă, a tezelor și modelelor clasice de analiză literară ale lui Marx și Engels. Axîndu-și problematica primului studiu — „Tipicul și esența fenomenelor social-istorice" — pe cîteva dintre aspectele mai importante ale problemelor tipicului, N. Tertulian analizează piesa lui Laurențiu Fulga „Ion Vodă cel Cumplit". Sînt aici utilizate creator tezele formulate la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. în combaterea tendințelor de idealizare istorică. Sintetizînd părerile clasicilor marxismului în legătură cu tragedia lui Lassalle — Franz von Sickingen — criticul afirmă de la început criteriul principal al cercetării piesei lui Laurențiu Fulga; măsura în care autorul a știut să pună, la baza caracterizării exponenților diferitelor clase sociale și a acțiunilor lor, cauzele istorice obiective care determinau poziția acestor clase în ansamblul relațiilor sociale. N. Tertulian combate orientarea idealizantă a dramaturgului în zugrăvirea figurii lui Ion Vodă care apare în piesă fără trăsăturile specifice, concret istorice, de domnitor feudal.

Ambele studii cuprinse în volum folosesc metoda exemplelor paralele, complementare, ca în cazul cercetării simultane a piesei lui Laurențiu Fulga și a lui Alexei Tolstoi, sau în apropierea mereu prezentă dintre personalitatea lui Danton și cea a lui Bălcescu în opera lui Camil Petrescu.

In studiul său privind transformarea concepției asupra istoriei în opera lui Camil Petrescu de la „Danton" la „Bălcescu" și „Un om între oameni", criticul pune față în față două concepții asupra rolului pe care-l joacă în istorie personalitatea și poporul, subliniind ascensiunea evidentă a lui Camil Petrescu spre însușirea unei concepții marxist-leniniste, în evocarea marilor figuri istorice, ca urmare a îndrumării sale pe drumul realismului socialist. Criticul pune la temelia argumentației sale teza marxistă potrivit căreia „mobilurile activității unei personalități istorice nu trebuiesc căutate în particularitățile ei subiective, în structura caracterului ei, în conformația ei individuală, ci în dezvoltarea sistemului de relații sociale, în tendințele istorice obiective a căror expresie este activitatea acelei personalități". N. Tertulian analizează manifestarea practică a unor concepții idealiste ale lui Camil Petrescu în însăși structura artistică a vechii dramaturgii a scriitorului, cercetînd realizarea evocării dramatice a figurii lui Danton. Există și unele slăbiciuni în proporționarea și alegerea exemplelor care sînt menite să înșoțească, explicitînd, argumentația criticului. Citarea unor pasaje care nu demonstrează cu suficientă greutate punctul de vedere al criticului — ca în cazul sublinierii devotamentului și abnegației lui Bălcescu prin referirea la o replică lipsită de forță semnificativă — nu pot să nu dăuneze caracterului convingător al demonstrației.

„Probleme ale literaturii de evocare istorică" de N. Tertulian evidențiază simțul de răspundere al criticului, strădunța sa de a clarifica unele aspecte importante ale literaturii cu temă istorică, în spiritul realismului socialist.

M. BOGDAN

Ferreira de Castro: „Oile domnului"

Cunoscut și apreciat în patria sa și peste hotare ca unul dintre cei mai de seamă scriitori portughezi contemporani, Ferreira de Castro și-a început activitatea literară în urmă cu aproape treizeci de ani, debutînd în reportaj. După o scurtă dar susținută activitate ziaristică Ferreira de Castro publică un ciclu de romane, cea mai mare parte zugrăvind cu forță realistă existența tragică a emigranților portughezi din Brazilia.

Romanul „Oile domnului", apărut în anii de după război, și recent publicat în traducere romînească, semnată de Dan Botta, reprezintă un moment semnificativ în evoluția artistică a marelui prozator portughez.

„Oile domnului", este povestea vieții unor țărani săraciți și proletarizați, precum și procesul ridicării lor la o conștiință militantă de clasă.

Figuri odioase de industriași ca Vasco da Gama Sotomayor, rapace sub masca falsei sale mărinimii, Marquès, băcan îmbogățit prin cămătărie în timpul grevei muncitorilor, patroni ca Azevedo de Souza care perorează despre „armonia socială" dar nu se preocupă decît de propria lui îmbogățire, sînt doar cîteva din figurile exploatatorilor împotriva cărora se ridică, răzleți la început, mai apoi într-un front unic, oamenii din popor, muncitorimea portugheză condusă de Partidul Comunist. In acest front intră, la capătul unui proces dramatic de clarificare — cu numeroase momente de un sobru și emoționant patetism — și tînărul țăran Horacio, devenit între timp muncitor într-o fabrică. Horacio a înțeles în sfîrșit că numai printr-o luptă unită și fermă cei asupriți, din rîndurile cărora face și el parte, vor birui teroarea fascistă, obscurantismul clerical și toate celelalte racile ale capitalismului, făurindu-și o viață pe măsura năzuinței lor. Dovedind o iscusință remarcabilă în construirea unei țesături epice strînse, Ferreira de Castro a dat în „Oile domnului" o imagine veridică și sugestivă a luptei poporului portughez pentru libertate, democrație și pace.

H. ZALIS

Răsfoind revistele

Despre proza din „Scrisul bănățean" nr. 1-1955

Pentru cititorul care a răsfoit cîteva dintre numerele din anul trecut ale „Scrisului bănățean", apariția recentă a revistei (nr. 1, 1955) nu poate să nu-i aducă certitudinea unui evident pas înainte în ansamblul materialelor beletristice, critice, sau de publicistică pe care le cuprinde.

Cu mai multă claritate ca pînă acum se face simțită strădania redacției „Scrisului bănățean" de a promova eforturile acelor scriitori care înfățișează, în toată amploarea și tensiunea lor, marile conflicte ale luptei pentru socialism. Aurel Martin conturează în povestirea sa „Drum în Valea Ră" portretul interesant al unui om nou, un sanitar dintr-o comună depărtată de oraș, de undeva din creerii munților. In cîteva momente grele, înfruntînd asprimea unui lung și impracticabil drum de munte, atacul lupilor, întovărășindu-l pe tînărul doctor, proaspăt sosit în comună, Ion ne aduce imaginea emoționantă a unui modest și simplu ostaș de pe frontul muncii sanitare, în sufletul căruia trăiește puternică, vie, conștiința unei mari îndatoriri față de oameni.

Tema aceasta a muncii harnice, conștiincioase, plină de abnegație, fără zarvă și zgomot, a unor oameni simpli însuflețiți de un înalt sentiment al datoriei cetățenești, este și în centrul schiței lui Kuban Endre, intitulată „Ianko Andras". Eroul principal al schiței, care răspunde de îngrășătoria de porci, se revoltă sincer împotriva neglijenței conducerii gospodăriei colective, care nu se îngrijește de procurarea nutrețului animalelor. Nemulțumirea adîncă, mînia crescîndă din sufletul lui Ianko Andras, care simte că nu poate face o treabă de mîntuială, își găsesc o expresie specifică felului său de a fi impulsiv, nestăpînit („Faceți ce vreți cu îngrășătoria — căutați-vă alt nebun, că eu nu-mi iau răspunderea!") *— ating o furie de nedescris, atunci cînd i se pare că vor să-l excludă pentru atitudinea lui. Remarcabilă este însă aici, înainte de toate, priceperea autorului de a fi redat — prin intermediul unei subtile urmăriri a gîndurilor eroului — amestecul complex de indignare puternică și, în același timp, de necaz și amărăciune pentru cuvintele nesăbuite rostite la adresa conducerii colectivului. Zbuciumul acesta sufletesc al lui Ianko, cel care, pe de o parte, a greșit, dar care, pe de altă parte, simte din toată ființa că dreptatea este totuși a lui, în privința nutrețului, — aruncă o edificatoare lumină asupra probității caracterului său, a devotamentului pentru cauza colectivului, pentru păstrarea averii lui obștești.*

Revista cuprinde de asemenea un promițător fragment de roman de Petru Vintilă, intitulat „Cum a pornit o dragoste" precum și o interesantă schiță „Fîntîna Duți" de tînărul scriitor Ioniță Marin.

Trebuie spus totuși că, pe lîngă îmbucurătoarea orientare spre oglindirea problemelor și conflictelor realității noastre contemporane, există într-una din lucrările în proză, publicate în acest număr al revistei, și tendința greșită de subliniere ostentativă a unor aspecte negative, de a aduce pe primul plan și a concentra atenția către tot ceea ce este înapoiat, înjositor sau bolnăvicios în conștiința oamenilor.

Tendința aceasta, de a zugrăvi cu predilecție fenomene retrograde fără a arăta în același timp adevăratul raport de forțe din realitate, superioritatea și vitalitatea elementelor noului din viața noastră de astăzi, se manifestă în fragmentul de roman intitulat „Jana pleacă pe șantier" de Mircea Șerbănescu. Căutînd să ne înfățișeze împrejurările în care o tînără fată se decide să muncească pe un șantier, autorul descrie momente și situații din viața unei familii de simpli muncitori, dintre care tatăl este un bețiv incurabil, care-și bate cu sălbăticie soția, iar mama se istovește bolnavă, muncind ca bucătăreasă la o cantină, neînțelegînd nimic din ce se petrece în jurul ei. Nu lipsește din scenele acestui fragment de roman nici figura unui cantinier desfrînat, care debitează cu nerușinare în fața femeilor de serviciu obscenități (pe care autorul pare să găsească o adevărată savoare în a le reproduce cu fidelitate), nici descrierea, de-a lungul multor pagini, a mizeriei și a lăturilor unei cantine murdare, asupra cărora autorul, de asemenea, insistă cu multă stăruință.

La toate acestea se adaugă limbajul unor tineri constructori de pe șantier, ticsit de asemenea formulări elegante ca „Ne-am cufundat cu toate-n butoiul de melancolie" etc. Tendința generală, depresivă și descurajantă, a acestui fragment de roman, apare puternic în evidență tocmai prin îndărătnicia cu care autorul își îndreaptă obiectivul analizei sale spre laturile înapoiate ale vieții, expediind la repezeală (în cîteva dialoguri cu iz șablonard și declamatoriu) ideea patosului luptei pentru construcție, a năzuinței către îmbunătățirea neîncetată a condițiilor de muncă și de viață ale celor de pe șantier.

Față de progresul sensibil în proza publicată de revistă în ultima vreme, și mai ales în numărul de față, o asemenea lucrare cum este fragmentul „Jana pleacă pe șantier" constituie un aspect distonant care vorbește nu numai despre lipsa unei suficiente exigențe din partea redacției și atrage și atenția asupra unor tendințe naturaliste împotriva cărora lupta fermă, perseverentă, nu trebuie să slăbească.

Miron Dragu

Curier literar

■ In Editura Tineretului a apărut romanul „Micul păstor" de P. Zamoiski, în romînește de A. Ivanovski și R. Hefter.

■ De curînd Editura Tineretului a tipărit „Gazeta pădurii" de Vitalii Bianchi; desene de V. Curdov. In romînește de Xenia Stroe.

■ In colecția pitică a apărut „Motanul încălțat" de Charles Perrault, ilustrații de V. Grescenco.

■ A apărut nr. 4 — aprilie 1955 al revistei „Iașul literar". Revista publică poemul „Vladimir Ilici" de Maiakovski, în traducerea poetului Cicerone Theodorescu și povestirea „O vizită la Lenin" de A. Serafimovici.

Versuri semnează: Constantin Scripcă, Nicolae Labiș, T. Dumbrăveanu, Cristian Sîrbu, Andi Andrieș, Dorel Schor, Aurel Butnaru și Claudiu Paradaiser. Traduceri din Stepan Scipaciov și H. Heine.

La studii și cronici, revista publică: „Concepția despre artă și literatură a lui G. Ibrăileanu" de Al Dima. Revista mai cuprinde recenzii și note.

Cronica literară

DETERMINAREA SOCIALA A EROULUI*)

Este foarte greu să explici coexistența în una și aceeași personalitate a unor convingeri și idei care se resping reciproc, cum se întîmplă de cele mai multe ori la Liviu Rebreanu. De aceea recenta ediție a romanului său „Ion", apărut prima oară în 1920, va însemna, cred, pentru cei care se vor strădui să lămurească realismul viguros al cărții, o dificilă încercare, dacă vor lua în același timp în considerație unele destăinuiri ulterioare ale scriitorului („Mărturisiri") sau unele idei din discursul de recepție la Academie („Lauda țăranului romîn").

Unul din principiile pe care clasicii marxismului ni le-au pus la îndemînă pentru valorificarea moștenirii literare este acela prilejuit de analiza făcută operei unor scriitori ca Balzac și Tolstoi, arătîndu-se că fidelitatea scriitorului față de adevărul vieții l-a ajutat să se ridice cu mult deasupra propriilor lui concepții sociale, înguste și retrograde. Acest principiu călăuzitor ne ajută — pînă la un punct, adică pînă în momentul cînd Rebreanu conștient și-a aservit talentul fascismului, încetînd deci de a mai face parte din categoria de artiști al cărei tip reprezentativ este Balzac sau Tolstoi — să înțelegem multe dintre tainele creației unuia dintre cei mai mari prozatori ai literaturii noastre.

„Ion" este romanul a ceea ce s-a numit în timpul regimului burghezo-moșieresc etern irezolvabila problemă țărănească. In mărturisirile amintite scriitorul spune că, mai ales după răscoalele din 1907, și-a dat seama de importanța acestei probleme și aspectele disparate ale vieții satului pe care o cunoștea bine încă din copilărie au căpătat pentru el o nouă semnificație. Din păcate, o semnificație înțeleasă dintr-un punct de vedere dubios, al „neamului" luat în totalitate cu exploatați și exploatatori și al categoriilor sociale privite sub raportul veșniciei: „Problema pămîntului mi-a apărut atunci ca însăși problema vieții romînești, a existenței poporului romînesc, o problemă menită să fie veșnic de actualitate, indiferent de eventualele soluții ce i s-ar da în anumite condiții". Cu toate acestea, că scriitorul a voit sau nu, „Ion" a devenit un mare roman și a însemnat o strălucită contribuție în dezvoltarea prozei noastre, numai datorită realismului cu care înfățișează pervertirea omului în condițiile dezvoltării capitalismului, înjosirea tuturor însușirilor omenești, curios, tocmai în lupta pentru o viață omenească, fără mizerie și fără foame, dacă această luptă este egoistă, lipsită de orice orizont social. Aceasta înseamnă, în condițiile date, lupta pentru îmbogățire și în cazul special pentru pămînt — pămîntul care face nenorocirea multora și fericirea cîtorva. Și lupta pentru a deveni unul dintre cei puțini este josnică și nu se duce fără daune pentru omenescul din om. Aceasta o spune romanul. Alții au fost dispuși să vadă altceva în Ion al Glanetașului, flăcăul sărac care, cu patimă, cu viclenie, cu jertfe și cu scrupule din ce în ce mai puține — se zbate să intre în stăpînirea delnițelor bogătanului Vasile Baciu.

Figura lui Ion, eroul principal al romanului, de care își propune să se ocupe în special articolul de față, lăsînd la o parte celelalte personaje și conflicte colaterale, care dau cărții o cuprindere de frescă, a fost obiectul multor interpretări tendențioase care încercau să facă din el exponentul simbolic al țăranului dintotdeauna, posedat de un instinct înăscut: lăcomia de pămînt. Scopul articolului de față este de fapt acela de a încerca să arate că eroul lui Rebreanu a fost modelat de condiții sociale și politice determinate și nu poartă în el, ca pe o fatalitate, setea de pămînt. Tragedia acestui țăran sărac, care își dă seama că numai pămîntul, mult și roditor, îl poate scăpa de mizerie, de umilințe, de nesiguranța traiului și care sacrifică orice, dragostea și omenia, pentru acest blestemat pămînt, a fost uneori înțeleasă și interpretată ca manifestarea vitală a unui exemplar uman curios, a unui monoman. Eugen Lovinescu îl plasează pe Ion al Glanetașului în galeria tipurilor literare care, după părerea lui, reprezintă categorii umane eterne, întruchipînd chipul avarului, al voluntarului sau al pasionatului din toate timpurile. In Ion al Glanetașului criticul, conform concepției sale metafizice, vede tipul omului voluntar, „limitat" la o singură pasiune: pămîntul, și în consecință un tip nu chiar atît de interesant: „Redus la un instinct puternic, Ion e un om de voință și acțiune; agitîndu-se în dedalul complicațiilor pentru a pune mîna pe pămînt, este totuși mai inexistent sufletește decît contemplativul care, cu un braț de fîn sub cap, s-ar întreba despre enigma armoniilor cerești". Iar lupta uriașă, încleștarea aproape bestială între cei doi combatanți, (Ion — Vasile Baciu), privită în afara timpului și spațiului, îi apare seninului Eugen Lovinescu în felul următor: „Cele două voințe se încordează în sforțări uriașe ce ar fi meritat un obiect mai vrednic; în locul unei Troie ireale, rezervoriile forțelor se consumă pentru cîțiva bulgări de pămînt: simbolul suprem al zădărniciei omenești".

O, zădărnicia omenească! Din gintea celor avuți, nimeni n-a disprețuit dulceața trecătoarei vieți omenești, căci mulți i-au zis zădărnicie și au pierit de indigestie, gloria de a cînta bucuriile omenești rămînînd tot vreunui poet flămînd.

Considerînd povestea tragică a lui Ion în condițiile și în timpul în care a avut loc, ceea ce i se pare lui E. Lovinescu lipsă de dramatism, eludare a conflictului și scădere a interesului dramatic în roman („într-un suflet dominat de o singură pasiune nu mai sînt cu putință ciocnirile") devine merit artistic. Cînd judeci destinul acestui om înzestrat, omenos și în orice caz normal și cu un fond sănătos la începutul vieții lui, devenit în lupta pentru pămînt aproape o fiară, tare dar și insensibil ca o cremene, cît de tragică îți apare soarta lui și cît de condamnabilă societatea în care trăiește! Meritul artistic al scriitorului stă tocmai în faptul de a fi arătat cum, în condițiile înrădăcinării relațiilor capitaliste, omul, silit de mizerie să rîvnească la îmbogățire, este în stare de o asemenea pervertire, încît toate chemările omenești să tacă în fața unei singure patimi; iar o însușire la început, fie chiar pozitivă cum e în cazul de față voința tenace, pusă în slujba acestei patimi, să devie monstruoasă.

Scriitorul și-a organizat parcimonios materialul romanului, dîndu-i o compoziție care pune foarte bine în lumină această idee. Fiecare episod și fiecare amănunt nu este ales la întîmplare, ci, ca într-un mozaic, fiecare își are locul și rostul în alcătuirea imaginii generale, alunecarea tragică a eroului, așa încît lipsa celui mai mic crîmpei ar descompleta-o. Economia în artă, înseamnă a lăsa la o parte tot ceea ce ar putea întuneca ideea de bază a operei și căreia trebuie să-i dăm toată cinstea. Un citat amuzant din Cervantes va spune cu tîlc acest adevăr: „Menținîndu-se deci — spune Cervantes despre presupusul autor al manuscriptului lui Don Quijote, Cid Hamet — în limitele strîmte ale narațiunii, deși ar fi avut destulă dibăcie, capacitate și inteligență pentru a trata despre univers, el roagă să nu i se prețuiască pentru aceasta mai puțin lucrul său și să i se dea toată lauda nu atît pentru ceea ce a scris, cît mai ales pentru ceea ce a lăsat de o parte".

Considerîndu-l în această lumină, romanul lui Liviu Rebreanu ne apare o pildă de compoziție în raport cu caracterul eroului și istoria dezvăluirii lui. Inlănțuirea episoadelor se face cu o logică strînsă, care urmărește îndeaproape transformarea lui Ion pe măsură ce înverșunarea lui pentru obținerea pămîntului crește, mobilizîndu-i inteligența și ascuțindu-i viclenia. Această compoziție slujește întru totul scopul scriitorului, care a fost acela de a demonstra prin chipul unui om viu dezumanizarea, în goană după avere, „monomania" — cum îi plăcea să spună lui Eugen Lovinescu — ca rezultat al unor condiții sociale, favorizînd atrofierea însușirilor omenești și dezvoltarea maximă a celor animalice. Ion ne apare „limitat", chiar din ce în ce mai limitat, dar nici nu se putea altfel pentru ceea ce a vrut să spună scriitorul, și structura romanului care, pînă în cele mai mici amănunte, urmărește acest proces, nici nu putea să fie alta, „mai dramatică" — cum cere același critic. La începutul cărții, Ion este un flăcău chipeș, simpatic, harnic, dîrz, deși cam nehotărît între Florica cea frumoasă și Ana cea urîtică, dar bogată. Umilința pe care o suferă în fața satului, la horă, din partea lui Vasile Baciu, viitorul lui socru, („Ce ți-am spus eu ție, sărăntocule, ai?"; „Ce are hoțul cu fata mea?") nu o lasă nerăsplătită. El îl bate pe bogătanul George care rîvnea și el la zestrea Anei, fiindcă-l bănuia a fi ațîțat pe Vasile Baciu. Acest episod inițial este menit să ne aducă în problemă și să ne sugereze că dîrzenia și mîndria flăcăului întîlnesc în jur toate condițiile ca să se transforme într-o decizie tenace, fioroasă, care va sfărîma totul în cale numai ca să înlăture lanțul umilințelor impus de sărăcie. Scriitorul sugerează apoi în cîteva subcapitole cum germenii acestei patimi, căreia îi zice „glasul pămîntului", au existat în Ion de la o vîrstă fragedă, provocați de sărăcia în care a deschis ochii, de înțelegerea timpurie a faptului că în acea lume munca, oricît de intensă, nu aduce bogăție. De mic copil a invidiat pe cei bogați și în el a crescut pe încetul o hotărîre pătimașă: „Trebuie să aibă pămînt mult, trebuie!" Dragostea pentru pămînt a flăcăului ne apare aproape bolnăvicioasă; la cîmp îi vine să cadă în genunchi și să-și îmbrățișeze ogorul. Aceste momente pregătitoare sînt menite să arate, atunci cînd se declanșează conflictul propriu-zis al cărții, care începe cu hora și cu bătaia lui George, că setea de închiaburire a acestui țăran, ros de sărăcie, nutrind firea lui ambițioasă, a avut împrejurări favorabile de dezvoltare încă de la o vîrstă fragedă, devenind ceva maladiv. Astfel ne dăm seama că înăsprirea sărăciei și convingerea tot mai nestrămutată, că numai prin muncă nu va putea scăpa de ea, în mod logic aveau să facă din Ion omul unei obsesii: pămîntul. In lumina aceasta, ni se înfățișează și șovăirile lui între dragostea pentru Florica și zestrea Anei. Cînd o vede pe Ana „cum se leagănă în mers ca o trestie bolnăvicioasă, fără vlagă, slăbănoagă..." îl încearcă părerile de rău, dar imediat se ceartă pe sine însuși: „Mă moleșesc ca o babă neroadă. Parcă n-aș mai fi în stare să mă scutur de calicie... Las' că-i bună Anuța!" Și totuși Ion e om și iubirea lui nu vrea să moară. Florica are buze fragede și ochi albaștri, foarte limpezi. Ion muncește înzecit, înnebunit, zicîndu-și că poate prin muncă va agonisi ceea ce ar obține luînd-o pe Ana, dar cum era și firesc ajunge să gîndească astfel: „Își zicea — spune scriitorul — din ce în ce mai des că robotind oricît, nu va ajunge niciodată să aibă și el ceva. Va să zică va trebui să fie veșnic slugă pe la alții, să muncească spre a îmbogăți pe alții? Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată, dacă n-are și el pămînt, mult, mult... Mîine, poimîine îl vor copleși poate copiii. Cu ce-i va hrăni, și mai cu seamă ce le va lăsa după moarte?"

Imprejurările sociale astfel aduse în roman strîng eroul ca-ntr-un cerc de foc și el nu poate face altfel, fiindcă altfel n-ar mai fi el însuși. Hotărîrea lui care devine nestrămutată, de a obține cu orice preț pămîntul lui Vasile, ne apare imperios dictată de o tragică alternativă socială, urmată de alta psihologică. In capul lui se naște un plan pe care-l aplică cu conștiență și cu înverșunare. Ana rămîne însărcinată și atunci încep tîrguielile pentru zestre, lungi, nesfîrșite, negustorești, fără umbră de milă din nici o parte pentru femeia care suferă numai umilire și bătaie. Ion ni se arată acum în toată cruzimea lui, refuzînd să cedeze fie și un singur pas din pămînturile ce i se cuvin. Scriitorul sugerează mereu cum jertfirea unor sentimente omenești legitime cere noi jertfiri, ceea ce face ca Ion să piardă din ce în ce mai mult înfățișarea omului și să se apropie de fiară. Silit să-și sacrifice dragostea pentru Florica, el devine insensibil la durerea și suferințele Anei, ba umilințele ei parcă îi fac bine. El începe să o urască pentru că e hidă, pentru că, odată cu pămîntul, trebuie să o ia și pe ea... Abrutizarea omului atinge apogeul. De acum încolo Ion nu mai are nimic de pierdut. El a fost un om și a devenit un animal feroce. Transformarea lui, pregătită atît de veridic, de logic, s-a înfăptuit și scriitorul poate desfășura în fața noastră rezultatele ei înspăimîntătoare. După căsătorie, în lupta care începe din nou cu socrul ce nu-și ține făgăduiala, Ion devine brutal și bestial în așa măsură, încît cucerirea pămîntului aduce pînă la urmă și sinuciderea Anei. Peste mormîntul ei, cei doi oameni își dispută mai departe delnițele, pînă ce Ion, ascultînd din nou „glasul iubirii" pentru Florica, este omorît de soțul ei.

Acțiunea romanului este astfel construită gradat, în funcție de mișcarea psihologică a eroului principal, de dezumanizarea lui treptată, cauzată la rîndul ei de tendințele spre închiaburire.

Scriitorul, de un realism crud, lasă materialul adunat să se organizeze în direcția pe care o indică viața însăși, ferindu-se să intervină în mod arbitrar („Fără amestecul meu direct, opera va putea crește și trăi mai independent" — mărturisește el undeva). De aceea, analiza artistică a romanului nu se poate face neținînd seama de această credință a autorului față de adevărul vieții, pe care o pune mai presus de orice și care-l răsplătește, răscumpărîndu-i greșelile la care ar fi putut să-l ducă unele păreri politice greșite.

S-ar putea într-adevăr ca unele episoade din roman, unele amănunte, să fie dictate de o concepție retrogradă a scriitorului: momentul cînd Ion, devenit stăpînul pămînturilor atît de aprig dorite, îngenunche și sărută brazda, sau alte scene care relevă un fel de misticism în dragostea lui pentru pămînt. Ideea obiectivă a romanului, așa cum se desprinde din analiza imaginii artistice generale, demonstrează însă determinarea socială a tipului lui Ion. De aceea, noi percepem aceste scene repreșate scriitorului ca fiind în concordanță cu eroul lor. Pentru Ion este foarte posibil și verosimil ca obsesia pămîntului să fie ceva bolnăvicios și de natură mistică. „Neamestecul" scriitorului, care însă nu ține neapărat să ne încredințeze că Ion aude „glasul pămîntului" fiindcă există, pasămi-te, o legătură insezisabilă, ancestrală, între țărani și pămînt, este salutar. Astfel concepția artistică înaintată a lui Rebreanu, concretizată în respect pentru adevărul vieții, l-a ajutat să-și depășească limitele ideologice și să creeze în Ion un tip reprezentativ de țăran sărac care tinde spre închiaburire. Sigur, romanul are unele păcate, aș spune, în fundal mai ales, care se imprimă — de altfel într-o măsură mică — și asupra eroului principal de care ne-am ocupat în acest articol. Cauzele sărăciei maselor țărănești, de pildă, nu sînt înfățișate cu insistența necesară, ca fiind specifice orînduirii bazate pe exploatare. Neglijarea fundalului se răsfrînge nefavorabil asupra conflictului central și a eroului principal, în sensul că uneori ni se lasă o impresie de exclusivitate. Drumul ales de Ion apare uneori ca unicul drum al țăranului sărac, opacizîndu-se astfel figura răzvrătitului, a nesupusului frecventă în literatura lui Sadoveanu, spre pildă. In imaginea de ansamblu a vieții satului, absența acestui aspect esențial prejudiciază sensul realist al romanului. Se poate face de asemenea o vină scriitorului din faptul că explică sărăcirea familiei lui Ion mai mult prin aplecarea spre beție a tatălui. Totuși, stăruința cu care arată că numai prin muncă nu se poate nimeni îmbogăți în condițiile dezvoltării relațiilor capitaliste, atenuează acest neajuns.

Crearea figurii lui Ion a însemnat un moment de răscruce în ascensiunea realistă a literaturii noastre, dînd o ripostă violentă tablourilor idilice, patriarhale, în care reprezentanții unor curente decadente înfățișau viața țărănimii romîne. Prin realismul nedezmințit cu care autorul redă rostogolirea tragică a eroului său spre dezumanizare și abrutizare, romanul devine implicit un protest împotriva orînduirii inumane care siluiește și desfigurează prin mizerie și împilare. De aceea, — depășind intențiile lui Rebreanu — romanul „Ion" a devenit nu numai un exemplu al forței realismului, ci și o demascare puternică, cu o semnificație politică precisă, a lumii putrede și nefaste omului.

Georgeta Horodincă

*) Cu prilejul reeditării romanului „Ion" de Liviu Rebreanu.

ZECE ANI DE LA ELIBERAREA CEHOSLOVACIEI

PE ȘANTIER

JIRI MAREK

Nu știu, zău, eu în viața mea n-am prea citit scriptura, că doar sînt șef de echipă și nu popă, dar ce văd scris aici se potrivește aidoma istoriei despre binecunoscuta amestecare a limbilor. Pe planuri era trecut, așa cum se cuvenea: D 14; oficial i se spunea: stîlpul pentru conductă, iar pentru noi toți era „turnul Babel". Așa a fost și pentru mine.

Toată drăcovenia asta a început într-o dimineață așa: inginerul mi-a spus: „Novak, ia-ți catrafusele și du-te la paisprezece. Am dat dispoziții aseară să se sape temeliile. Ai să găsești echipa acolo".

Sosesc la locul cu pricina și, se înțelege, nu găsesc nici temelia, nici echipa. Iau șantierul bucată cu bucată, alerg după brigadieri, aș! de unde! fiecare își are repartiție la munca lui. Mă reped la cabina telefonică, apuc receptorul, cît pe ce să-i rup sîrma, și chem. Aș! Țipenie!

După aceea, încep să mă lămuresc încetul cu încetul. Echipa sosise în ajun, dar fusese repartizată la betonarea nodului G, unde se surpase cofrajul. Nimeni nu se mai sinchisea de stîlpul meu.

— Iți trimit deocamdată un om să sape la temelii. Tot n-aveți decît două lopeți! mi-a strigat inginerul la telefon și a pus jos receptorul, înainte ca să fi apucat să-i spun că tare aș vrea să văd și eu lopețile acelea.

Inginerul spusese adevărul pe jumătate, căci peste puțin s-a înființat la sector un individ.

— *Tak, prosze pana, mnieprzyslali z kancelarii... Ja prosze pana, Kamienski Janek.* (Vă rog, domnule, m-au trimis de la birou... Mă numesc Kamenski Janek).

Ei drăcie, îmi zic, mi-au trimis un polonez! Ce să-i faci! Bine ai venit! Ii cunosc eu pe polonezi. Se pricep să facă treabă.

— N-avem cum discuta împreună, trebuie să sapi aici, ai înțeles?

A zîmbit: *„Rozumie bardzo dobrze, Bedziemi kopac fundamenty".* (Cum să nu, foarte bine! Săpăm temeliile).

— Atunci, hai!

Și fiindcă nici eu nu sînt trîntor, am pus mîna pe un tîrnăcop. Ce să-i faci? șef, neșef, n-ai încotro. Și ne-am apucat de treabă. Din cînd în cînd, el spunea cîte ceva, dar eu habar n-aveam ce vrea. Apoi, glăsuiam eu și nu mă înțelegea el. Munca însă mergea cu spor. Imi ziceam că toate celelalte sînt fleacuri. Cînd or veni și ceilalți, o să învețe el cehește.

Numai că, ce să vezi? Țineți-vă bine, oameni buni! vine al doilea: smolit la față, creț la păr și niște ochi ca jarul. Avea haina aruncată peste umeri și mi se adresează, zîmbind cu gura pînă la urechi: *„Ej, drugari, kade je majstor Novak? Tuka? Prekrasno, az idvam tuk da rabotja. Sprastat me ot kancelarijata. Anghel Kostov, Bolgarin.* (Măi tovarăși, care-i meșterul Novak? Asta? Bravo, am venit și eu să lucrez cu voi. M-au trimis de la birou. Mă cheamă Anghel Kostov. Sînt bulgar).

Mă uit la el ca trăznit. Nu-i puțin lucru să dea norocul peste tine și să te pomenești că ți se repartizează reprezentanți din familia tuturor neamurilor slave, deși pe șantier lucrează tot felul de națiuni. Trebuie să fie ceva necurat la mijloc.

— Dacă-i bulgar, bulgar să fie. Bine ai venit!... Ce ești de meserie și de unde vii?

A rămas o clipă pe gînduri. Nu înțelegea. Apoi, s-a dumirit: *„Az? Vinițe... Prekrasno selo... Kraj moreto... Krasivi devojki... U uu... Az student... Brigada".* (Eu? De la Vinițe... Frumos tare... Pe lîngă mare... Fete frumoase!... Sînt student... In brigadă).

— Atunci fă bine și pune mîna pe roabă... Uite, pe asta! Și, ca să fiu mai sigur că a înțeles, ridic roaba.

El rîde: *„Da, razbiram. Kolicica... Cudesno..."* (Inteleg. Roaba. Perfect...)

Ridic lopata și tîrnăcopul. Polonezul și bulgarul dau din cap că au înțeles.

Să fiu al dracului, băieți, îmi zic în gînd. Iți fi înțelegînd voi, dar pe mine au început să mă doară încheieturile de atîta vorbă... Dau să-l chem din nou pe inginer la telefon, ca să-l întreb ce se aude cu echipa mea, cînd văd un cască-gură, care se tot uita în jurul lui și dădea din cap. „Caută ziua de ieri", îmi zic în gînd.

— Ia ascultă, măi băiete, nu cumva cauți sectorul D 14?

(I-am pus întrebarea asta fiindcă începusem să înțeleg că mi se trimite numai adunătură — așa le ziceam la ăștia pe șantier— adică nu o echipă întreagă, ci rămășițele de la alte sectoare).

Omul meu dă din cap și răspunde într-o doară: *„Nem tudom..."* (Nu știu...).

Eu rămîn trăznit. „Nem tudom..." Asta-mi mai trebuia! Un ungur. Cu siguranță că-i pentru mine. Văd că are în mînă un bilețel. Pun mîna pe el și, ce să vezi: „sectorul 14, meșterul Novak".

— Novak sînt eu. Astă-i sectorul... *Tudom, baratom?* (Inteleg!, prietene?) Eu altceva nu știu.

El zîmbește puțin și-mi face semn cu mîna să-i dau de lucru. Scoate apoi repede haina și-și scuipă în palme. Și ne vedem de treabă înainte. Nici o supărare. Cînd vreau să le spun ceva, pun mîna pe obiectul cu pricina, le spun pe cehește și ei înțeleg îndată despre ce e vorba.

De pildă, pun mîna pe o scîndură, o ridic și spun: „Scîndură!"

Ungurul fără să clipească, repetă în limba lui: *„Deszka"*. Bulgarul spune: *„Daska"* și eu mă umflu în pene de mîndrie. Așa trebuie să fie. Intr-un cuvînt, am cîștigat partida și am mai și învățat ceva.

Peste puțin, adică așa cam pe la amiază, ne pomenim cu încă unul. Eu am tresărit. Muream de curiozitate să văd ce neam o mai fi și ăsta. Spre mai multă siguranță, îl întîmpin cu: *„Bonjour. A la bonheur, tudom, prosze pana?"*

Omul meu se oprește. Iși saltă dintr-o smucitură pantalonii și ridică două degete la frunte în chip de salut, gest cunoscut în lumea întreagă. Spune doar: „Zdar" (Sal'tare).

Am înțeles îndată că e ceh și i-am spus plin de bucurie: „Omule, frate, vino să te pup, băiatule. Nu sîntem decît doi cehi în toată echipa".

El își scoate pieptul înainte, dă un bobîrnac în șapcă și spune pe glas cîntat: „Ceh oi fi eu, dar mi's de fel din Visehrad, pe Vltava..."

„Așa, puișorule, de la Paris ești mătăluță", îmi zic în gînd. Și îi întind o lopată. Pentru mai multă siguranță îl întreb și cum îl cheamă, ca să-l trec în condică.

— Pepik Vohnout. Face ce poate. Domiciliul la crîșma „u Krajcu", pentru moment în cură de „refacere sufletească". Se uită la ceilalți: — Ei, ce stăm? Echipă barosană! Ne punem pe lucru? Nu?

— Ți-ai găsit, cu ăștia vrei să te înțelegi? Trebuie să-i iei cu binișorul, încerc eu să-i explic.

— Cu binișorul o iau numai cu munca. Dar cu vorba merge mai repede. Ascultă, bre, ăla bronzatul! Vezi să nu asuzi sub limbă!

Să vă spun drept, de multe ori nici eu nu știam ce vrea să spună, dar ceilalți rîdeau de se prăpădeau fără să înțeleagă o boabă și munca mergea de minune.

Poate că nici n-o să vreți să mă credeți, dar mi-a mai venit unul. Tot brunet, slab și cu o floare roșie la butonieră. Cum a sosit, s-a și repezit la mine: „Luigi Barsini..." Și fiindcă era sigur că nu-l voi înțelege, a început să dea din mîini: *„Lavorare.... Operaio...."* (Să muncesc... Muncitor...)

Eu am oftat, am pus mîna pe lopată și i-am întins-o.

— *Si, si... Pala... Comprendo. Caricare... Argila...* (Da, da... Lopată... Inteleg. Să încarc... Lut...).

Incerca să vorbească așa încît să-l înțeleg. Eu mă zăpăcisem de tot. Și i-am spus: *„Si, si. Bene, bene..."* (Da, da. Bine, bine). Dracul m-a pus. Se vede că asta e pe italienește, că îndată el s-a pornit să turuie din gură de m-a pus pe fugă. Am intrat în cabina telefonică și mi-am șters sudoarea de pe frunte. Doamne sfinte, mi-am zis, de ce m-ai blestemat?

Am ridicat receptorul și l-am chemat pe inginer: — Pentru dumnezeu, ce v-a venit? Vă bateți joc de mine? Mi-ați trimis pentru stîlpul ăsta neamurile de pe jumătate din mapamond. Cum să mă înțeleg cu ei? Nici cu cel de la Praga nu pot să mă descurc. Și acum, colac peste pupăză, mi-a sosit și un italian...

— Meștere dragă, nu te supăra, șoptește inginerul la celălalt capăt al firului (Cînd îmi spune „meștere dragă", știu dinainte că trebuie să mă aștept la o belea). Situația este clară. Echipă nu există. Adun și eu de pe unde pot. Italianul e din brigada italiană, care lucrează cu minerii. Mîine apare în ziarul șantierului un articol în care se arată cîtă înțelegere a dovedit această brigadă cedînd un tovarăș pentru un sector important... Nu mai bombăni. Cu ungurul, vezi bine și dumneata, nu-i nimic extraordinar, avem doar destui aici. Cît despre polonez, dragă meștere, de ce te miri? Polonia e doar la un pas de noi.

Explicația inginerului m-a mai liniștit puțin. Dau să ies din cabină, să măsor terenul, și să așez șinele pentru vagonetele cu beton, cînd îmi bate cineva la ușă: „Meștere, ne-a mai venit un ajutor. Pregătește-i o cafea".

Ies afară și-l găsesc pe cel din Praga de mînă cu un individ negru ca tăciunele. Un țigan. Imi frîng mîinile: — Și tu ești repartizat la D 14? Cel puțin știi cehește?

— Ehei! se hlizește țiganul.

— Dar ungurește? îl întreb deodată.

— *Igen* (da) îmi răspunde el prompt.

In inima mea se aprinde o scînteie de nădejde: — Dar bulgărește? Dar italienește? Că doar tu trebuie să fi umblat tot pămîntul? Și fără să mai aștept răspunsul lui, îl împing spre echipă.

— Băieți, ne-a venit interpretul... De acum încolo o să ne înțelegem de minune! Ia spune... cum te cheamă?

— Adică cum?... Cum îmi zice? Dano! răspunde țiganul rîzînd.

Și Dano al meu începe să vorbească. Mă uitam la el. Parcă era pe ungurește, dar Pișta al nostru clipea din ochi și nu prea arăta că înțelege ceva. „Cine știe ce păsărească o fi vorbind?" îmi spun eu în gînd și îl chem pe Anghel bulgarul.

Țiganul se pornește din nou. După sunet ai fi zis că era pe bulgărește. Anghel a început și el să dea din cap, eram în al șaptelea cer, fiindcă îmi închipuiam că se înțeleg. Cînd colo, ce să vezi? La bulgari e tocmai pe dos: dau din cap cînd vor să spună „nu" și bietul Anghel dădea din cap fiindcă nu înțelegea nimic. Cu asta s-a terminat toată distracția. I-am dat de lucru țiganului, căci ca interpret nu făcea două parale. Din ziua aceea, echipa în care nimeni nu se înțelegea cu vecinul lui, a intrat în funcție. Ce să vă spun — adevărat Babilon.

Ca să le fac un bine, am început să-i învăț pe toți cehește. Le ziceam: „Băieți, trebuie să ne punem pe treabă; productivitatea muncii".

Și ei îndată înțelegeau. Toată echipa răspundea într-un murmur: *„Rozumie, prosze pana, productywnosc!"* (Am înțeles mă rog frumos, productivitatea).

— *Igen, produktivita...* (Da, productivitatea).

— *Da, da. Produktivna rabota...* (Da, da. Muncă productivă).

Eu urmam: „Socialism..."

Și ei toți după mine în cor: *„Tak, igen, da, hej. Socialism".* Nici cel de la Praga nu se lăsa și spunea ceva în felul lui: „Am ginit. Punem mîna cu toții".

Și așa vremea trecea. Stîlpul creștea de-ți era mai mare dragul. Ne invidia tot șantierul. In schimb ce credeți că mi s-a întîmplat mie acasă. O să mă credeți sau nu, dar eu pot să vă spun că după o săptămînă vorbeam o păsărească de speriat. Sosesc ca de obicei într-o sîmbătă seară acasă. Nevasta mă așteaptă ca totdeauna cu cozonac, ca de sărbătoare, cu friptura în cuptor și cu niște gălușți fără cusur. Eu îmi dau drumul: *„Dzien dobry, kișasonka imam fame iako hrom".* (Bună ziua domnișoară, mi-e o foame de lup).

Nevasta mea e o femeie înțelegătoare. Iși lasă mîinile în jos resemnată și-mi zice:

— Ce-i cu tine, omul lui dumnezeu? Te-ai îmbătat?

Eu de colo:

— Ce-ți veni, femeie? N-am băut nimic.

Aproape că i-a venit să plîngă. Credea că m-am buimăcit de cap. Altfel ce să creadă? Abia a doua zi m-am deprins iar să vorbesc ca oamenii. Dar a trebuit să plec din nou pe șantier, la turnul lui Babel.

Mare încurcătură cu limbile astea. Numai cînd s-a ivit la noi în sector Anicika, fata de la bufet, au început cu toții să se înțeleagă de minune. Anicika ar fi putut să stea și să vîndă numai în chioșc. Dar ea e fată isteață, îți aduce berea și limonada chiar pe șantier. Halal de tine, fetițo, pentru asta meriți să te laude toată lumea!

Era chipeșă dar, mai mult decît atît, — judecînd după felul în care se descurca la noi, în turnul lui Babel — știa desigur vreo mie de limbi.

Anghel bulgarul, deși are nume de înger, are un sînge iute, de drac. Cum a văzut-o, a și început să fiarbă: *„Uuu, devojka mnogo chubava! Krasavița!"* (Uuu, frumoasă fată! O mîndrețe!).

Și Anicika l-a înțeles ea îndată și i-a dat bere.

Iar cînd a zărit-o Pișta Kescmety, a uitat de tot că la el acasă era în vorbă cu altă fată și a început: *„Kiszaszonka"* (Domnișoară) încoace, *„Kiszaszonka"* încolo, *„szepleany"* (frumoaso)! Altceva nu înțelegeam din ce spunea el. In schimb, Anicika înțelegea totul de minune.

Și să vezi, drăcie! Incepu și Janek să-i dea drumul în poloneză. *„Anicika e panienka bardzo ladna, piekna, szanowna..."* (domnișoară foarte frumoasă, minunată, fermecătoare). Eu mă zăpăcisem cu desăvîrșire. Dar ce mă mira mai mult, era că Anicika își rotunjea gurița și începea să zîmbească. „Invățată mai ești, fetițo", îmi zisei în gînd.

In cele din urmă se apropie și Pepik Vohnout. Asta a încercat chiar să-i șoptească ceva la ureche. Dar Anicika l-a pleznit peste gură de a răsunat tot șantierul.

— Mi-ai șters una fierbinte, trebuie s-o răcoresc cu bere! a spus Pepik de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

Insă ce s-a întîmplat după asta, a fost culmea. Ce să-i faci? Meridionalii ăștia rămîn meridionali, o au în sînge. Cum a sosit Luigi, a aruncat bîrna de pe umeri de a răsunat pămîntul, i-a dat pe toți la o parte și a început o tiradă de-am crezut că văd stele verzi.

— *Madona bella!... Carissima...* (Frumoasă domnișoară. Scumpo).

Și ce să vezi? Ea l-a înțeles perfect, i-a zîmbit și i-a spus:

— Ia taci din gură, lingușitorule.

Mi se pare că pe vreo doi i-a pleznit peste mînă. Pînă să-și vîndă berea a fost o hărmălaie și un rîs în sector la noi; pe urmă Anicika își văzu de drum.

Pișta i-a strigat: *„Jöjjön el megint!"* (Să mai vii). Și ea i-a răspuns îndată: „Sigur că am să mai vin".

Dar n-a apucat să ajungă pînă la grămada de lemne cînd am auzit pe cineva care-i striga: *„Halo! Freulein! Eine Flasche!"* (Halo domnișoară! O sticlă).

Asta fiindcă la uzina electrică lucra un montor elvețian care, ce vreți! merita și el o bere. Și fiindcă mi-a fost mie scris să adun toate neamurile pămîntului în sectorul meu, venea și el din cînd în cînd și ne făcea cîte o vizită.

Atunci să fi văzut cum ne înțelegeam! El nu știa decît nemțește, limbă aspră, puțin mlădioasă. De unde să înțeleagă ce ciripea bulgarul?

Și totuși, noi aveam să-i spunem ceva foarte important, ceva ce ne stătea pe inimă la toți: noi ne grăbeam cu stîlpul, cei cu conducta erau și ei gata, numai el, montorul elvețian, trebuia să se miște mai repede cu montajul la uzina electrică, că altfel rămîneam cu toții cu buzele umflate.

Intr-o zi, Anghel s-a apucat să-i explice pe cehește cum stau lucrurile. L-a luat de mînecă și a accentuat energic singurele două cuvinte cehe pe care le înțelegeau toți: „Productivitate... Socialism".

Elvețianul a făcut ochii mari, a dat din mînă și a zis: *„Nein, bitte, keine Politik, ich bin Schweizer, ich bin neutral".* (Nu, vă rog, fără politică, eu sînt elvețian, sînt neutru).

Ei n-au înțeles decît ultimul cuvînt și s-au repezit la el:

— *Ne evozmozno da badete neutralen.* (Nu se poate să fii neutru).

— *Semleges nem lehet.* (Nu poți rămîne neutru).

— *Pan neebyc neutralem.* (Domnul nu poate fi neutru).

S-a băgat în vorbă și Pepik:

— Ascultă bă, șaumalher, ramolit bătrîn neutru! Pune mîna, *verstanden?* Mîna, pune... Eu pun, tu pui...

Elvețianul se uita la ei și dădea din umeri. Noroc că s-a nimerit pe acolo și țiganul Dano: *„Arbeit, los, los..."* (La lucru, haide, haide...) Iși mai aducea aminte de vorbele astea de pe vremuri, cînd îl băgaseră nemții în lagăr. Asta-i strigau toată ziua.

Pînă la urmă, s-a văzut că elvețianul nu avea nimic împotriva muncii dar productivitatea și socialismul nu-i cam sunau bine lui. In definitiv, îl privea. Dar italianul care, dintre toți, se înțelegea cît de cît cu dînsul, i-a găsit în sfîrșit ac de cojoc.

Au răcnit un timp unul la altul, pînă cînd elvețianul a spus: *„Na gut, bin sehr neugierig!"* (Ei bine, sînt foarte curios). Și a arătat cu mîna spre construcția noastră: *„Eine Woche Frist lasse ich Ihnen..."* (Vă dau o săptămînă răgaz...)

Eu mi-am cam dat seama despre ce e vorba și mi-am zis: Hai noroc! L-au îmbrobodit pe elvețian. Ne-a dat termen o săptămînă. Asta înseamnă că într-o săptămînă își face treaba. Vorba-i dacă și noi...

Apoi, am ținut cu tot sectorul o ședință importantă. N-a fost lume multă. In schimb s-a vorbit mult, fără sfîrșit, cu tot felul de complicații. Fiecare în felul lui. S-a întîmplat însă ca și cu Anicika. Dintr-o dată, ne-am înțeles cu toții. Ne apucăm de treabă! Il dăm gata pe elvețian.

— Bă, șmecherilor, păziți scăfîrliile! Așa ceva nu păpați voi a doua oară, a strigat Pepik cînd Luigi și Anghel au început să toarne betonul.

Și ce să vă spun? Cînd lucrează la un loc mai multe neamuri, munca merge strună. E mai mult decît ambiția ca echipa să cîștige întrecerea, fiecare vrea să arate că e mai grozav ca celălalt. Munceau în draci. Iar Anicika sosea în fiecare zi. Nu venea atît ca să-și vîndă berea, ci mai cu seamă ca să stea de vorbă. Căci de, nu în orice sector primește o fată declarații de dragoste în toate limbile. Și încă, trebuie să recunoaștem, în bună înțelegere! Uneori, ce-i drept, ai fi zis că va izbucni un conflict internațional. Lui Anghel i se părea că Luigi se dă prea mult la fată, alteori Janek voia cu tot dinadinsul să se așeze lîngă Anicika, deși locul era ocupat de țiganul Dano. In astfel de împrejurări, e drept că neutrul, elvețianul, ne venea în ajutor. Era totofei, nu-i mai ardea de fete, și rezolva problema spre mulțumirea tuturor: se așeza el lîngă Anicika. Venea din ce în ce mai des pe la noi, deși toți se străduiau să-l convingă că nu poate rămîne neutru. Ridica din umeri, numai odată mi-a mărturisit: *„Na, möglich ist etwas an diesem Sozialismus, wissen Sie aber..."* (Ei da, poate să fie ceva și cu socialismul ăsta, dar știi...) și a adăugat cu voce scăzută: *„ich muss vorsichtig sein..."* (trebuie să fiu prudent...).

Adică, îi era cam teamă neutrului, și eu cred că la ei acasă neutralitatea asta nu-i chiar așa de grozavă și că orice neutru trebuie să bage bine de seamă ce vorbește.

Dar să nu mai lungesc povestea: păcat că n-ați fost și dumneavoastră acolo la sfîrșitul săptămînii. Este adevărat că băieții au mai lucrat și cîte douăsprezece și chiar cîte șaisprezece ore pe zi, dar turnul lui Babel a fost terminat. Și l-au dat gata și pe elvețian. Eu m-am dus să telefonez la birou să vină cineva de la ziar. Am mai dat o fugă și pînă la sector și cînd m-am întors, am văzut că băieții pavoazează stîlpul cu flori și că scriseseră pe o bucată mare de hîrtie un singur cuvînt, pe care îl înțelegeau cu toții:

Mir — pokoj — MIP — pace — béké.

Sus, în vîrful scării, era cocoțat elvețianul care stătea încovoiat și scria cu bidineaua: *Frieden!*

Fiindcă, dacă e vorba de pace, nici măcar neutrii nu pot să tacă.

Jiri Marek

In romînește de *Mihai Pop* și *Lili Soare*

(Din volumul „Turnul Babel" în curs de apariție la E.S.P.L.A.).

Ostrava

Trăiesc aici de-un secol între cărbuni, în beznă,
și sap mereu de-un secol și rabd, robind în mină.
Și anii-mi întăriră și pumnul meu de fier,
și brațul meu cel aspru și fără de hodină.

Dar praful de cărbune din ochi mi-a ros lumina,
iar roșul ce-a fost gura, azi nu-l mai poți vedea,
și stratul gros de zgură murdară de cărbune
s-a prins în păr, atîrnă de gene — o perdea.

Cărbune-i în tot locul: la masă-l aflu-n pîine;
sînt sclavul lui și veșnic eu pentru el robesc.
La Dunăre-n castele din sîngele-mi clădite,
rîzînd cu nepăsare stăpînii huzuresc.

Un veac întreg răbdat-am, muncind mereu în mină,
dar cine să-mi dea iarăși toți anii mei pierduți?

Eu mi-am strigat revolta, rotind aprins ciocanul,
și-au fost și cîte unii ce-au rîs, privind tăcuți.

Spuneau să-mi văd de treabă, spuneau să fiu cuminte,
să sap cum cer stăpînii, trudind ca în trecut.
Dar am rotit ciocanul, să ia stăpînii seama,
și sîngele o clipă să curgă-a început.

Veniți, voi din Ostrava, din țara de cărbune,
oricum vă cheamă, Petru sau Pavel. Luptătorii
voi sînteți în năvala de platoșe de-oțel.
Cînd voi suna semnalul care anunță zorii

Veniți cu toți din vechea, sileziană mină!
Pe domni să-i înfioare oștiri de tîrnăcoape.
Iată, mijește ziua, cînd va țîșni lumină,
căci ziua judecății, cea mare, e aproape!

1909

Petr Bezruci

Pentru Maiul acela...

In sufletu-mi, ascuns, e undeva,
de cînd e-un Mai pe lume.
Brăzdat, bătut de vremea rea,
prin ploi, furtuni, mi-a fost manta,
și ostenit, mi-a fost odihnă-anume.

Cînd moartea am privit-o-n față
și am fost singur, cum e cucul,
mi-a aruncat un arc de pod spre viață,
asemeni scamatorului din piață,
ce-și face cu o simplă floare trucul.

Dar Maiul meu nu-i boscărie,
nicicînd n-a fost numai un vis.
E viața-mi zbuciumată, vie,
cu orice lovitură-nvie
pe drumul adevărului, deschis.

Să-nfrunte moartea,—se deschide,
să-nfrunte beznele haine.
Din el flori albe-au dat, timide:
Dușmanul nu mă va ucide,
cît Maiul va trăi în mine.

Am întîlnit în drumul meu
mulți oameni buni și taina le-am ghicit:
purtau și ei în suflet, greu,
ascuns, un arc de curcubeu,
pe-al Maiului regat boltit.

Cu-atît mai mult a înflorit spre soare,
cu cît mai crunt am fost lovit.
Pe țărmul noilor ogoare,
în fabricile-nfloritoare,
noi luptei, azi, am supraviețuit.

Și pentru noi e luna Mai, văpaie,
nădejdea omenirii, astăzi coaptă.
Zidim prin negrele șuvoaie,
o boltă — curcubeul după ploaie,
născut din însăși ținta noastră, dreaptă.

Jan Kostra

In romînește de **Andrei Tudor**

Literatura cehoslovacă în ultimul deceniu

Noua literatură cehă și slovacă, legată de aspirațiile maselor largi populare, a avut de luptat, încă de la începuturile ei, cu rămășițele culturii și esteticii burgheze, cu manifestările cînd ascunse, cînd fățișe ale cosmopolitismului, apolitismului și lipsei de idei. Continuînd tradițiile realiste ale marilor scriitori clasici naționali cum ar fi Bozena Nemcova, autoarea fermecătoarei povestiri din viața țărănească, „Bunicuța", sau Alois Jirasek, autorul povestirii „Capete de cîini", cunoscuți publicului romînesc prin operele lor cele mai de seamă, traduse în limba romînă și dezvoltînd tradițiile literaturii realiste in anii cari au urmat primului război mondial, scriitorii cehi și slovaci de astăzi militează pentru o literatură însuflețită de idealuri înalte, pentru o literatură pătrunsă adînc de spiritul realismului socialist. Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, s-a afirmat în literatura cehă și slovacă, cu mulți ani înainte, o pleiadă impunătoare de scriitori, care au dat nemuritoare opere, cu un pronunțat caracter realist și critic, puternice acte de acuzare împotriva sistemului odios de jaf și exploatare din societatea capitalistă a timpului. Printre acești scriitori se numără și poetul ceh St. K. Neumann, romancierii cehi Ivan Olbracht și Marie Majerova, prozatorii slovaci Peter Jilemnicky și Frano Kral. Și nu este lipsit de importanță să amintim faptul că toți acești scriitori, situați pe poziții avansate și în trecut, au fost printre cei dintîi care s-au angajat pe drumul noii literaturi în anii puterii populare. Dintre ei mai trăiesc astăzi marea prozatoare Marie Majerova, în plină activitate creatoare, cunoscută cititorilor din Romînia prin unul din cele mai remarcabile romane ale sale, „Sirena", — inspirat din viața minerilor — și Frano Kral.

Dacă aruncăm o privire cît de sumară asupra evoluției literaturii cehe și slovace din ultimii ani, se pot face constatări deosebit de interesante. Cel care a urmărit bogata producție literară din acest scurt timp își poate da bine seama că un succes deosebit au înregistrat scriitorii cehi și slovaci în zugrăvirea eroilor populari din trecut, în prezentarea figurilor neuitate de luptători din zbuciumata istorie a patriei, eroi care, în fruntea maselor largi, s-au ridicat la luptă pentru libertate și o viață mai bună. Și nu putem să nu amintim aici remarcabilul roman al lui V. Kaplicky, închinat revoluției țărănești din secolul al XVII-lea și romanul „Bunicul" de Fr. Kupka, o amplă prezentare a re-

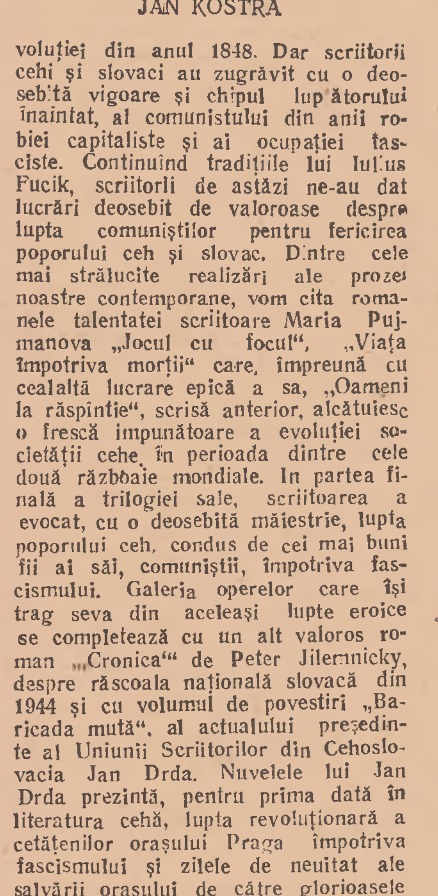

JAN KOSTRA

voluției din anul 1848. Dar scriitorii cehi și slovaci au zugrăvit cu o deosebită vigoare și chipul luptătorului înaintat, al comunistului din anii robiei capitaliste și ai ocupației fasciste. Continuînd tradițiile lui Iulius Fucik, scriitorii de astăzi ne-au dat lucrări deosebit de valoroase despre lupta comuniștilor pentru fericirea poporului ceh și slovac. Dintre cele mai strălucite realizări ale prozei noastre contemporane, vom cita romanele talentatei scriitoare Maria Pujmanova „Jocul cu focul", „Viața împotriva morții" care, împreună cu cealaltă lucrare epică a sa, „Oameni la răspîntie", scrisă anterior, alcătuiesc o frescă impunătoare a evoluției societății cehe în perioada dintre cele două războaie mondiale. In partea finală a trilogiei sale, scriitoarea a evocat, cu o deosebită măiestrie, lupta poporului ceh, condus de cei mai buni fii ai săi, comuniștii, împotriva fascismului. Galeria operelor care își trag seva din aceleași lupte eroice se completează cu un alt valoros roman „Cronica" de Peter Jilemnicky, despre răscoala națională slovacă din 1944 și cu volumul de povestiri „Baricada mută", al actualului președinte al Uniunii Scriitorilor din Cehoslovacia Jan Drda. Nuvelele lui Jan Drda prezintă, pentru prima dată în literatura cehă, lupta revoluționară a cetățenilor orașului Praga împotriva fascismului și zilele de neuitat ale salvării orașului de către glorioasele armate sovietice. Un capitol de seamă îl formează în literatura cehă actuală cărțile în care autorii urmăresc evoluția luptelor muncitorești, a grevelor desfășurate în anii stăpînirii capitaliste de masele de muncitori conduse de partid, și în primul rînd vom cita aici romanele atît de răspîndite și citite ale președintelui Republicii Cehoslovace, Antonin Zapotocky, — „Se ridică noi luptători". „Văpăi deasupra orașului Kladno", traduse și în romînește, romanul lui Karel Konrad, „Despărțirea" și romanul de curînd apărut al lui Kana „Răscoliți de război".

Scriitorii abordează teme legate de problemele majore ale actualității, de construcția avîntată a socialismului în Cehoslovacia. Incă din primii ani ai eliberării, poeții cehi și slovaci au fost mereu la postul de luptă, cîntînd în versurile lor victoriile poporului care pornise pe drumul unei vieți mai bune. Tematica poeziei s-a lărgit necontenit; frontul poeților militanți a crescut an de an; astăzi, în paginile ziarelor și revistelor din Cehoslovacia, întîlnim numele poeților consacrați cum ar fi V. Nezval, Maria Pujmanova, Vilem Zavada, alături de tinerii mînuitori ai condeiului V. Kainar, Jan Kostra, V. Mihalik, Milan Lajciak. Ei cîntă în versuri însuflețite de un mare patos revoluționar mărețele realizări ale poporului, recunoștința fierbinte față de eliberatorii Cehoslovaciei. Printre poeții enumerați mai sus, un loc de frunte îl ocupă desigur V. Nezval, laureat al premiului internațional al păcii, pentru poemul „Cîntecul păcii" tradus de curînd în romînește. In versuri înaripate, poetul a arătat aici hotărîrea neclintită a poporului ceh și slovac de a apăra cu toate puterile cuceririle sale minunate împotriva oricăror încercări criminale ale imperialiștilor americani de a dezlănțui un nou măcel mondial.

Deosebite merite, în oglindirea veridică a vieții noi, au desigur și dramaturgii cehi și slovaci. Printre ei putem număra pe V. Kana, care — pentru prima dată în dramaturgia cehă — a prezentat o piesă inspirată din mărețul avînt al întrecerilor socialiste. Proza cehă și slovacă care, după cum am arătat și la început, a avut în acești ani de învins rămășițele nefaste ale ideologiei burgheze, a reușit totuși să prezinte conflicte tipice ale vieții noi, chipuri de oameni înaintați, aspecte esențiale ale construcției socialismului. Deosebit de prețioase sînt nuvelele lui Jiri Marek, reunite în volumul „Se luminează" și cartea Mariei Majerova, „Calea fulgerului". Romane valoroase despre calea, deloc ușoară, a transformării muncitorilor și intelectualilor, a ridicării omului la o conștiință de clasă avansată, au scris Alena Bernashova „Drum deschis" și Vl. Minac, „Ieri și mîine". Scriitorii cehi și slovaci s-au inspirat și din marile transformări revoluționare petrecute în viața satului. Printre cele mai bune lucrări scrise pe această temă, amintim romanele „Două primăveri" de B. Riha și volumul de povestiri „Frumoasa Tortiza", de Jan Drda. Dar nu numai ei au creat opere valoroase cu această temă, — și alți scriitori au început să abordeze problemele legate de viața satului cehoslovac. Printre cele mai de seamă producții epice, se află și romanul prozatorului slovac František Heciko „Satul de lemn", unde autorul a prezentat cu măiestrie drumul satului slovac de la starea mizeră în care se afla la începutul lui 1945 pînă la înflorirea nemaicunoscută de astăzi. In romanul lui František Heciko trăiesc figuri reprezentative ale țăranilor muncitori, educați de Partidul Comunist, luptători activi pentru transformarea socialistă a satului cehoslovac. Și literatura cehă se poate mîndri cu un roman izbutit despre viața satului; e vorba de „Ofensiva" de V. Rezac, care se distinge prin prezența unui erou central bine construit, un adevărat tip de organizator comunist, dotat cu însușiri superioare de luptător pentru triumful formelor socialiste de viață la sate. Toate aceste realizări, desigur, nu au fost posibile decît în urma unei lupte necontenite împotriva schematismului idilismului, a influențelor ideologiei burgheze, pe care scriitorii noștri le-au putut evita datorită sprijinului permanent dat de Partidul Comunist. In urma înțelegerii clare a scopului și sarcinilor literaturii cehoslovace, a însușirii metodei realismului socialist, an de an se pot înregistra pe frontul nostru literar noi și noi succese îmbucurătoare. Avem un exemplu fericit în romanul „Fără șef" de T. Svatopluk, laureat al premiului de stat pe anul 1954. Acțiunea romanului se petrece în marea fabrică de încălțăminte „Bata" în primii ani de după cel de-al doilea război mondial. Romancierul reliefează figurile bravilor muncitori care, luptînd cu hotărîre împotriva reacțiunii, reușesc să înfrîngă uneltirile ei murdare. Literatura slovacă a înregistrat și ea în ultimul timp o realizare de seamă. E vorba de romanul talentatei scriitoare Katka Lazarova, „Cuibul de viespi" în care este demascată cu multă vigoare acțiunea dușmanului de clasă și este reliefat rolul conducător al comuniștilor în dezvoltarea satului cehoslovac spre socialism.

Succesele incontestabile pe care le-a dobîndit literatura cehă și slovacă în timpul celor zece ani de la eliberare, cu toate lipsurile existente încă în domeniul literaturii satirice și al celei pentru tineret și copii, ne îndreptățesc să așteptăm realizări din ce în ce mai valoroase. Scriitorii noștri, conștienți de rolul important care le revine în construirea socialismului, vor continua să lupte cu și mai multă însuflețire pentru o literatură în slujba poporului, însuflețită de idealurile cele mai înalte ale vremii noastre, o literatură care să fie o armă eficace de luptă împotriva ațîțătorilor la un nou război.

Dr. Jindra Hușkova

Intîlnirea de pe Tatra

Sus pe Tatra-am întîlnit,
Rătăcind printre umbrare,
Prin hugeagul înfrunzit,
Doina domolind izvoare

De la cine-ai învățat
Ciobănașe de pe Tatra,
Doina care mi-ai cîntat
De-a trezit în munți și piatra?

Mai ții minte pe ostaș
Ce purta prins de centură,
Lîngă plumbi, un fluieraș,
Dus din inimă la gură?

El tîra prin ger și foc,
Prin poteci și prin poene,
In caval sărac de soc
Doina stînelor vrîncene.

Mai ții minte cum a scos,
După ce-și sfîrșise slova,
Din cavalul său duios
Toți stejarii din Moldova,

Bistrița — spumos tumult —
Valea-i largă și natală
Pe-unde-au zăbovit, de mult,
Feți-frumoși, vestiți în fală.

Și Ceahlău-ndepărtat
In legende, sub zăpadă,
Hora de la el din sat,
Buciumul dintr-o baladă,

Și-al iubitei glas stingher,
Ochii-i calzi, blondul cosiței,
De creștea mai pîn-la cer
Strănepotul Mioriței!...

Sus, pe Tatra-am întîlnit,
Lîngă apele albastre,
Lîngă culmea de granit,
Doina biruinței noastre...

Numai doina, poate azi,
Ce ne-a fost sub foc părtașă,
Mai colindă printre brazi,
Sus, pe Tatra, ca acasă...

Căci în asprul luptei ceas,
Doinitoru-i, peste armă
A căzut și a rămas
Ingropat, doar la o palmă,

Sub aceste sure stînci,
Cu caval la cingătoare...
Rădăcinile-i adînci
Ii sorb doinele-n frunzare

Și le duc foșnind în vînt
Spunînd Bistriței, departe,
Că flăcăul din pămînt
E ca doina — fără moarte!

Nicolae Tăutu

In miez de noapte

Gura neagră a tunelului se cască la jumătatea muntelui, largă, cu partea de sus proptită în stîlpi groşi şi solizi. Becurile agăţate de căpriorii armăturii se văd de-afară ca o salbă de mărgele luminoase. Inăuntru lumina e tulbure, amestecată cu umbre. Un capăt al salbei se pierde undeva în adîncimea tunelului. Celălalt se prelungeşte în afară; la ieşire se desface în două şi încinge muntele.

Noaptea e întunecoasă, cu stele puţine pe cerul smolit. De pe terasa îngustă din faţa tunelului, moş Iacob Cercel, paznicul, se uită gînditor în vale. Acolo, jos, becurile luminează aleile drepte ale taberii de brigadieri, ori se clatină uşurel în faţa uşilor. Ochiurile ferestrelor sînt negre, mute. Moş Iacob Cercel cască tare, cu poftă, ridică mîinile şi-şi întinde trupul mătăhălos. Umbra lui se întinde şi ea odată cu mişcările, lungindu-se pînă la marginea terasei şi se prelinge undeva în vale. Din tunel se aud bufnituri amorţite. Moş Iacob Cercel îşi înfundă adînc mîinile în buzunarele largi ale pantalonilor şi începe să se plimbe cu paşi rari prin faţa tunelului. Noaptea asta trage mai mult ca ori care altele la somn. Al naibii somn! De ce nu ies odată vagoneţii dinăuntru? Ar mai schimba cîteva vorbe cu fetişcana de pe „locomotivă". Locomotiva parcă ar fi o cîrtiţă. Numai că are ochi mari, holbaţi, luminoşi. Dar fata-i vorbăreaţă... I-ar mai trece uritul.

Moşul ajunge iar la marginea terasei. Se opreşte şi se uită nemişcat, în jos. Acolo la o fereastră e lumină... Işi scoate ceasul din buzunar. Două. Care-i ăla de nu doarme la ora asta? Hm, pe tinerii ăştia dracu' să-i înţeleagă... Işi prăpădesc nopţile de parcă viaţa ar ţine cît lumea.

Moşul dă iar să caşte, dar din tunel se aud paşi. Se întoarce repede. Recunoaşte silueta prizărită, plăpîndă a inginerului Ionescu. Aha, iaca şi un suflet de om. Moşul cîrmeşte către dînsul, dar inginerul îi bolboroseşte ceva în grabă, trece mai departe şi scoboară cu iuţeală pe trepte, în vale. Aşa-i inginerul ăsta. Totdeauna grăbit, fără chef de vorbă.

In urma inginerului se aude huruitul vagoneţilor şi claxonul ascuţit al maşinuţei care îi trage după dînsa. Moş Iacob Cercel se îndreaptă repede către intrare, cu un surîs satisfăcut.

...In tabără, singura fereastră luminată se deschide larg, izbindu-se uşor de pereţii de scîndură ai barăcii. Peste pervaz se apleacă un tînăr cu faţa rotundă, arsă de vînturile muntelui. Răsuflă adînc, se sprijină în coate şi se uită gînditor de-a lungul aleii. Ferestrele barăcilor sînt deschise şi lasă să se audă afară frînturi de vorbe rostite tare, în somn şi cîte-un sforăit puternic. Plantoanele de noapte cască ghemuite pe scări ori plimbîndu-se prin faţa uşilor, înconjurînd cu grijă straturile de petunii şi gura leului. Ici-colo, unde becul e mai puternic, cîte o faţă tînără stă aplecată fără mişcare, deasupra unei cărţi. Foile întoarse foşnesc tare în liniştea nopţii. E tăcere, e răcoare şi noaptea e fără stele. Spre dimineaţă o să se arate luna.

Tînărul de la fereastră se ridică şi se duce la biroul alb, de stejar, dintr-un colţ al odăii. In urma lui perdeluţele încreţite, din hîrtie albă, subţire, se frămîntă încetişor.

Faţa tînărului e blîndă, bună. De pe ea s-au şters urmele de asprime din timpul zilei. Fruntea mai păstrează însă semnele deselor încruntări. Ochii albaştri au în ei o oarecare mulţumire uşor ostenită şi parcă o oarecare umbră de dor. Se aşează la birou, ia tocul, încearcă peniţa şi scrie mai departe pe foaia de hîrtie începută: „şi acuma, tată, e atîta linişte la noi, că parcă te doare inima. Da' nu te doare, se umple de linişte numai... Vede cum se odihnesc oamenii şi se odihneşte şi ea o ţîră..." Işi ridică fruntea şi ţinteşte ceva cu privirea pe peretele alb. Pe fereastra deschisă, au intrat cîteva gîngănii de noapte, fermecate de lumină. Se învîrtesc împrejurul becului. Tînărul îşi freacă fruntea cu palma. Brigăzile dorm.

Cei din schimbul doi au venit acum cîteva ceasuri. Sînt obosiţi băieţii. La careul de ieşire din schimb n-a fost. Ar fi vrut să ştie ce-a făcut azi Rebega în tunel. Dar nici el n-a venit după obicei la dînsul. O fi avut ceva program cu brigada... şi scrie iar mai departe: „De ce nu-ţi faci rost să vii aşa, pentru vreo săptămînă-două, aici? Să vezi dumneatale oamenii, tată! Ţi-ai găsi printre tinerii ăştia ai mei nişte ucenici pe cinste. N-ai scăpa de ei toată ziulica..."

Intr-un timp uşa scîrţîie încet. Un cap lunguieţ, cu păr aspru, ţepos, se iveşte în deschizătură; şovăie puţin, apoi uşa se deschide mai tare, şi brigadierul planton de noapte intră în odaie. Tînărul de la masă s-a oprit cu tocul în aer. Il priveşte drept, cu ochii albaştri, uşor saşii:

— Ce-i, Ionică? îl întreabă moale.

— De ce nu vă culcaţi, tovarăşe secretar? Brigadierul se uită la secretar, îngrijorat, cu o privire deschisă. Boneta albastră se zăreşte pe jumătate din deschizătura de la piept a salopetei. Secretarul parcă nu-l aude. Brigadierul aşteaptă. Om ca secretarul ăsta n-a întîlnit el prea mulţi... Dar dacă se supără c-a intrat? Nu poate să se supere? Ei, şi dacă se supără? Să facă bine şi să se ducă la culcare, că mîine dimineaţă iar o ia de la început şi umblă peste tot.

— E ora două, tovarăşe secretar.

— Lasă, măi Ionică. Tu eşti planton noaptea asta?

— Eu. Trebuie să vă culcaţi, tovarăşe secretar. E ora două; păi ce-i asta?! Toţi dorm.

— Lasă-i să doarmă, Ionică. De ce să nu doarmă?... Au muncit azi...

— Păi dumneata n-ai muncit?

— Lasă, măi Ionică... şi secretarul se apucă iar de scris.

Ionică, brigadier scund şi slăbuţ, îşi aşează cu palma banderola roşie de la mînă, se uită la secretar, ofteză cu zgomot, apoi iese şi închide uşa încet. Stă cîteva clipe în dreptul ei şi îşi îndeasă în cap boneta albastră.

— N-am autoritate — ofteează el din nou, aşezîndu-se pe scări şi aprinzîndu-şi cu ciudă o ţigară.

Sus, muntele e parcă încins peste pîntec cu un brîu de lumină bătut în ţinte de foc. Puţinele stele de pe cer licăresc a somn. Brigadierul îşi fumează ţigara tăcut... Numai cu nopţile astea de aici nu se poate împăca. Incolo ar merge. Aşa, aici noaptea e prea multă linişte. In primele zile, la venirea pe şantier nu putea să doarmă. Ii ţiuiau urechile ca în pustiu. Acasă, în Vlaşca, nopţile-s altfel. Cerul e larg, înalt şi stropit cu mulţime de stele. Te culci în fîn şi greierii îţi cîntă toată noaptea ca la nuntă. Aici... şi deodată liniştea nopţii fu tulburată. Brigadierul tresare din îngîndurarea lui. Pe scările care coboară în serpentină de sus de la tunel, aleargă un om. Brigadierul vede umbra scoborînd cu iuţeală către tabără.

— S-o fi întîmplat ceva? — Ionică se ridică în picioare, stinge ţigara şi, îndesîndu-şi mai bine în cap boneta, rămîne pe loc, uitîndu-se cercetător către munte.

In biroul lui, secretarul scrie mai departe liniştit. Pe masă, în dreapta, se află cărţile lui Makarenko. Dintre

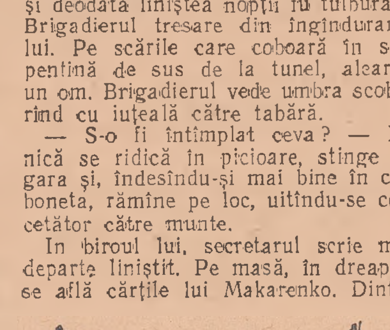

foi răsar semne albe, rupte la repezeală dintr-un ziar. Peste cărţi un caiet cu scoarţe groase, albastre. Pe etichetă un scris cam neregulat: „Insemnări din munca mea cu oamenii". Deodată secretarul ridică repede capul.

O voce clară, uşor întretăiată de răsuflarea grăbită, îl întreabă pe Ionică:

— Secretarul U.T.M. e aici, ori acasă?

— Aici, — răspunde glasul de adolescent al lui Ionică, răguşit din pricina ţigărilor.

Secretarul se ridică în grabă şi vrea să iasă. Inaintea lui însă, în uşă, stă inginerul Ionescu cu ochelarii cu sticlă groasă, fumurie, în mînă.

— Noroc, tovarăşe Chirai.

— Bună, bună, — care-i buba?

Secretarul îi strînge mîna cu degete lungi, albe, ca de muzicant şi-l priveşte cercetător.

— Dă-mi-l pe Rebega şi încă doi-trei băieţi de nădejde, tovarăşe Chirai. Am nevoie de specialişti sus, da' acuma, repede. Rebega cu ai lui. Pierdem timp altfel şi dăm totul peste cap.

Fereastra deschisă se izbeşte de perete, împinsă de o undă de vînt. Ionică deschise gura curios, din spatele inginerului. Acesta se aşează pe un taburet, lîngă uşă, şi-şi pune ochelarii pe nasul mic, subţire.

Secretarul stă în faţa lui cu mîinile în buzunarele pantalonilor.

— Să-i scol? De ce? Vocea lui e îngrijorată, joasă.

— Ne scoţi din încurcătură, tovarăşe Chirai. Scoală-i repede. Altfel n-o să fie gata tunelul pentru schimbul de dimineaţă.

Fereastra iar se izbeşte. Ionică se repede s-o închidă. Afară a început să bată uşor vîntul.

— Scoală-i, tovarăşe Chirai. Puşcătura din noaptea asta a dat de o porţiune de rocă mai moale. A rupt mai mult. Nu dovedim să armăm şi să montăm şinele pentru vagoneţi. E pericol de surpare şi nu putem să curăţăm baza de material pînă mîine dimineaţă cînd intră Locnea cu echipa lui „fulger". Dăm totul peste cap.

Secretarul nu are nevoie de explicaţii. Il ascultă tăcut, încruntat. Pe el îl frămîntă altceva. Ii zice încet:

— De ce Rebega? El de-abia a ieşit din schimbul doi. Dacă o fi dormit cîteva ceasuri.

Dar inginerul îl întrerupe nerăbdător, rugător:

— Lasă socotelile, zău. Rebega îmi trebuie. El are iniţiativă şi autoritate. S-a specializat în armătură. El şi doi-trei din brigada lui...

Secretarul se hotărăşte. Bagă hîrtiile de pe masă într-un sertar şi-l închide. Apoi se îndreaptă spre uşă înalt, puţin adus de spate.

— Hai!... şi ies.

Ionică parcă abia acum vede pe faţa tînără a secretarului, un soi de oboseală.

Ii aude glasul strigînd de afară:

— Dacă mă caută cineva, sînt în tunel, auzi, măi Ionică?

Ionică dă din cap, ca şi cum secretarul l-ar putea vedea.

„Cine să te mai caute la ora asta?"

Se uită la ceasul de pe dulăpiorul din colţ şi se întristează: „N-am avut autoritate şi acuma, poftim, n-o să mai doarmă... Autoritate"... Iese afară şi se aşează nemulţumit pe scări. Noaptea parcă e mai neagră. Vîntul bate răcoros, odihnitor. Işi aprinde o ţigară şi trage fumul cu sete în piept. „Autoritate"...

Rebega dormea uşor, aşa că se trezi înainte de a-l atinge secretarul. Simţea totdeauna prin somn cînd cineva se apropia de dînsul.

— Cine-i? întrebă el destul de tare.

— Incet! Eu. Secretarul se aplecă peste pat spre dînsul.

— Ce-i?

— Scoală-te repede. E nevoie de tine sus. Ii iei şi pe Mihai şi pe Mateica. Hai repede.

Rebega nu mai întrebă nimic. Tăcu cîteva clipe, îşi frecă cu palma faţa adormită, zise şi mai tare „aha!" şi se sculă.

— Vă aşteptăm afară — îi repetă secretarul şi, ieşi în vîrful picioarelor, uitîndu-se cu grijă la paturi.

Afară, inginerul îi văzu faţa şi mai obosită şi-l auzi mormăind ceva printre dinţi. Ceva ce semăna a început de înjurătură. „Ce să-ţi fac?" se gîndi el şi se înduioşă deodată.

In dormitor trei umbre se îmbrăcau repede, ferindu-se să facă gălăgie. Totuşi în paturi băieţii începură să se arate neliniştiţi. Umbrele se mişcau cu repeziciune.

— A dracului! — şopti destul de tare cineva.

— Ce-i? întrebă Rebega.

— Mi-e udă o cizmă... Nu intră, mama ei... auzi el răspunsul.

— Ssst. Ce n-ai pus-o la uscat? Glasul era supărat şi făcu zgomot.

In cîteva paturi respiraţiile adînci încetară şi oamenii se foiră. Apoi un glas morocănos răsună tare în liniştea nopţii:

—De ce vă îmbrăcaţi, mă?!

— Ssest!

— Unde vă duceţi, mă? Intrebarea fu pusă şi mai tare.

— Taci! Ne ducem să luăm aer! şopti cineva, trecînd pe lîngă patul celuia care se ridicase în capul oaselor. Ieşiră. Cel care întrebase, văzu bine, chiar pe întuneric, căştile tari de protecţie în capul celor trei. Stătu puţin liniştit, apoi repede, cu zgomot, se dădu jos din pat şi alergă afară. In urma lui s-au mai trezit cîţiva.

Afară vîntul hîţîna o fereastră deschisă. Plantonul dormitorului se uita neliniştit către colţul de alee unde dispăruseră Rebega şi ceilalţi.

— Unde s-au dus? întrebă o voce în spatele lui. Se întoarse. In uşă, ca o stafie, se afla un brigadier. Vîntul îi umfla cămaşa lungă, albă. Era desculţ.

— Unde s-au dus? întrebă iar.

— La tunel. Plantonul îi răspunse încet; voia să pară nepăsător.

— De ce?

— E nevoie de ajutor la armare. S-a puşcat mai mult. Da' tu treci şi dormi — adăugă el mai aspru, aducîndu-şi aminte de îndatoririle sale. Celălalt însă nu-l luă în serios. Strigă aproape:

— Şi de ce numai ei?

— Aşa a spus secretarul. Aştilalţi trebuie să doarmă. Hai, intră acolo! şi plantonul căscă cu poftă.

— Şi tu ce caşti, mă?! — se supără cel din prag. Colectiv e ăsta? Mama lui de colectiv... Se răsuci scurt şi întorcîndu-i spatele, intră repede în dormitor.

Cei care se treziseră în urma lui îl primiră cu întrebări şi mormăituri.

Plantonul auzi şi se nelinişti. „Uite, prostul, acuma îi trezeşte pe toţi". Se repezi şi el în dormitor. Prea tîrziu. Erau treji, vorbeau tare şi gălăgia fu împrăştiată de vînt peste tabără. Plantoanele celorlalte dormitoare întoarseră capul. Ionică îi auzi de la sediu şi îşi stinse iar ţigara: „Ce i-a apucat pe cei de la a şasea?"

In dormitorul brigăzii lui Rebega, vorbeau toţi deodată şi totuşi se înţelegeau:

— Mergem şi noi!

— Dacă a zis secretarul că numai ei, de ce să mergem şi noi?

— Ţi-i lene? Dar dacă s-ar împărţi acuma votcă? Ha?

— De ce numai ei?

— Nu mai ţipaţi, fraţilor!!

Cel care se trezise primul o ţinea întruna:

— Da ce-i ăsta? Colectiv sau ce mama dracului e?

— Hai odată! Imbrăcaţi-vă! Un, doi, trei!

— Dacă-i colectiv, e colectiv!

Prin ferestrele barăcii izbucni afară parcă speriată o lumină roşie de la becurile vopsite pentru noapte.

Plantonul acoperi vocile celorlalţi cu basul lui puternic.

— Linişte, că sculaţi tabăra!

— Gata! Nu mai urla. S-a făcut. Linişte, mă! Cel cu comanda era primul care se trez'se şi acuma stătea gata îmbrăcat lîngă uşă.

Plantonul îl apucă de mînă.

— Ce-i asta? Unde vă duceţi?

— La tunel, după Rebega!

— Nu se poate! Eu răspund!...

— Lasă! Răspundem toţi, ce mai?! Băieţii ieşeau unul cîte unul afară, aruncîndu-şi în trecere glume şi înţepături. Unii erau tăcuţi şi morocănoşi şi ca o ploaie rece se abăteau asupra lor vorbele celorlalţi. In urmă paturile rămîneau răscolite, împrăştiind un miros uşor de sudoare.

Plantoanele celorlalte dormitoare închideau cu grijă ferestrele deschise şi uşile, să nu se trezească tabăra. Ionică se frămînta cu altă ţigară aprinsă în gură: „Dacă n-am avut autoritate de la început cu secretarul, poftim!"... Işi închipuia că dacă secretarul ar fi fost acasă, inginerul nu s-ar fi dus să-l trezească.

Printre cei de la a şasea, gospodarul dormitorului, îmbrăcat numai pe jumătate, se frămînta frecîndu-şi braţele goale:

— Mă duc să vă raportez plantonului de serviciu pe tabără. Zău, mă duc. Mîine ne scoate pe toţi în careu...

— Du-te, hai du-te. Iţi tremură pantalonii din pricina careului. Hai, ce mai stai? — îl împinge unul strîmbîndu-se. Cineva strigă:

— Da' steagul unde-l lăsaţi, bă, papă-caş? Steagul de „fruntaşi", bă!

Cel evidenţiat în ziua aceea se repezi înăuntru. Era datoria lui...

Fereastra deschisă scîrţîia şi scîrţîitul se pierdea în foşnetul pădurii de pe munte... Fiind spre dimineaţă, se ivi pe neaşteptate luna; ciuntită, stinsă, sfioasă, părea agăţată de un colţ de munte. Noaptea bătu în retragere şi se înghesui prin colţuri adăpostite. De sus de la tunel răzbătea ca de la mare depărtare un zornăit slab de vagoneţi...

★

Moş Iacob Cercel se uită în urma vagoneţilor care intrau iar în tunel şi simte că-l cuprinde încet o nelinişte. Avea cam cincizeci de ani şi pe aici prin munţi văzuse şi auzise multe.

Ii trecuse uritul. De bună seamă nu-i ceva în regulă, dacă băiatul ăsta, secretarul de U.T.M., a ieşit pînă acuma de vreo patru ori din tunel. De fiecare dată mergea încet de-a lungul şinelor, se tot uita în vale, peste tabără şi apoi, după ce şovăia o bucată de vreme, se întorcea repede, încruntat. E bine să-ţi deschizi ochii şi urechile că, mă rog, se pot întîmpla multe. Aşa că moş Iacob începu să se plimbe şi el neliniştit prin faţa tunelului. Umbra trupului solid, voinic, îl urma credincioasă. Moşul văzu luna şi se opri şovăind uşor a mirare. „Ia, uite-o! Da bine bre, toată noaptea te-am aşteptat!" Tresări! Pentru a cincea oară făptura înaltă a secretarului, ud şi plin de lut pe haine, se ivi din adîncitura tunelului pe gangul de serviciu.

Moşul îi ieşi hotărît înainte.

Secretarul se opri şi ochii lui albaştri îl priviră încărcaţi de nehotărîre.

„Doamne, ce-mi place mie băiatul ăsta — se gîndi moşul — ptiu, parc-aş fi muiere". Il întrebă:

— Ia, ascultă, măi tovarăşe, nu-i ceva în regulă?

— Nu-i, moş Iacob.

— Am simţit eu. Da' ce-i?

— N-ajung oamenii la armătură. E pericol de surpare.

Secretarul se uită la dînsul întrebător, cerîndu-i parcă o părere.

— Aha! Aşa va să zică. De asta umbli aşa ca pe jăratec? — în gîndul lui, moşul îl întreba: „Şi de ce nu scoli oamenii, că ai destui acolo jos?"...

Secretarul vorbi ca pentru sine.

— Nu-mi vine să scol băieţii. E aşa de bun somnul acuma. Intru în tunel, văd greul, mă hotărăsc să-i scol şi pe drum mă răzgîndesc. Ei se odihnesc, moş Iacob.

— Apăi, iaca aşa-i...

Din tunel ieşi în fugă Rebega cu cizmele pline de noroi şi cu haina de cauciuc udă. Işi scoase cascheta de protecţie cu un început de pelerină care îi apăra gîtul.

La bază, la capătul dinăuntru al tunelului, din pîntecele muntelui curgea apa necontenit ca o ploaie rară, dar răzbătătoare. Rebega fiind scund, îşi înălţă nemulţumit faţa către secretar:

— Dacă nu te duci să-i scoli, mă duc eu şi-mi aduc brigada. Ce dracu! Doar nu-s fete mari să nu se scoale noaptea... Dar se întrerupse brusc. Din vale, chiar de sub munte, la capătul scărilor, se auziră voci şi paşi grei bocănind pe treptele de scîndură.

Rebega se repezi şi se uită puţin în jos, apoi îşi scoase şapca şi strigă:

— 's-ai mei! A şasea! Işi dădu drumul pe scări la vale. Secretarul îl urmă în fugă...

Moş Iacob Cercel rămase la post.

— Pe noi de ce nu ne-ai sculat? Asta-i colectiv ori ce mama dracului e? Ce, noi nu sîntem brigada ta? auzi el un glas arţăgos.

— Iaca, ai văzut pozna? Asta-i Nicuţă de la mine din Răşinari, mormăi moşul şi zîmbind mîndru, îşi prinse mîinile la spate.

Noaptea începuse să freamăte. Luna mai atingea încă vîrful colţului de munte. Lună palidă, tîrzie, cu marginile roase, încremenite. Jos, în tabără, plantoanele ridicau capetele şi ascultau. Iar Ionică poate se gîndea: „Uite... dacă n-am avut autoritate"...

Tamara Pînzaru

TĂBĂCARII

„De pe cînd nu pătrunsesem bine în inima fabricii, i-am văzut. Doi cîte doi, încovoiaţi sub un drug de lemn pe care duceau un hîrdău plin cu murdărie, ei înşişi, din cap pînă în picioare leoarcă de murdărie, avînd drept îmbrăcăminte un sac fără nici o formă. Uneori, clătinîndu-se sub marea greutate, făceau să se balanseze hîrdăul, şi atunci îi stropea un val de murdărie fetidă, care îi se scurgea apoi în şiroaie pe pulpele goale".

(Geo Bogza — „Anii împotrivirii")

...O îndrăzneaţă pătrundere fără batistă parfumată la nas, în curţi părăginite, sumbre, de o sfîşietoare mizerie. Aici era locul unde stăpîneau pestilenţialul, disgraţiosul şi infamia. Era locul unde munca se degrada pînă la scîrnav, unde omul era împins să-şi piardă şi sensibilitatea şi omenia şi demnitatea. Aici nu erau nici un fel de scăpări şi nici un fel de limane: om şi muncă se înjoseau unul pe altul, se urîţeau deopotrivă şi se batjocoreau.

Cuvintele reporterului aveau întocmai causticitatea substanţelor minerale pe care le folosesc tăbăcarii, căci despre ei şi aşa a scris Bogza, prin anul treizeci. Şi din marea revoltă a scriitorului ţîşneşte lava incendiară a unuia din cele mai viguroase rechizitorii din cîte s-au adus vreodată stăpînitorilor de fabrici şi de vieţi omeneşti.

Am fost acolo şi eu acum, în vremurile noastre. Am fost mai întîi la tăbăcăria fabricii „Kirov". N-am să spun că am dat acolo peste privelişti paradisiace, sau că astăzi în locul duhorii plutesc în aer îmbătătoare miresme. Prologul procesului de producţie într-o tăbăcărie se desfăşoară pe materia organică şi consecinţa este că o oarecare jenă nu-l cruţă nici astăzi pe vizitator. Dacă nu o jenă a nasului, măcar una a ochiului. Dar între dramatismul — nu dramatismul, ci hidoşenia muncii de acum zece sau cincisprezece ani — şi priveliştile industriale de astăzi, confruntarea devine patetică.

Intrînd pentru prima dată într-un asemenea loc, un reporter n-o să încerce nici un fel de emoţie, dacă nu l-a citit mai înainte pe Bogza. Dacă în mintea lui nu stăruiesc crudele imagini ale celor înfăţişate de scriitor, totul o să i se pară foarte la locul lui. In acest caz, numai amintirile tăbăcarilor mai bătrîni pot să reconstituie cîte ceva din viaţa ticăloasă de altădată. In primele clipe aceste amintiri par estompate şi şovăitoare. Dar un trainic filon al suferinţei trecute aprinde curînd-curînd flacăra unei necruţătoare şi bărbăteşti mînii.

O bună cunoştinţă pe care mi-am făcut-o aici este inginerul Lazăr Găină, pe care îl întîlnisem la club. Tăbăcarii se aşezaseră la mesele de şah, cei mai tineri întindeau plasele pentru jocul de ping-pong. Echipa de satiră şi umor „Vede tot şi spune tot" repeta nişte cuplete voioase, iar un pianist cam tomnatic improviza o melodie care ar fi vrut să fie, poate, un marş sportiv. Numai inginerul Găină stătea cu nasul într-o carte, care nu era deloc un manual tehnic, ci era, mi se pare, un volum cu povestiri al lui Mihail Sadoveanu.

Inginerul Găină are povestea lui. Multă vreme el a fost tăbăcar. Tăbăcar ca toţi tăbăcarii din lume şi cronica lui privitoare la anii de demult este plină de interes. A făcut facultatea muncitorească, cum au făcut-o şi alţii de aici, şi s-a întors în fabrică doldora de proiecte şi de frumoase ambiţii. Astăzi e şeful cabinetului tehnic de invenţii şi inovaţii, şi toată ziua cutreeră sălile tăbăcăriei, neobosit şi efervescent: Ce s-ar mai putea face aici? Ce s-ar mai putea face dincolo?

ILUSTRATE DE LA SINAIA

...La „cenuşar" activitatea este în toi. Hala imensă în care oamenii lucrează cu satisfacţia spaţiului larg, a aerului şi a luminii, a înlocuit maghernîţa mizeră pe care o va fi cunoscut cîndva reporterul. Inginerul pare destul de mulţumit. Fiecare mică inovaţie capătă în ochii lui proporţii impunătoare, într-atîta inima lui tresaltă la fiecare progres care se face simţit aici. Cînd s-a introdus în hală mecanismul cu care se spală automat crupoanele pentru transmisie, inginerul s-a bucurat ca un copil; gîndul că pericolul inhibării de acid oxalic va fi de acum înainte aproape nul, nu era desigur străin de amărăciunea anilor de altădată, cînd el însuşi lucra la prepararea crupoanelor. Găină contemplă adeseori un calendar micuţ de buzunar. In calendar e notată data cînd o să înceapă construirea podurilor rulante, poduri care vor automatiza transportul pieilor de la bazin la bazin şi, pînă una-alta, inginerul nostru a căpătat ceva din fervoarea unui adolescent care pune la cale cel dintîi poem pentru cea dintîi şi cea mai suavă iubire.

— Noroc, noroc, inginerule...

— Noroc, Victore. Merge treaba?...

Victor Banculea face semn din cap că da şi arată spre noul stoc de saci cu tanin care a sosit în depozit. Un asemenea sac cîntăreşte o sută de ki-

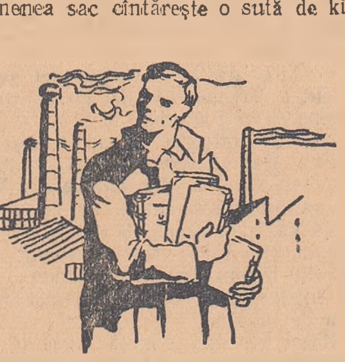

logramé şi priveliştea spinărilor care se încovoaie sub nemiloasa povară nu i-a scăpat pe vremuri lui Geo Bogza. Dar astăzi priveliştea nu poate în nici un caz să-l mai predispună pe reporter la pamflet, pentru binecuvîntatul motiv că linia decauville din hală ca şi dispozitivul muncitorului Ion Bichis pentru descărcarea sacilor cu tanin în butoaie au uşurat efortul fizic. Imaginea muncii care abrutizează nu mai poate să fie surprinsă aici.

Cine, mai bine ca inginerul Găină, a simţit această schimbare? Nici o mirare că-l văd aşa de bucuros, că oamenii au astăzi haine de protecţie şi lapte, în loc de dispreţ şi ofense. Nici o mirare că el ştie să dea preţul cuvenit unui fapt statistic şi anume celui care confirmă dispariţia accidentelor şi a bolilor profesionale într-o întreprindere unde în urmă cu douăzeci de ani oamenii erau cu desăvîrşire sleiţi după numai cîteva luni de muncă. Cînd, în cursul anului trecut, 307 tăbăcari au plecat în concediu, în cele mai bune staţiuni de odihnă ale Carpaţilor, Găină a fost colecţionarul unui număr destul de mare de voioase „suveniruri" trimise de tăbăcarii care urcau la cabane sau se odihneau în vilele cochete ale văii Prahovei.

UN „BALET" DISPARUT

In sălile de sus, acolo unde pielea îşi pierde tot mai mult caracterele biologice, duduie tot felul de maşini. Sînt maşini de două ori ciudate — şi pentru configuraţia lor neobişnuită, şi pentru sunetele lor caracteristice. Maşina de cernit. Maşina de sfăţuit. Maşina de spălţuit şi maşina de falţ. Geo Bogza a văzut cîteva din aceste ciudăţenii pe vremuri, şi le-a descris cu volubilitate dar şi cu necaz, fiindcă simţea că, neglijent construite, ele pîndesc viaţa omului. Dar astăzi, prevăzute cu apărători şi cu dispozitive de protecţie, aceste maşini au încetat să-i mai duşmănească pe tăbăcari. Ele nu sînt altceva decît „tehnică de sută la sută", cum spune inginerul Gheorghe Peci, tehnicianul sectorului.

Uite presa hidraulică, pentru călcatul pieilor. Este o maşină enormă care stîrneşte iute curiozitatea. Maria Gherghişan, lucrătoarea care o manipulează, este o femeie majestuoasă şi impunătoare, ca şi cum un presentiment al armoniei ar fi atras-o tocmai la această maşină. Lucrătoare şi maşină, fac împreună un spectacol deosebit, care evocă forţa masivă şi calmă.

Există aici multe maşini, dar nu există nici una care să pună note calităţii pieilor tăbăcite. Această operaţie, care cere un ochi ager, o mînă fină, pricepere şi experienţă cu capul, o face însă „pipăitorul" Nicolae Cătănoiu, care sortează pieile după calitatea şi destinaţia lor. „Pipăitorul" Cătănoiu este ceea ce ar fi degustătorul de vinuri la o mare podgorie. Prin „rafinamentul" său el este artistul procesului de producţie, iar prin „sentinţa" pe care o dă este judecătorul suprem al muncii tuturor celorlalţi.

Faţă de Cătănoiu nici inginerii nu mai folosesc obişnuitul lor vocabular tehnic. Cînd se opresc acolo ei privesc admirativ sau critic cutare sau cutare stoc al pieilor sortate şi zic „frumos" sau „slăbuţ", ca şi cum şi-ar împărtăşi impresiile despre o pinacotecă.

Cînd mergi astăzi într-o tăbăcărie, poţi să vezi o mie şi unu de lucruri care îţi plac şi altele care nu-ţi prea plac. Poţi să strîmbi din nas la priveliştea clubului, sau poţi să-ţi notezi satisfăcut în carnet cum cutare hală a fost lărgită sau că atelierul de jos a fost înzestrat cu nu ştiu cîte ventilatoare. Ceea ce te izbeşte însă din capul locului şi ceea ce te urmăreşte peste tot ca un leit-motiv al documentaţiei tale reportericeşti, este străduinţa generală de a îmbunătăţi condiţiile de muncă şi de a le înstrăina tot mai mult de starea de ticăloşenie de altădată. Aceste străduinţe sînt spontane şi dirijate, revoluţionare sau numai modeste fapte ale cutărui tehnician cu renume, sau pur şi simplu idei ale cine ştie cărui muncitor tăbăcar. Uite, la „Flacăra Roşie". La valţul de călcat talpă se produceau multe accidente. Unul rămînea fără un braţ, altul cu alt beteşug. E un mare noroc să mai păstreze cineva, după o viaţă întreagă de muncă, toate cele zece degete de la mîini. Astăzi, această vicleană maşină s-a îmblînzit ca prin farmec datorită unui dispozitiv de protecţie. Ea nu mai trage de carne, nu mai schingiuieşte şi nici măcar să mai omoare o muscă nu pare să mai fie în stare.

Iată şi alt lucru, petrecut tot aici. Cine venea în întreprindere, cu ani mai înainte, se oprea locului consternat de o barbară privelişte. Cîţiva muncitori cărau cu spinarea la etaj coaja tocată de tanin, îngrămădită în nişte saci zdrenţuiţi şi obezi. Cărau e un fel de a spune, fiindcă se tîrau, se propteau de pereţi, se rostogoleau pe scări, gemeau şi scînceau. Priveliştea aceasta hidoasă a dispărut odată cu instalarea unui elevator; un elevator spectaculos la vedere, cu 12 cupe, care se mişcă după o perfectă sincronizare ca şi cum ar fi picioarele unui miriapod, şi este în acelaşi timp foarte destoinic, fiindcă face cu uşurinţă şi graţie ceea ce făceau 20 de oameni, mergînd de-a buşilea, icnind şi blestemîndu-şi soarta şi zilele.

Tot în fabrica asta era mai de mult un lucru tragi-comic şi anume acolo unde se vopsesc pieile. Ca să aşeze pielea în maşină, muncitorul trebuia să fugă iute-iute după ea, s-o aşeze iute-iute unde trebuie şi tot iute-iute să alerge înapoi la depozitul de piei şi să ia alta. Era o alergătură ciudată, însoţită de o complicată gesticulaţie, care făcea din bieţii oameni eroii fără de voie ai unui balet grotesc; dar fireşte nimeni nu şi-ar fi făcut necazuri din pricina acestui stil neestetic al muncii, dacă n-ar fi fost la mijloc totala epuizare cauzată de acest necontenit du-te-vino (care însuma cîţiva kilometri, după spusele specialiştilor) într-un spaţiu restrîns, otrăvit de fetide miasme, de emanaţii organice şi de gaze.

Astăzi baletul grotesc a dispărut, fiindcă nişte oameni cu imaginaţie au născocit un dispozitiv în formă de stea care zvîntă pieile şi le usucă bine-bine, în vreme ce tăbăcarul supraveghează senin această operaţie şi sileşte maşina să facă ce vrea el şi nici de cum ce vrea ea.

Trebuie repetat şi răs-repetat că vorbind despre astfel de lucruri care se petrec într-o tăbăcărie nu m-am gîndit să înfăţişez progresul tehnic mai mic sau mai mare, ci mai curînd să schiţez schimbarea de o sută optzeci de grade survenită în decorul respingător al uneia din cele mai penibile industrii din lume. Tot felul de instalaţii şi dispozitive, pentru absorbţia gazelor, pentru prevenirea intoxicării cu bicromat sau pentru înlăturarea accidentelor sau a bolilor profesionale. Toate acestea schimbă pe nesimţite peisajul infernal din trecut şi redau muncitorului de aici demnitatea, sensibilitatea şi omenia întreagă. Simţurile tăbăcarilor nu mai sînt astăzi abrutizate şi tăbăcite. Aceşti oameni, care merg în fiecare an să-şi petreacă concediul printre pădurile de brazi de la poalele Bucegilor, învaţă pentru prima dată să-şi umple bine plămînii cu aer, cu aer proaspăt şi reavăn, cu aer care aduce în nări esenţa vie a moliftului şi a pajiştii ude.

N. Vălmaru

CARNET SOVIETIC

Istoria literaturii sovietice — un tezaur al experienţei creatoare

Recent a apărut sub îngrijirea Institutului de Literatură Universală al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., primul volum din lucrarea „Schiţă a istoriei literaturii sovietice ruse".

Autorii lucrării prezintă procesul de dezvoltare a literaturii sovietice ca un tot unitar, ca un proces colectiv. Ei şi-au pus ca scop „să arate cum au participat scriitorii sovietici, prin ideile şi imaginile lor, la lupta comună pentru construirea societăţii socialiste, pe care a dus-o poporul sovietic, să caracterizeze rolul şi însemnătatea mereu crescîndă a literaturii sovietice în lupta pentru cultura nouă, pentru omul nou, socialist, pentru educarea generaţiilor tinere în spiritul comunismului".

Lucrarea înfăţişează aspecte din lupta ideologică pe care Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a dus-o împotriva duşmanilor marxismului, împotriva vulgarizatorilor de tot felul din domeniul literaturii, ilustrînd prin numeroase exemple rolul conducător al partidului în revoluţia culturală, în evoluţia fenomenului literar. In paginile lucrării se oglindesc căutările ideologice încordate, eforturile de creaţie ale scriitorilor sovietici din generaţia vîrstnică pe drumul făuririi literaturii noi, lupta pe care trebuiau s-o ducă împotriva influenţelor străine din creaţia lor, pentru învingerea concepţiilor greşite şi tendinţelor învechite. „Sarcina care stătea în faţa scriitorilor era complexă nu numai pentru că mlădiţele noului îşi făceau drum încă într-o formă incipientă, ci şi pentru că ei înşişi la rîndul lor abia învăţau să vadă şi să distingă aceste mlădiţe".

Colectivul de autori, folosind uriaşa arhivă a institutului, a prelucrat un material nou şi bogat privind creaţia mai multor scriitori sovietici, printre care Gorki, Treniov, Furmanov, etc. Ei dezvoltă şi precizează în mod consecvent noţiunea de „literatură clasică sovietică", printre operele căreia se numără „Torentul de fier", „Ceapaev", „Infrîngerea" „Pe Donul liniştit" *şi alte lucrări de seamă, dezvăluind cititorului comorile artistice ale literaturii sovietice.*

Lucrarea a fost primită cu mult interes de opinia publică sovietică şi o discuţie în jurul ei a şi început în paginile ziarului „Literaturnaia gazeta". Participanţii la discuţie dezbat problema periodizării istoriei literaturii sovietice, metodologia îmbinării, în cadrul prezentării fenomenului literar, a expunerilor monografice privind opera diferiţilor scriitori şi alte probleme.

„Literaturnaia gazeta" a consacrat un articol de fond problemei studiului ştiinţific aprofundat al istoriei literaturii sovietice — comoară bogată de experienţă scriitoricească — parte integrantă a tezaurului spiritual al poporului sovietic. Prin apariţia lucrărilor de istorie a literaturii sovietice, ucrainiene, bieloruse şi a altor republici, arată ziarul, se creează o bază ştiinţifică pentru sintetizarea largă a procesului unic de dezvoltare a literaturii multinaţionale sovietice, în sensul indicaţiilor date de C.C. al P.C.U.S. în salutul adresat congresului recent al scriitorilor.

Ofensiva desţelenirii

In martie 1954 sute de mii de comsomolişti din toate colţurile Ţării Sovietice, răspunzînd cu elan chemării Plenarei C.C al P.C.U.S., au pornit spre stepele înţelenite şi virgine din Altai şi Kazahstan. Odată cu ei au fost îndreptate spre aceste regiuni cadre experimentate de conducători şi specialişti, puternice mijloace tehnice moderne. In aceleaşi trenuri s-au îmbarcat şi scriitori.

In paginile unui volum mic, apărut recent în colecţia „Ogoniok", într-un reportaj intitulat „Naşterea Zernogradului", Al. Solouhin fixează, în imagini emoţionante, fapte patriotice ale eroicului comsomol leninist, ale tineretului sovietic, din marea bătălie a desţelenirii unor considerabile suprafeţe agricole care a început în acest an.

Al. Solouhin arată cum începutul bătăliei a fost aidoma pregătirii unei mari ofensive. Intr-o bună zi totul părea să se fi răsturnat în micile gări pierdute în imensitatea stepei de la Akmolinsk, acoperită trainic cu zăpada de martie. Şiruri nesfîrşite de trenuri au început să reverse fără încetare pe rampe şi peroane tractoare, semănători, pluguri, camioane, piese de schimb, scule, planşe de case prefabricate, corturi, saci cu făină, cu zahăr, slănină, medicamente, echipament. Şi oameni mulţi, oameni tineri, sănătoşi şi veseli.

Parcă un front nevăzut se apropiase de aceste locuri tihnite, încărcînd atmosfera cu încordarea specifică ajunului unor mari şi emoţionante întîmplări.

Prima brazdă trasă de un tractorist, care n-a mai avut răbdare să aştepte ordinul şi „şi-a făcut de cap", apariţia corturilor în stepă cu inscripţii „Poştă", „Ambulatoriu", „Brigada 4-a" (şi chiar „nu intraţi fără să bateţi!") au marcat naşterea pe hartă a unei noi aşezări sovietice trainice şi definitive. Un „Zernograd" (= oraş al cerealelor) s-a născut. Unul printre alte zeci care s-au ridicat în diferite părţi ale stepelor Kazahstanului şi Altaiului, ale noului grînar sovietic.

Reportajul lui Al. Solouhin este o afirmare, printre atîtea altele, a prezenţei permanente a scriitorilor sovietici în primele rînduri de luptă ale poporului.

Epigrame

Lui Şt. B., cu privire la soarta epigramelor mele şi ale sale, în coloanele „Gazetei literare".

Pe mine, da, mă tot amînă
Pînă să public una bună,
Dar e mai rău de dumneata
Că ţi le publică aşa.

Lui Şt. B., care îmi recomanda să mă înfrupt şi eu din „Mărul de lîngă drum" al lui M. Beniuc.

Sînt prea bătrîn să iau acum
Din mărul lui de lîngă drum.
Nu pot să urc, c-aş lua şi-un sac
Iar cele de pe jos nu-mi plac.

TUDOR MAINESCU

Savantul Daniel Danielopolu

S-a stins din viaţă zilele trecute academicianul profesor doctor Daniel Danielopolu, un mare fiu al poporului nostru, un om care şi-a închinat întreaga sa putere creatoare muncii în slujba vieţii. Invăţaţi de seamă ai ţării noastre au scos în evidenţă contribuţia imensă a acestui strălucit reprezentant al ştiinţei romîneşti la progresul cercetărilor care aveau drept scop descoperirea de căi necunoscute încă şi de procedee noi, care să ajute la apărarea oamenilor împotriva suferinţelor. S-au rostit numele unor ramuri noi ale ştiinţei, al căror început de drum este legat de numele marelui savant; al unor tratamente originale descoperite de clinicianul cu renume mondial, pe vremea cînd era încă student, acum mai bine de o jumătate de veac şi folosite de atunci pînă azi în lumea întreagă; s-au numărat peste 1200 de lucrări de specialitate, elaborate cu o rîvnă mereu sporită cu trecerea anilor şi ajunsă la cele mai înalte trepte în anii de după eliberarea ţării noastre de sub fascism, ani în care Daniel Danielopolu a dus la bun sfîrşit şi a publicat mai multe lucrări decît în toată activitatea sa anterioară.

A reieşit din toate aceste omagii şi aprecieri grăitorul exemplu pe care-l constituie viaţa şi creaţia savantului Daniel Danielopolu. El s-a apropiat de epoca noastră, a construirii socialismului, pe calea ştiinţei, pe care a slujit-o sincer; acestei epoci i-a aparţinut prin spiritul care l-a călăuzit permanent, atunci cînd a înţeles să-şi consacre talentul, inteligenţa, cunoştinţele în folosul celor mulţi. Inalta obiectivitate ştiinţifică, scrupulozitatea observaţiei, l-au dus în chip firesc la o gîndire caracterizată de elemente materialiste, la cercetarea în legătura lor cauzală a fenomenelor şi proceselor corpului omenesc privit ca un ansamblu, la îmbinarea muncii teoretice, de laborator, cu practica din clinică, de la căpătîiul bolnavilor.

Concepţia sa de savant care a înţeles adînc rosturile ştiinţei, l-a condus la lărgirea şi înmulţirea căilor şi resurselor ei, la adoptarea celei mai înaintate metode de cercetare ştiinţifică, a gîndirii materialist-dialectice; iar activitatea sa practică, de toate zilele, închinată oamenilor, munca sa de medic şi profesor, l-au dus la participarea în marile acţiuni ale epocii noastre, cum a fost aceea a luptei pentru pace. Academicianul Danielopolu a fost membru în Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R. şi a făcut să răsune la diferite întîlniri internaţionale glasul hotărît al oamenilor muncii din ţara noastră, voinţa lor de pace şi prietenie între popoare.

Prin această neobosită şi mereu mai spornică activitate închinată poporului, prin lumina şi descoperirile pe care le-a adus în atîtea domenii ale ştiinţei medicinei, prin flacăra pe care a sădit-o în conştiinţa discipolilor săi, continuatori ai operei sale, prin întreaga sa viaţă de muncă pilduitoare, savantul Daniel Danielopolu se situează între constructorii de seamă ai patriei noastre fericite de mîine, ai Rominiei socialiste.

M. Gafiţa

DISCUȚIE DESPRE POEZIE

POEZIA NOASTRĂ

IV

In poemul lui Jebeleanu sînt puternice tablouri ale timpului, tablouri de suferință a poporului subt boieri, se înalță în el puternice flăcările luptei (de-aș aminti numai pasajul bătăliei cu turcii pe Dealul Spirei), domină în el strălucitoare figura lui Bălcescu, luminată la sfîrșit de razele unor zile mari, a luptelor și biruințelor de acum, pe care profetic, Bălcescu le străvede prin veac, în clipa cînd trebuie să se stingă, departe de patrie, în surghiun. Mansarda cenușie și umedă, fără sobă, fără prieteni, doar cu doi hamali îndurerați de soarta celui ce moare, este luminată de fruntea în broboane a lui Bălcescu, care ține în mînă batista purpurie de sînge... Deodată însă parcă pereții se sparg, dispar de puterea luminii din sufletul muribundului:

Brobonită-i este fruntea,
Lunecă pe dînsa stele.
...Fulgerat-a în mansardă
O lumină de oțele!
Din lăuntrul lui zbucnit-a
Și-a tăiat odaia-n două:
S-a umplut odaia toată
De lumină ca de rouă
Unde sînt pereții umezi?
Strălucesc departe tare...
Și-i mansarda-acum cît lumea:
Naltă și încăpătoare.

Și deodată răsare patria, Dunărea, apare Mihail sin Radu, acum hamal în port... și deodată:

...Trîmbiți sună, vin desculții
Către el, din toată zarea.
De atîta bucurie
I se taie răsuflarea.
Hei, ce mai flăcăi, ce fete,
Oaste fără de sfîrșit!
In odaia cît pămîntul, —
Vifor s-a dezlănțuit.
Nu, nu face calea-ntoarsă
Oastea, — bine se mai bate!
„Sînt cu voi, desculți în arme,
Sînt cu tine, Libertate!"

Cîteodată, în poezia noastră de azi, apele trecutului se ciocnesc cu valurile revoluționare ale prezentului, epave ale vechiului sînt azvîrlite de stînci, și iese biruitoare viața nouă. Adeseori viața nouă este scoasă în evidență prin comparația cu trecutul sumbru, descris cîteodată mai bine decît prezentul. Cazuri de acest fel sînt poemul „Minerii din Maramureș", în care bătrînii luptători ca Remeș, evocă, pentru a întări pe cei tineri, imagini ale suferințelor trecute; sau poemul „Rapsodia marinarilor" al lui George Dan, în care cele trei părți ale poemului — „Ani de pace", „Ani de război" și „Uragan în Baltică", marchează trei etape: viața grea a marinarilor, ultima fiind aceea a marinarilor de azi, liberi și ajutați la greu de frații lor sovietici.

Cu aceasta am atins o treaptă a poeziei noastre, care ne apropie nemijlocit de realitățile de azi, căci dragostea față de Uniunea Sovietică, exprimată în imagini concrete culese de poeți în timpul eliberării sau ulterior din contactul cu oamenii sovietici, din vizitele în Uniune, face parte integrantă din dimensiunile vieții noi. Dacă anii războiului au răsunat în poezia contemporană pe toată întinderea ei, iar în poemul „Războiul" al lui Mihu Dragomir ia proporții de mare tablou artistic al acelor cumplite timpuri, fără ca totuși să putem spune că de-acum subiectul acesta ar fi fost destul explorat și exploatat, în ce privește poezia inspirată din dragostea față de lumea sovietică sîntem mai bogați cu mult. Una din cele mai frumoase realizări, ca imagine globală, este poezia lui Victor Tulbure, „Vișinul lui Vania". Dacă economia de spațiu n-ar fi o piedică, ar merita să fie reprodusă toată această poezie în care, pe laviță, în fața casei, într-un sat pe Crișul Alb, în răgazul dintre două bătălii, doi oșteni, în ramiți cu grenade și cu pîine, stau de vorbă cu un moșneag, 'nainte de a porni în marș „spre Budapesta, către Tatra Mare". Pe moș îl podidise plînsul, auzind cuvintele pline de omenie ale ostașului sovietic, care vorbea de viitor, de lumină, de pîine. Oștenii au plecat, războiul s-a terminat, Vania poate s-a întors la femeia lui, poate lucrează la strung ori pe ogoarele sovietice, ori cum i se adresează poetul:

„mușcat de moarte, cu grenada-n mînă,
poate-ai căzut cu fruntea în țărînă
și părul tău prin holde poate-l legeni.
Poate-au crescut din trupul tău mesteceni,
ca azi, să-mi cînte patria și steagul,
să-mi înflorească iezi și prunci meleagul...
. . . .
Dorul prin ani, măi Vania, se îndreaptă.
Moșneagu-acela tot te mai așteaptă.
In satul lui ogoarele-și dau mîna,
rod bun să urce bobul și țărîna.
Și-n amintirea ta, sădi moșneagul
un vișin cum e inima și steagul.
Tot satu-i zice „Vișinul lui Vania!"
Iarna pe dîmb se dau copii cu sania.
Dar vara, vin, ca vrăbii din tot locul,
la vișinul cu vișine ca focul.
Se urcă pe uluci, creanga s-ajungă.
Moșul se bucură și nu-i alungă:
— Luați, copii, din Vișinul lui Vania,
care-a luptat aici, în Transilvania".

Exemple de acest fel se găsesc destule, dar dacă ar fi să alegem pe cele mai bune, iarăși am începe cu nume ca Jebeleanu, care a scris „Micul oștean", ca Maria Banuș, care a scris „Din munții Georgiei" și alte nume ce au revenit atît de des și vor mai reveni în acest articol, ca Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Virgil Teodorescu sau tineri ca Tiberiu Utan, Toma Maiorescu și încă mulți alții cărora literatura noastră le datorează versuri frumoase despre Uniunea Sovietică, despre Revoluția din Octombrie, despre prietenia romîno-sovietică, despre Lenin, despre Stalin și despre marele Partid Comunist al Uniunii Sovietice. Acestea toate au făcut pe poeții noștri cei mai buni să poată spune cu atîta simplitate și atît de frumos versuri ca acestea ale lui Gavril Mihai în poezia sa „Conștiința lumii":

Pe lume nu e nume mai de preț,
Născut cu noi din veacul greu și trist,
Un nume să răsune mai măreț
Decît înaltul titlu — comunist.

Il poartă dintre oameni cei mai buni,
Mineri, ostași, țărani, poeți.
...In noi stă adunat din timp străbun
Ce-i mai curat și ce-i mai îndrăzneț.

Și nu pot să nu mai adaug din versurile poetului „Sîngelui popoarelor" R. Boureanu, măcar această strofă, referindu-se la ultimele zile ale lui Lenin:

Dacă molizii-ar fi putut ca-n basme,
Ca Cernomor, cu vrăji să se prefacă
In cioturi mari de fag de ars în vatră
El ar fi auzit, cuprinși de flăcări,
Cum el îi spune-ncet: „Te rog, Nadejda,
Citește-mi din Jack London!"
Și de-aproape
Priviți de el, le-ar fi crescut văpaia
Cum i-a privit pe cei cuprinși de jarul
Inflăcărării ce-i mîna în luptă,
Să ardă tot ce-i putred, ca să crească
Din lăstărișul nou o lume nouă.

Din astfel de versuri grăiește spiritul de partid și spiritul de partid străbate imaginile poetice, care oglindesc viața nouă de la noi din țară și lupta poporului, fie că-i vorba de construirea socialismului, fie că-i vorba de întărirea frontului păcii.

Un tînăr poet, Aurel Rău, vorbind de gospodăria colectivă de la Mirăslău, scrie:

O fabrică se vede ca-ntr-o ramă
Departe, cu un steag, pe cerul clar;
Holdele merg... Și steagul ei de jar
De-acolo, fluturînd, parcă le cheamă.

Spre sat prin caldul cîmp eu mă îndrept,
Un sat ca multe-n lungul țării mele,
Și cînt aceste spice mari și grele
Ce, murmurînd, mă tot lovesc în piept.

Eu trec și pun în cîntec mari elanuri,
Căci simt acum aproape ziua cînd,
Larg mîna streașină la ochi ducînd,
N-oi mai zări sfîrșitul ăstor lanuri.

Imaginea e simplă și clară: o fabrică cu steag roșu spre care parcă merg holdele coapte, și poetul care în perspectiva viitorului, cu mîna streașină la ochi, privește uriașa colectivă al cărei hotar nu se zărește... Tabloul nu izbește prin sclipiri de mare originalitate, dar e veridic și nou, iar dacă ar putea să se lege careva de el, că anume, deși e prezentă alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, lipsește în el problema militarismului german, firește că ar fi ridicol. Un tablou fiind un întreg, este totuși o parte dintr-un întreg mai mare. Iar dacă cineva s-ar lega de caracterul idilic al tabloului, i-am recomanda versurile aceluiași poet din același volum, „Mesteacănul" rostite de Blag Zenobie, un colectivist, împotriva unuia care vrea să se strecoare în colectivă:

„Lup viclean și ucigaș,
Pielea oii o-mbrăcași.
Hoț de codru. Și prin noapte
Te cunoaștem după pași.
Cui ai dat tu băutură,
De ți-a scris pămînt puțin?
Mijlocaș! Tu, stîrpitură,
Nu te poți spăla cu vin!
Nu erai tu omul tare
Cărui eu i-am tot slujit
Pentru haine și mîncare,
Dezbrăcat și nehrănit?
Unde-i via, trei hectare,
Unde-i lanul nesfîrșit,
Unde-s banii din săltare?
Nici un leu nu mi-ai plătit!
Cum cutezi tu, ziua mare,
Să ne spui că ești cinstit?
Frunza-n codru, măi, pălește —
Ai să te usuci și tu!
Crezi că ne mai duci hoțește?
Noi ți-o spunem verde: Nu!"

Desigur că versuri ca acestea nu sună de exemplu ca păsăreasca din răposata poezie decadentă:

Cir-li-lai, cir-li-lai,
Precum stropi de apă rece
In copaie cînd te lai;
Vir-o-con-go-eo-lig
Oase-nchise-afară-n frig...,

ci amintesc mai curînd pe cele din străvechea doină haiducească, a căror continuare, la modul revoluționar de astăzi, ele și sînt:

Dare-ar bunul dumnezeu
să umble și plugul meu!
Din baltag să-mi fac eu plug,
Pistoalele să le-njug,
Ca să brăzduiesc ales
Unde-o fi crîngul mai des;
Să trag brazda dracului
Pînă-n capul satului,
Drept ușa bogatului...

Din versuri ca ale lui Aurel Rău nu se poate spune că lipsește lupta de clasă, iar felul acesta de poezie la noi este frecvent, și nici măcar nu este a lui Rău cea mai reprezentativă. Căci dacă este vorba să o dăm pe cea mai reprezentativă, s-ar cere citate poeme întregi, cu icoane vii ale vieții de astăzi, cu oameni de tip nou, iluminați de viziunea unui trai fericit și drept, fără clase exploatatoare. Pentru a ilustra acest domeniu al poeziei noastre, oglindirea luptei, viața nouă a satului, pentru gigantica desfășurare a forțelor poporului pe drumul transformării socialiste a agriculturii, este necesar să reamintim trei poeme mai mari, care sînt, în ordine cronologică, „Lazăr de la Rusca" de Dan Deșliu, „In satul lui Sahia" de Eugen Jebeleanu și „Despre pămînt" de Maria Banuș, deși rămîn pe dinafară încă foarte multe realizări valoroase și încă nevalorificate de critica noastră.

Poemul „Lazăr de la Rusca" al lui Dan Deșliu, în ciuda neajunsurilor lui fără curaj semnalate, sau mai bine zis nesemnalate de critică, anume sfîrșitul cam destrămat, impuritățile verbale, versurile șterse și ușurele, este o remarcabilă realizare ca imagine poetică, deoarece ne dă în poezie un prim puternic erou pozitiv, pe Lazăr Cernescu, dîrz, neînduplecat chiar în fața morții pe care i-o pregătesc chiaburii. Este un erou-martir, care însuflețește la luptă, pentru că simți în el forța conducătoare a partidului, simți victoria viitoare a țărănimii noi, aliată, ajutată și îndrumată de clasa muncitoare. Popularitatea acestui poem în rîndurile cititorilor noștri este pe deplin îndreptățită.

Poemul „In satul lui Sahia" al lui E. Jebeleanu, realizat de un talent matur, multilateral și viguros, cu toate că autorul zugrăvește mult mai viu și mai colorat trecutul decît prezentul, face parte din operele majore de după eliberare, tocmai pentru că subliniază cu mare artă drumul din trecut spre viitor, rolul luptei comuniștilor în zămislirea timpului nostru, doborîrea robiei de altădată, pentru ca să apară o formă nouă de viață țărănească: gospodăria de stat. Imaginea lui Alexandru Sahia, scriitorul comunist, este zugrăvită în poem cu mare măiestrie și ridicată la nivelul unui simbol al luptei de atunci.

Poemul „Despre pămînt" al Mariei Banuș — deși eroul negativ al poemului, domnul *Fost*, apare cam fantomatic și cam schematic, ca un desen spălăcit, cînd încă dușmanul la noi este destul de virulent și de primejdios, deși limba uneori înecată de neologisme dăunează caracterului de popularitate al versului, — este totuși o realizare poetică de linia întîi, pentru că reușește să zugrăvească o țărănime nouă, viguroasă, conștientă de rolul și rostul ei, competentă în problemele agriculturii și revoluționară în drumul de transformare multilaterală a ogoarelor țării într-o grădină roditoare a celor ce muncesc.

Există la noi, desigur, o destul de variată și de dezvoltată poezie a omului muncii de la oraș, din uzine, din mine, o poezie a peisajului industriei în creștere, a mașinii care ajută pe om, pe care omul o perfecționează... Există o poezie, deci, a forțelor de producție, menite să revoluționeze întregul trai al poporului și la sat și la oraș. Figura muncitorului liber, conștient, pătruns tot mai mult de mentalitate comunistă, începe să se deseneze tot mai mult și în poezia noastră. Cristian Sîrbu, el însuși fost muncitor, zugrăvește imaginea din trecut a muncitorului:

Mihali Borș, colegul meu de lucru,
La prînz cînd strada sună din flașnetă,
Iși culcă obosita bătrînețe
Pe dușumea, pe-o foaie de gazetă.

Și-ntunecîndu-și ca un mort obrajii
Ce supți de vremi și-au ascuțit pomeții,
El pleacă-n lumea somnului o clipă,
Ca să-și mai uite de amarul vieții.

Culcat, cum trage-acum dintr-o țigară,
Oftînd cu ochii-nchiși pe jumătate,—
Eu înțeleg că-n visul lui sclipește
Un pat curat cu perne bucălate.

Dan Deșliu, în „Minerii din Maramureș", prinde în figura lui Remeș trăsăturile muncitorului revoluționar din trecut, care cu focul său însuflețește pe cei de azi, sporindu-le entuziasmul. Deși imaginea lui Remeș este construită în parte după un erou dintr-un poem al lui Gribaciov, ea are însă destule note specifice, iar în cursul poemului se schimbă îndeajuns ca să devină un chip aparte, puternic, de neuitat. Veronica Porumbacu descrie în „Tovarășul Matei" figura tînărului muncitor, ager și sprinten, frămîntat să facă o inovație. Cicerone Theodorescu ne dă cîteva tablouri vii din lumea petroliștilor, din care desprind această imagine a „Tovarășului Cazan Dulgherul":

„— Viclene straturi. Aspră stîncă.
E, munca omului, grea încă...
Și-i turla de foraj prea-nceată!
Se mișcă tot ca altădată!

Așa s-o ținem cu domolul?
Adică e codaș petrolul?
Să depășim, adică, planul,
Dar nu acuma, ci la anul?"

...Cazan dulgherul sta pe gînduri
Și se-ncrunta la stîlpi și scînduri.
„— Măi sondă, cum drac să te mute
Aceiași oameni, dar mai iute?"

Cu grea privire de chirovnic,
Cu meșteri ochi, de inginer,
La sonda lui urcînd spre cer
Se uită, azi, ca un ibovnic...

„— S-o muți mai repede!..."
Cădea-va?
Ba nu. Va izbîndi isprava.
— Ia probe, fă măsurători!
De trei, de cinci, de zece ori...

Tovarășul Cazan dulgherul
Se-ndreaptă. Stă. Scrutează cerul.
Desaga anilor și-aruncă.
...Ce tînăr novator e-n muncă!

Se reliefează pe pînza acestor versuri cu bătătură deasă, cu florile specifice ale lumii muncii, portretul muncitorului *nou*, deși bătrîn ca ani, născut în condițiile de muncă liberă ale construirii socialismului. Nou este și bătrînul inovator, nouă este și imaginea poetică.

Totuși poezia în care eroii clasei muncitoare, fie la muncă, fie pe tărîmul activității obștești (mă refer la comuniștii propriu ziși), să fie înfățișați la nivelul lor din viață, încă ne lipsește. Destul de des sculele și termenii tehnici iau locul omului, a ideilor și sentimentelor, și nu o dată platitudinea se prezintă în locul poeziei. Căci cum altfel ca platitudine și banalitate pot fi numite versuri ca acestea din poemul „Pîinea" al lui George Dan, poet, altfel, talentat:

Peste patru străzi te-mbie
Aburi calzi ca de lipie.
N-are fabrica reclamă,
Dar mirosul pîinii cheamă.
Ca o inimă de mamă...
Fabrica e „Steagul Roșu"
Și portar e taica-moșu.
Dau binețe, spun ce vreau,
Și hîrtia mea i-o dau...
Ochelarii ies din teacă,
Și moșneagul se apleacă
Și citind, se dumirește...
Vîră-n teacă ochelarii,
Dă hîrtia și-mi vorbește:
„— După cum văd, vrei brutarii
Să-i cunoști și-apoi să scrii
Niscai stihuri... poezii...
Foarte bine! Mergi și scrie
Despre sfînta brutărie!
Ea dă pîine tuturor,
Să muncească mai cu spor,
Căci viața se reazimă
Pe rotunda azimă...
Mergi pîn' la etajul trei
La „brutarii" cu cercei,
La brigada de femei!

Și așa mai departe despre „sfînta brutărie"...

De astfel de versuri este mai bine să fie scutiți cititorii și să fie lăsați în pace, cu atît mai mult cu cît în poezia despre muncă, despre oamenii muncii, chiar dacă nu avem foarte multe poezii, putem spune că avem poezii combative.

Dar poate cel mai combativ domeniu al poeziei este cel al luptei împotriva războiului, împotriva ațîțătorilor la război, împotriva agresiunii imperialismului american, și în general a tuturor dușmanilor păcii.

Și cum nu mi-am pus de loc în gînd să stabilesc, nici să respect vreo scară ierarhică a poeților noștri, socotindu-i pe unii prin definiție și de drept primii, iar pe alții în spatele lor, după cine știe ce criterii discutabile, voi începe cu o poezie a lui Ion Brad, care a fost premiată la al IV-lea Festival al Tineretului, în anul 1953, la București:

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Șuierătoru-i mers și-acum
Parcă-l zăresc, cuprins de teamă,
Țîșnit în aer
Ca un caier
Aprins și călător departe,
Risipitor de plîns și moarte.

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Un tînăr de la noi, acum,
Poate cu mine de o seamă
L-a scos lucrînd
De subt pămînt,
A șters tăcut rugina arsă
Apoi l-a așezat pe masă.

A fost cîndva obuz de tun
Această cupă de aramă.
Dar din potirul ei acum
Cu pleoape mici, firave, cheamă
Zvelți crini subțiri,
Mici trandafiri
Și flori de iunie curate
Din cîmpuri pașnice-adunate.

Slăvite fiți voi, aspre mîini,
Ce-ați scormonit în glia dragă,
Voi, viitorului stăpîni,
Voi tinerii din lumea-ntreagă.
Ce știți schimba
Ghiuleaua grea,
Obuzul amenințător,
In simplă vază pentru flori!

Imaginea este frumoasă, nu numai pentru că e curat realizată (afară de cîteva mărunte greșeli de rimă sau *pleoapele mici* și *firave* la crin, impresie ce nu o face crinul), ci este frumoasă pentru că ideea convertirii în obiect al bucuriei vieții a unui obiect al morții este frumoasă, atitudinea poetului este frumoasă, încrederea lui în forța tineretului lumii de a transforma „obuzul amenințător în simplă vază pentru flori".

Poeziile cu tematica păcii, realizate cu o măiestrie demnă de această înaltă cauză și pătrunse de un spirit combativ ce nu poate caracteriza decît pe niște îndrăgostiți de viață și de dreptatea celor ce muncesc, sînt în literatura noastră actuală nenumărate. Incepînd cu pateticele versuri ale Mariei Banuș „La masa verde" și continuînd cu „Lidice", „Fîntîna din Coreea", „Războiul bacteriologic" și atîtea altele ale lui E. Jebeleanu, „Primăvara coreeană" de A. E. Baconsky, cu „Corăbii spre Indonezia" de R. Boureanu, cu „In numele vieții semnează", cu versurile despre Alfredo Varela și altele ale lui Dan Deșliu, cu „Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război" și recentul poem de remarcabilă originalitate „Cancerul lumii" ale Ninei Cassian, cu „Părerea lui Jeannot și a Franței" de Șt. Iureș, cu „Act de acuzare" a lui E. Frunză etc., pînă la ultimele poezii împotriva războiului atomic și a remilitarizării Germaniei, putem spune că preocuparea de căpetenie a poeților buni este de a fi prezenți prin creația lor în cele mai avansate posturi ale apărătorilor păcii. Vezi, gîndindu-te la aceste poezii, la masa verde stînd față-n față cele două tabere, din care una cere moarte, alta viață; vezi patinele puiului de ceh, ce ar alerga vesele pe gheață, dacă n-ar fi fost pe lume hitleriști să radă Lidice de pe pămînt, Oradour, Coventry, să înalțe furnale de ars oameni de vii; vezi ororile din Coreea, crimele imperialiștilor, vezi pe ucigașii lui Beloiannis și auzi glasul poetului:

Voi, oameni!
sădiți în sufletele voastre
odată cu dragostea de viață
înainte de spaima de moarte —
cuvîntul pace!

Puneți-l, mame, pruncilor
cu un zîmbet trandafiriu în colțul gurii!

Invățați, dascăli, o singură ură:
împotriva semănătorilor urii!
(M. Breslașu: Imn)

S-ar putea spune că și poeții noștri, ca și poeții sovietici, ca și toți poeții progresiști din lume, au luat duh din glasul lui Lenin, al cărui prim-decret și prim cuvînt, cînd s-a născut statul sovietic a fost cuvîntul *Pace!*

Direct de poezia păcii se leagă poezia despre apărătorii patriei. Grănicerul de la fruntariile țării; ostașul de la trupele de securitate care urmărește pe tîlharii ce încearcă să-i arunce pe teritoriul țării dușmanul păcii între popoare, imperialismul anglo-american; soldatul care se instruiește să-și apere țara, matrozul, aviatorul își au silueta prinsă în poezia noastră, faptele lor sînt cunoscute poporului, cîntecele noastre sînt cîntecele pe care ei le cîntă în marș sau pur și simplu la veselie. Poeți ca Radu Boureanu, Nicolae Tăutu, George Dan, Mihu Dragomir, Ioanichie Olteanu, Dan Deșliu și alții au îmbogățit poezia noastră cu versuri de înalt nivel artistic despre oaste sau pentru oșteni. In esență este vorba de a împlini și pe această cale testamentul Văcărescului, anume: *cinstirea patriei* prin oglindirea forțelor ei de apărare ce cresc subt steagul partidului.

Cu aceasta însă nu s-au epuizat aspectele poeziei noastre, iar dacă peste poezia de iubire trec repede, pentru că este un domeniu cam neglijat de poeți, tot în treacăt voi aminti și de poezia satirică, încă neîndestulător de dezvoltată, dar în plin progres și cu succese în fabulă și în genurile de poezie directă la poeți ca Marcel Breslașu, Ștefan Iureș, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu. Dacă din lipsă de spațiu nu putem reproduce aici fabula Ninei Cassian cu leul, adică șeful, în fața cărui nimeni nu crîcnește, cel mult iepurele constată că becul electric ar trebui înlocuit cu unul cu mai puține lumini, face să cităm unul măcar din multele rondeluri reușite ale lui Cicerone Theodorescu, „Rondelul dopului isteț":

Plutind ușor, — istețul dop
Se vrea mereu la suprafață...
Filozofia lui măreață
Durează, cred, de la potop.

„Ca să răzbați mai iute-n viață
Nu trebuie să fii Esop..."
Plutind ușor, — istețul dop
Se vrea mereu la suprafață...

Și fie-n zeamă de dulceață,
In apă simplă sau sirop...
Lin, fără caznă, filantrop
„Fă tot ca mine"... te învață.

Plutind ușor, — istețul dop.

O mulțime de tipuri care mai stăruie în viața noastră de acum, lingușitorul, servilul, a toate-știutorul etc., sînt astfel luate de Cicerone Theodorescu în conture tăioase, caricaturale, și plesnite în obraz. Mulți se recunosc în aceste rondele și declară, firește, că rondelele sînt proaste...

Dacă la noi este posibilă o atît de bogată înfățișare în imagini realiste vii a adevărului vieții, cu trăsăturile ei pozitive, cîntate veridic și artistic, și noi, cu rămășițe ale relelor din trecut biciuite însă nu totdeauna destul de energic de poeți, aceasta se datorește forțelor transformatoare care duc poporul pe drumul socialismului și în primul rînd forței conducătoare, partidului clasei muncitoare, călăuzind toate sectoarele vieții, inclusiv al artei, pe principii marxist-leniniste. Datorită acestei forțe uriașe, care în zece ani a revoluționat sufletul poporului și i-a pus în mișcare resursele de producție și de creație ca niciodată în trecut, s-a produs o radicală transformare și în artă și în sufletul oamenilor din domeniul artei.

Mentalitatea de gașcă, de bisericuță, de grup și grupuleț a fost înlăturată, și chiar dacă ici-colo mai încearcă să se înfiripe, caracteristic pentru artiștii și scriitorii noștri este spiritul de partid. Spiritului de partid se datorește înflorirea poeziei noastre. Dacă am lua ultimii 20 de ani din literatura țării și am pune poezia dintre 1935 și 1945 alături de poezia dintre 1945 și 1955, am avea în față două tablouri care nu seamănă, care se bat cap în cap. Primul tablou, 1935—1945, este o îngrămădeală de imagini stîlcite, mincinoase, menite să ascundă adevărul vieții, care încearcă să răzbească prin ele; al doilea tablou, 1945—1955, unitar în ansamblu, luminos, oglindind realitatea, atît cu laturile ei întunecoase din trecut, cu umbra prelungită pînă în prezent, cît și cu formele vii și puternice ale prezentului, cu oameni pătrunși de optimism și patos revoluționar, luptînd cu tot ceea ce este vechi și înfăptuind noul. Spirit de partid era și în vechiul tablou, dar trebuia să lupte pe viață și pe moarte cu putreziciunea copleșitoare pe atunci. Eliberarea țării, victoria clasei muncitoare, regimul popular au adus și victoria spiritului de partid în artă, în literatură, chiar dacă rămășițele trecutului mai răspîndesc pe alocurea duhori insalubre, chiar dacă mai apasă pe unul sau pe altul ideologia burgheză în descompunere.

Victoria spiritului de partid în poezia noastră explică și de ce atîtea din versurile poeților vorbesc de partid sau sînt închinate partidului, începînd cu versurile mult cunoscute ale lui A. Toma și pînă la ultima antologie, „Partidului", nu de mult apărută. Am să dau un singur exemplu, „Dedicația" lui M. R. Paraschivescu:

Ție, ce scut mi-ai fost mereu
Și sfetnic bun ce-atît de des
Ți-ai aplecat la cîntul meu
Urechea și m-ai înțeles
Cînd ai văzut durerea grea
Din care el s-a zămislit,
Și spornica-ndoială-a mea,
Și deznădejdi ce m-au pîndit,
Și lupte surde ce-am purtat
Cu mine însumi, solitar,
Și-n care aripatul sfat
Al tău, mi-a fost statornic far —
Spre tine-nchin acuma rodul
Acestor nesfîrșite munci,
Că-n tine am văzut norodul
Și visurile lui, atunci.
Iar dacă întinzîndu-ți mîna
Să frunzărești aceste file
Ai să-ți aduci aminte una
Din clipele acelor zile,
Voi socoti că am urmat
Indemnul tău ce-mi fuse far
Și-acuma iată-l, prelucrat
Nu chiar de-un meșter aurar,
Dar mai sporit la preț, nițel
Nu printr-a mea lucrare, ci
Prin cîntul viu ce izbuti
Să-nfrîngă lacrima din el.

Cîntul viu al vieții, pe care l-a stîrnit partidul în inima poporului și care a înfrînt lacrimile, a dat nou suflet cîntecului poeților noștri.

Noi iubim această cîntare nouă a poeților, pentru că ea emoționează, pune în mișcare inimile oamenilor. Căci asta-i esențialul în poezie: să emoționeze, să nu rămîi, după citirea sau ascultarea ei, cu impresia că ai sărutat pe buze o fată de cauciuc. Și pentru a arăta ce înseamnă încărcătura afectivă, sarcina ei electrică, am să dau următorul exemplu: un căruțaș își bate căluțul, ca să urnească din tină căruța împotmolită. Căluțul slab, numai piele și os, se încoardă în ham, se opintește, își îndoaie spinarea, se smucește, și nu poate... Și căruțașul înjură, se întărită, se îmbată de furie și dă în neștire în animalul nefericit și tremurînd în ham, și începe să-l ardă peste ochi, tot mai sălbatic, și căluțul se ferește și lăcrimează, dar tot nu poate smulge căruța din loc, căci e peste puterile lui. Al. Vlahuță dă acest exemplu în conferința de care am amintit, „Onestitatea în artă", pentru ca să arate forța imaginii artistice. De cîte ori nu trecem noi pe lîngă un căruțaș care-și bate calul, fără să ne sinchisim. Dar același fapt cînd ți-l povestește Nekrasov în cîteva versuri simple, fără zorzoane, și-ți spune cum lovește căruțașul pe căluț peste ochii săi dulci, ți se sfîșie inima. De ce? Pentru că poetul transmite prin poezia sa ceea ce a simțit el, ceea ce trebuie să simți și tu, dacă privești mai adînc realitatea. In tablou sînt numai două ființe vii, căluțul și căruțașul, și în plus căruța prea grea. Căruțașul nu simte nici o milă de opinteala calului, nici de dulcii lui ochi care lăcrimează subt lovituri. Poetul nu-i conținut propriu zis în tablou și totuși noi simțim ca el, milioane de oameni simt ca el. Atitudinea lui se impune, prin mijloacele artistice folosite de el. Firește, nu *chiar* tuturor oamenilor, de exemplu căruțașului, deși *chiar* și acesta poate fi mișcat de poezie.

O mare poezie totdeauna se va adresa unei mari majorități de inimi, dar va mai lăsa cîteva de-o parte, ursuze, înveninate, potrivnice, din diferite motive. Eminescu, iubit în viață fiind, mai ales de tineret, a avut și detractori ca faimosul prin aceasta cleric blăjan, Grama, care susținea că poetul nostru național va putea fi tolerat numai subt comuniști, dacă ar veni la putere („doamne ferește!"— zicea clericul). Și s-a dovedit că aici n-a greșit Grama, deși scria acum 60 de ani.

Poezia noastră despre pace poate că nu emoționează de loc sau emoționează exact contrar decît vrea poetul pe un mare fabricant de tunuri, de exemplu. In schimb, emoționează milioane de oameni împotriva fabricantului de tunuri! „La masa verde" a Mariei Banuș, „Lidice" a lui Jebeleanu au pus în mișcare milioane de inimi cinstite în țara noastră și la fel alte poezii izbutite, deci întruchipări artistice veritabile.

Poetul trebuie să știe numai cum să condenseze maximum de afectivitate, și de gîndire cu minimum de cuvinte cadențate și rimate în corsetul unei imagini.

Iarăși dau un exemplu din experiența proprie: In „Furtuni de primăvară", în care poetul vrea să pornească prin afirmarea tinereții epocii noastre, în care și bătrînii rămîn tineri, se gîndește că n-are nici un rost să spună acest lucru așa, otova: sînt tînăr, deși am atîția și atîția ani... Ci începe așa, printr-o imagine:

La tîmple mi s-a strîns părul cărunt...

Dar aceasta nu-i deajuns. Ca imaginea să fie adîncită e nevoie de o comparație; anume, părul cărunt ca: zăpada, cenușa, floarea de cireș, varul, bumbacul etc. Nu, nu așa se procedează, ci se caută cuvîntul care să trezească un sentiment față de părul cărunt, căci el nu apare tocmai așa ca floarea mărului, primăvara... Și atunci, poetul spune despre părul cărunt că —

...s-a strîns la tîmple:
Ca sarea din adîncul ocnei scoasă...

Sarea se știe că nu se scoate ușor. Restul devine acum mai ușor: în contrast cu acest păr cărunt ca sarea din ocnă, vine afirmația categorică:

Dar tînăr sunt, același încă sunt...

întărită iarăși printr-o imagine, ea însăși de contrast:

Pe inima mea bruma nu se lasă.

Și iată acum tot tabloul din această strofă:

La tîmple mi s-a strîns părul cărunt
Ca sarea din adîncul ocnei scoasă,
Dar tînăr sunt, același încă sunt,
Pe inima mea bruma nu se lasă...

un tablou care, în măsura în care-i reușit artisticește, poate fi tipic pentru foarte mulți oameni din această țară.

Astfel de imagini de viață, în care se condensează un roman în patru versuri, există în poezia noastră destule și mult mai izbutite decît cea adusă ca exemplu pentru tehnica poetului.

Ar merita pentru aceasta să fie cercetată îndeaproape opera unor poeți ca M. R. Paraschivescu, V. Teodorescu sau chiar a unor cîntăreți mai tineri ca activitate literară cum e I. Bănuță, ba și a unor convertiți mai înceți la realism ca V. Bîrna.

Dar vai! mai există și destule imagini poetice neizbutite în poezia noastră. Și despre ele voi vorbi, despre unele din ele, în ceea ce urmează, desigur în mai puține cuvinte, căci ele sînt proporțional mai puține față de succesele poeziei.

Să fim înțeleși, există în toate literaturile de cînd lumea o poezie mediocră inevitabilă. Ea „merge", cum zice plictisit O. Crohmălniceanu, întrebîndu-se tot el, „unde merge?" Merge pe drumul uitării, aș zice eu. Această poezie nu ne interesează... Există însă la poeții buni scăderi care ar fi bine să nu existe și din care e ceva de învățat. Dacă n-ar fi așa, nu mai era nevoie de discuția despre poezie.

In opera celor buni trebuie să căutăm ce este bun și tot de-acolo să învățăm ce trebuie înlăturat, ce nu e bun nici pentru poet nici pentru cei cărora li se adresează. Cu regret consemnez aici faptul că n-am vorbit în acest lung articol despre talentatele realizări de după eliberarea țării ale poeților maghiari și germani din R.P.R., dar eu socotesc că poezia minorităților naționale merită o cercetare deosebită, căci dacă avem aceleași conținuturi de viață și dacă lupta socială e comună, în întruchiparea poeziei se pune problema formei naționale, a tradițiilor literare deosebite. Voi încerca eu însumi, mai tîrziu, tot în „Gazeta literară", să împlinesc acest gol al prezentului articol. Căci nu se cade ca tot ceea ce este talent și realizare pozitivă să nu fie îmbrățișat. Deși, chiar cu privire la poeții romîni, nu tot ceea ce este talentat a putut fi cuprins în discuția despre poezie. Cum discuția nu s-a încheiat, mai este timp și loc și va fi chiar după încheierea discuției.

In orice caz nu strică să se vorbească despre talent și, de acord cu Maria Banuș, despre inspirație, cînd se discută poezia noastră, căci multe rele ale poeziei din toate timpurile s-au tras din absența talentului și din lipsa inspirației. La noi, însă, pentru unii cuvîntul „talent" este parcă funia în casa spînzuratului și nu se amintește de el, iar inspirația este privită de parcă ar fi vorba de magie neagră. Deși bine ar fi ca poetul să scrie numai dacă are talent și să publice numai cînd a scris poezii inspirate. De asemenea bine ar fi ca poetul să aibă cît mai mult talent și să fie cît mai des inspirat. Firește că de lipsă de talent nu se plînge nici un poet, nici de inspirație, — aceasta o fac mai curînd cititorii, cînd citesc versuri care nu le plac. De fapt poetul nici nu-și dă seama cît și ce fel de talent are, își dă numai seama că se poate exprima în imagini și în versuri cu mai multă ușurință decît alții, că această aptitudine a sa sporește cu timpul prin exercițiu și că se chircește prin lipsă de exercițiu... De asemenea își dă seama că atunci cînd știe foarte multe lucruri, și din viață și din carte, scrie mai ușor decît atunci cînd se bizuie numai pe „harul divin" pe care și-l bănuiește; iar că atunci cînd este nepăsător față de o situație, mai greu scrie despre ea un vers bun, decît atunci cînd l-a pus în mișcare, l-a încîntat l-a mîhnit, l-a durut, l-a revoltat, cu un cuvînt *l-a răscolit* respectiva situație.

Poezia este cam totdeauna rezultatul unor răscoliri de acestea mai lente sau mai violente, mai de moment sau mai de durată. Și experiența spune că poetul găsește expresia fericită, aș putea spune *magică*, ce închide în cercul ei răscolirea, o păstrează și o transmite, cu atît mai mult cu cît el, poetul, îi asigură mai *prielnice* condiții de apariție. Un savant, medic să spunem, tulburat sau sezisat de apariția unei noi boli (și nu se poate să nu te sezisezi de aceasta, dacă ești medic!), avînd laboratorul său cu microscoape, raze și toate celelalte, cunoscînd foarte bine bolile cercetate pînă la el, caută acum să găsească virusul sau microbul bolii noi, punîndu-și cunoștințele și știința la bătaie, aplicate la cît mai multe cazuri concrete accesibile lui. Și nu găsește!... Dar savantul nu se dă bătut și cercetează, cercetează, și fiecare nou fapt îi spune ori „asta nu e!" ori „asta s-ar putea să fie!", „ia' să vedem?!", pînă ce *dintr-o dată* (închipuiți-vă după cîtă trudă cîteodată!) se luminează *totul*, și necunoscuta din ecuație a fost descoperită! Așa și poetul își are laboratorul său — viața, — își are aparatele sale — limba cu toate subtilitățile ei, cu rimele și ritmurile puse la punct, cu metafore verificate, cu imagini încercate și controlate etc. — și mai are cazul concret din viață, situația sau situațiile, care l-au răscolit și nu-i dau pace: fasciștii au comis o crimă la Berna împotriva unui cetățean romîn, americanii au otrăvit toți peștii de pe coasta Japoniei cu exploziile lor atomice sau, cu totul în altă direcție, Uzina de tractoare „E. Thälmann" din Orașul Stalin a depășit planul de producție, pionierii l-au invitat pe poet la o consfătuire sau pur și simplu l-a sărutat o fată (dacă-i tînăr). Toate aceste în grade diferite îl tulbură pe poet și cer de la el cuvîntul „ce exprimă adevărul". El, ca un savant, — întocmai ca un savant, numai microscopu-i lipsește, — se frămîntă și caută, încercînd cuvinte, versuri, variante, făcînd multă pagubă în hîrtie, risipind multă energie nervoasă dar pînă la urmă, *inspirat* după atîta transpirație, *descoperă*, adecă ceea ce căuta el se *întruchipează*, prinde formă și, mai mult decît atîta: forma începe să grăiască, e vie, așa cum arta e vie!

Poeziile bune nu-i vin poetului așa ca celui ce se plimbă pe stradă o brățară de aur peste care dă din întîmplare cu ochii. Dacă ar fi așa, deci numai să te plimbi pe străzile poeziei, atunci foarte puține „brățări de aur" am avea în poezia noastră. Poezia bună este rezultatul inspirației, care se găsește tocmai la capătul drumului trudit al poetului. Tocmai de aceea poeții cei mai truditori, deci aceia care nu-și cruță talentul, sînt de cele mai dese ori inspirați și au cele mai multe poezii bune. Talentul, deci o însușire de-a vorbi mai ușor armonios și cadențat în imagini, altoindu-se pe el o lungă experiență de viață și o temeinică pregătire în artă, la care se adaugă apoi ascensiune în cazul concret de viață pe panta faptelor pînă în punctul unde începe inspirația și răsare poezia, sînt chezășia pentru succesul poetului. Așa ia el naștere în opinia publică și așa rămîne în inima oamenilor.

Pe drumul realismului socialist ar fi bine să meargă numai poeți de talent, dar cine cît este de talentat și cine cît de drept a mers pe acest drum se vede abia la sfîrșit și numai din opera poetului.

E bine, însă, ca pe drum să relevăm tot ceea ce poetul a realizat bun și frumos, dar nu e rău nici să-l criticăm, atunci cînd e cazul.

Nina Cassian, în participarea ei la discuția despre poezie, a spus: „Dragul meu, în numele înaltei noastre meniri, hai să ne spunem adevărul...". Cred că este vital acest lucru pentru însăși dezvoltarea mai departe a poeziei noastre.

Firește că nu se pune problema de a învinui pe un poet în felul acesta: Da, despre pace scrie destul de bine, însă lipsește poezia despre transformarea socialistă a agriculturii, și unde-i muncitorul fruntaș în versurile sale? Inteleg ca astfel de învinuiri să se ridice, cînd e cazul, în legătură cu probleme ca spiritul de partid sau lupta de clasă. Dar să-l lăsăm pe fiecare cu înclinațiile sale, cu experiența pe care să cerem doar să și-o îmbogățească. Mai cu seamă cînd e vorba de un poet cunoscut, să nu-i fixăm noi program, teme și regule de creație. Aici se aplică foarte bine ceea ce spune Dobroliubov, vorbind despre Ostrovski și lăsînd ca cititorul să întrebe pe criticul care proceda în felul de mai sus: „de ce te omori dumneata cu considerente cu privire la faptul că aici ar trebui să fie cutare, iar dincolo lipsește cutare? In nici un caz nu-ți recunoaștem dreptul de a da lecții lui Ostrovski; de loc nu ne interesează să știm, cum ar fi trebuit scrisă, după părerea dumitale, piesa scrisă de el. Noi citim și iubim pe Ostrovski, iar de la critică cerem să ne deslușească ceea ce ne încîntă la el ades fără să ne dăm seama, să ne organizeze într-un sistem și să ne lămurească propriile impresii. Iar dacă după aceste lămuriri, impresiile noastre se dovedesc a fi greșite și efectul lor se dovedește a fi dăunător ori se dovedește că noi atribuim autorului ceva ce nu există în el, — atunci să poftească critica și să ne împrăștie confuziile, dar iarăși numai pe baza a ceea ce ne dă însuși autorul". Și arătînd mai departe ce trebuie să fie luat în discuție la Ostrovski, adecă ceea ce dă el însuși în opera sa, Dobroliubov spune că n-ar fi rău ca în Ostrovski să fie înglobat și Aristofan și Molière și Shakespeare, dar aceasta nu e cazul și nu e cu putință „și totuși recunoaștem pe Ostrovski ca pe un remarcabil scriitor în literatura noastră, aflînd că el ca atare, așa cum este, nu-i de loc rău și merită atenția și cercetarea noastră...".

Aceste cuvinte nu strică să ni le însușim, cînd vorbim despre oricare din poeții noștri, atunci cînd este vorba de poeți, adecă de oameni de artă cu opere mai mult sau mai puțin populare.

Să pornească deci de la opera concretă a unui poet critica noastră, căci în întruchiparea poetică se găsește și atitudinea, deci poziția sa de luptă, și conținutul de idei și sentimente, deci experiența lui de viață, și valoarea artistică, deci măiestria sa. Să nu scutim pe unul de critică, pentru că abordează o temă dragă nouă, pe altul pentru că este un băiat bun, pe al treilea pentru că-i sensibil la critică și se supără, pe al patrulea pentru că-i laureat al premiului de stat, pe al cincilea, pentru că-i prieten cu cineva „sus pus", pe al șaselea pentru că este sau poate ajunge secretar al Uniunii Scriitorilor...

In fața criticii, dreptul la recunoaștere și la arătarea greșelilor trebuie să fie absolut egal pentru toți poeții, sistemul preferențial nefiind specific marxism-leninismului, ci negustorilor capitaliști.

Mihai Beniuc

(Urmare în nr. viitor)

SÎNGELE DEZBINAT*)

I

Dimineața la Berlin

Mă trezii. Era Berlinul. Prin fereastră
văzui inima sfîrbită,
mormîntul straniu,
cenușa,
cele mai apăsătoare ruine
cu flori și frze
ciopîrțite,
balcoane smulse negrelor fălci,
zîduri ce s-au pierdut, ce nu se mai întîlnesc
cu ușile, cu ferestrele lor,
cu hornurile, cu oamenii lor,
și înăuntru un munte
de moloz măcinat,
suferință și orgoliu amestecate
în ultima pulbere, în meara morții.

O, cetadelă, o, sînge
zadarnic vărsat,
acum aceasta, aceasta-i
întîia-ți victorie:
chiar între negre dărîmături,
pacea pe care-ai aflat-o.
Ai dat deoparte cenușa și-ai înălțat
cetadela ta cu fața spre oameni.
Ai smuls din ruinele tale
nu morții
ci omul obișnuit,
omul nou,
acela ce va-nălța casa
dragoste și-a păcii și-a vieții

II

Tineri germani

Așa cum o creangă-mbujorată
apare pe-un arbore ars
și pe creangă
floarea vremii străluce,
tot astfel, Germanie, pe chipu-ți
ars de război,
tineretul cel nou luminează
arsurile, cicatricele
fostului iad.
M-a-ntîmpinat lîngă Elba
lîngă apa cea străveche
a bătrînului fluviu
— atunci cînd din Boemia
trenul intra în Germania —
tinerețea-nflorită de astăzi
cu zîmbetul ei hotărît
și cu mîinile
pline de flori. Mi le-ntindeau
flăcăi și fete
încărcați de liliac.
Dar nu numai florile erau acelea
ce așterneau lumină deasupra apei,
era noul vlăstar omenesc,
zîmbetul luat de la cireșe,
privirea dreaptă,
puternice mîini ce le stringeau pe-ale tale
și ochii de-un limpede-albastru.
Pămîntul, aici, s-a cutremurat,
aici a fost cruzime și osîndă
iar acum
tineri,
renăscuți din apă și din pămînt,
cu buze-nflorite,
înaltă dragostea deasupra pămîntului.
cuvîntul Stalin
înflorește
pe milioane de buze.
O minune,
iată viața din nou,
arbore de lumină, stup,
grînar revărsat,
pacea și viața,
creangă cu creangă,
apă cu apă,
ciorchine cu ciorchine,
de la cicatricele șterse
pînă la noua
pîrguire a zorilor.
Uitat-am ruinele
și alfabetul pietrelor arse
și lecția focului,
uitat-am războiul,
uitat-am de ură
căci am văzut viața.
O, tineri,
tineri germani,
noi păzitori ai primăverii voastre,
tineri puternici, deschiși, ai noii Germanii,
priviți spre Răsărit,
priviți spre vasta Uniune
a Republicilor iubite.
Iată că și-n Polonia,
din ruine,
se-ncheagă un surîs luminos, hotărît.
Uriașa Chină și-a scuturat
cătușele pline de sînge
și acum este sora noastră cea mare.
În fața voastră
e comoara lumii,
nu comoara cea veche a jafului,
ci noua comoară,
spațiile vaste, pline
de făpturi înfrățite,
pacea, vîntu-ntre spice, întîlnirea
cu omul din depărtări,
ce nu vine ca să ne prade.
Prin toate țările trece
un fir de oțel, cu grijă păzit.
Și marea cîntă, alături de om,
veșnicul imn al spumei,
și, ca o zîlnică telegramă, văzduhul
ne dă de știre
cîte școli au alungat bezna,
cîți tineri cunosc de pe acum
tainicul grai
al metalelor și al stelelor,
cum vom smulge pîine pentru toți
planetei noastre,
cum vom da prospețime gliei,
bătrîna maică a tuturor oamenilor.
Apă nouă vom născoci,
orez cerese,
motoare din cristal făurite.
Vom întinde
dincolo de insule, spațiul,
în pustiuri de foc și nisip.
Vom vedea primăvara
cum dănțuie-n brațele noastre,
căci nimic n-o să fie uitat,
nici pămîntul,
nici omul.
Omul n-o să fie uitat
și aceasta-i comoara.
Tineri cari din adîncul
războiului
aduceți un zîmbet
ce nu va mai fi ucis,
aceasta-i comoara:
să nu uiți de om.
Prin asta pămîntu-i mai mare
ca toate astrele la un loc.
Prin asta noi creștem în fiece zi
și-n fiece zi sîntem mai bogați,
sîntem mai bogați în oameni.
avem mai mulți frați,
în aer, în mine,
pe podișurile
metalicei Mongolii.
Omul,
la răsărit, la miază-noapte, la miază-zi,
la apus, pînă acolo sus
unde cutreieră vîntul,
omul,
privește tinere, cum te salută,
privește cît de mult ți-a crescut familia.
Mare e pămîntul și-i al tău,
mare e pămîntul și-i al meu,
e al tuturora.
Te salută,
te salută lumea,
lumea nouă ce s-a născut
și care cu tine va crește,
pentru că tu ești grăunte
vei crește, vom crește.
Nimeni nu poate să mai doboare pomul
nici rădăcinile să-i reteze
pentru că ele cresc în inima ta
și pomul va umple pămîntul întreg
cu cîntece, flori și cu roade.

III

Cetatea rănită

Berlinul tăiat
încă mai sîngera:
un sînge tainic. Obscură
noaptea pleca și venea.
În Berlinul de Est,
o lumină scăpărătoare
lumina pașii
tineretului liber,
care-nalță orașul din nou.
Învăluit în umbră
trecui dintr-o parte într-alta
și tristețea unei epoci străvechi
îmi răsturnă în inimă ca o lopată
plină de scîrnave resturi.
În Berlin sta Apusul de pază,
mîrșava lui „Libertate".
Acolo se afla și statuia
cu făclia ei mincinoasă,
cu chipul mîncat de lepră,
sulemenit cu roșul beției,
și în mînă cu bita
proaspăt adusă, peste mare, din Chicago.
O, tu, Berlinule de Vest, cu tîrgul tău
de fetișcane dezmățate
și militari cotropitori bețivi!
Berlinule de Vest, ca să îți vinzi
sărmana marfă,
ai umplut pereți și ziduri
de-afișe cu pulpe obscene
și despuiate vampe.
Chiar și țigările-au un gust
de viclu negru.
Dansează pederaștii strîns lipiți
de tehnicienii de la State-Department,
iar lesbienele au dat
de-un paradis păzit
de Sfîntul Ridgway.
Berlinule de Vest, tu ești buboiul
de pe străvechea față a Europei.
Vechii vulpoi naziști
alunecă în mizga
spurcatelor tale străzi luminate,
iar Coca-Cola și-antisemitismul
se revarsă din plin
peste scîrna și ruinele tale.
Tu ești cetatea blestemată,
fiică a broaștei țestoase Truman
și-a dezgropatului crocodil hitlerist.
Colții lor se ascut,
lor li se dau baionete
în timp ce Boogy-boogy
își deapănă firul zmîntit
al bîlciului sexual pentru soldați.
„Tinerică germană
de nouăspe primăveri
caută domn bătrîn sau comerciant
cu situațiune, ca să-i vîndă urgent
tinerețea ei", spune ziarul.
Iar în groaznica umbră
a nopții ce trece,
tancuri debarcă,
gaze care-au ucis
jumătate din Europa.
Sînt iar fabricate,
în monopol nord-american.
Bătrînii călăi naziști
se iscă iarăși și latră
prin cafenele și-adulmecă sînge.
Arta abstractă și conflictul psihic
sînt teme-ale artelor, împroșcate
cu sînge și sexualitate,
ca pe vremea cea bună-a lui Adolf.
Ei suspendă ziare și izbesc în pîntec
vreo fetișcană comunistă
care-i scuipă-n obraz.
Așa este viața.
Și-n Berlinul acesta căzut-au oameni
la toate secerișurile morții.
Pentru cetatea asta neagră,
purulentă, înveninată,
Libertatea și-a deschis vinele-i largi
sîngerînd de la Volga
pînă la apele negre-ale Sprei.
Pentru acest danț nord-american,
pentru ciomăgeala asta din Washington,
luptat-au, vai, au luptat
oamenii toți,
de la o mare la alta,
pe toate meleagurile și toate insulele.
De aceea mă-ntorc, în zbor,
în Berlinul de Est. Și aici noaptea
ascunde ruine căscate,
dar eu, eu văd visul.
Eu știu că-nfăptuirile dorm
ca să-și adune forțe, cît ține noaptea.
Eu văd ultimii tineri care se-ntorc,
cîntînd, de la fabrică,
eu văd
lumina cum străbate prin noapte,
culoarea acelor flori
care umpleau vagoanele cînd am intrat în Germania.
respir pentru că omul
aici îmi e frate
pentruc-aici nu-l înarmează pe lup,
pentruc-aici nu-și ascut colții
ca să dezlănțuie vînătoarea,
pentruc-aici
miroase a școală cu podeaua măturată, stropită,
miroase a cărămizi de-abia transportate,
miroase a apă proaspătă,
miroase a brutărie,
miroase a adevăr și a vînt.

Pablo Neruda

În romîneşte de
Maria Banuș

**) Din ultimul volum de poezii al lui Pablo Neruda „Strugurii și vîntul", în curs de tălmăcire.*

Deviza colonialismului

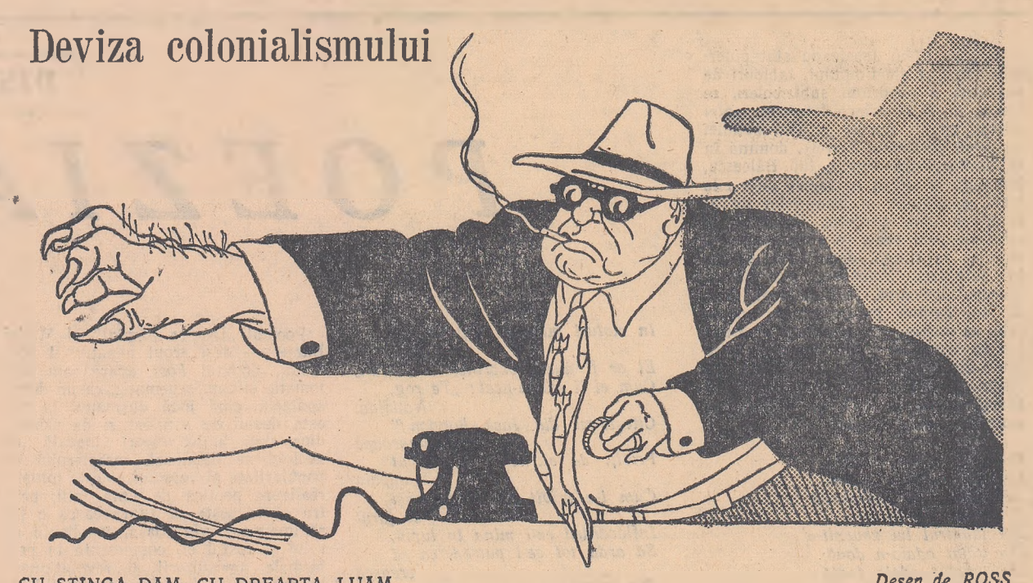

CU STINGA DĂM, CU DREAPTA LUAM...

Desen de ROSS

Scrisoare deschisă, adresată tovarășilor mei de luptă din Franța

Vagan Alexandrovici Oganian, ofițer al Armatei Sovietice, trimis în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei în spatele frontului cotropitorilor, a fost prins în aprilie 1943 de hitleriști și dus împreună cu alți cetățeni sovietici la muncă silnică în Franța, în Alsacia-Lorena. Nu mult după aceea, Vagan a evadat din lagărul de concentrare și a intrat în rîndul partizanilor Mișcării Franceze a Rezistenței. De la 7 iulie 1943 și pînă la 9 septembrie 1944, Vagan a fost comandantul unui detașament internațional de partizani, care acționa în departamentul Lozere și Gard. Mai tîrziu a condus un batalion. Aici a primit gradul de ofițer al Armatei Franceze.

În raioanele unde luptau partizanii, V. A. Oganian era cunoscut sub numele de Spartac și „Ofițerul sovietic".

Pentru meritele dobîndite, Vagan Alexandrovici a fost decorat cu ordinele „Războiul pentru Apărarea Patriei" clasa II și „Steaua Roșie", cu medalia „Pentru victoria asupra Germaniei" și „Marele Război pentru Apărarea Patriei" din anii 1941—1945.

Ca participant la Mișcarea Franceză a Rezistenței, Vagan are trei ordine franceze, printre care și Crucea de Război cu stea de argint și medalie.

V. A. Oganian este acum aspirant al Academiei agricole „Timiriazev". El a adresat revistei „OGONEK", o scrisoare deschisă pentru tovarășii săi de arme din Franța. Mai jos reproducem această scrisoare.

Generalului de brigadă Zeller, care a comandat în anul 1945 regiunea a 16 militară; colonelului de Chambreny, fostul comandant al forțelor interne ale Rezistenței Franceze în districtul Rz; colonelului Pièrre, comandantul unui detașament de partizani, care acționa în iulie 1943, în departamentul Lozere; maiorului Victor, șeful statului major al districtului al treilea de legătură cu partizanii sovietici din Franța; maiorului Adrien, fostul reprezentant al comandamentului forțelor interioare ale Rezistenței Franceze de pe lîngă detașamentul internațional de partizani, precum și lui Tommy, Gabriele, Paul, Martin și altor tovarăși de luptă.

Dragi prieteni!

Sînt zece ani de cînd m-am despărțit de dumneavoastră și m-am întors în patrie. Cred că toți sînteți în viață, sănătoși, că nu l-ați uitat pe prietenul vostru de luptă.

Eu am îndrăgit puternic poporul francez, un popor mîndru și iubitor de libertate, care și-a apărat onoarea și libertatea pînă la sacrificiu, în condiții grele.

În viața fiecărui om sînt zile care nu se uită niciodată. Oare se poate uita ziua de 7 iulie 1943, cînd am intrat în Mișcarea de Rezistență? Înconjurat de partizani francezi, am depus în poiana din pădurea deasă de lîngă Chanac, departamentul Lozere, jurămîntul de credință al Mișcării de Rezistență, cînd am jurat să lupt împotriva fascismului fără să-mi cruț viața. Cu mine au mai depus jurămîntul alți 27 de tovarăși evadați din lagărele de concentrare. Erau originari din diferite țări ale Europei, vorbeau diferite limbi, dar se înțelegeau bine între ei, deoarece aveau același țel patriotic. Ai fost de față și dumneata, Pièrre, și tu Adrien, și alți luptători francezi din Rezistență. De la dumneata, Pièrre, am primit atunci prima sarcină de luptă...

Aceasta s-a întîmplat aproape de orașul Mende. Ocupanții executaseră 17 patrioți francezi. Drept răspuns s-a hotărît să nimicim grupul de ofițeri hitleriști, organizatorii acestei execuții sălbatice. Îndeplinirea operației mi-a fost încredințată mie și tovarășilor mei. Cu mine au plecat un croat și un ceh. Un francez conducea mașina. Operația a fost îndeplinită cu succes: șapte ofițeri hitleriști au fost împușcați de la o mică distanță. Cînd ne-am întors în detașament, dumneata, Pièrre ne-ai îmbrățișat cu putere, ne-ai sărutat și ne-ai mulțumit în numele patrioților francezi. Așa am început împreună viața noastră de luptă, care a continuat pînă la sfîrșitul războiului.

Apoi am luat parte la numeroase lupte și ciocniri cu hitleriștii. Am avut zile de bucurie și zile de tristețe. Pierdeam prieteni de luptă. Fie că era francez ori rus, polonez ori ceh, toți erau pentru noi deopotrivă de scumpi și sufeream cu toții profund cînd pierdeam pe cîte unul și tot împreună ne bucuram de fiecare succes în luptă.

Scumpe Adrien! De cîte ori n-am visat împreună, stînd întinși alături în aceeași colibă în pădurile din sudul Franței, cum ne vom întoarce la căminele noastre, la o viață pașnică!

Și dumneavoastră, Paul și Victor! Cu cîtă tristețe și cu ce dor, cu cîtă speranță vorbeați de familie, de rude și de prieteni. Împreună cu dumneavoastră blestemam și eu din adîncul sufletului meu pe fiștii, care au dezlănțuit acest război..

Fiecare avea alte vederi și alte convingeri, dar aceasta nu ne împiedica să luptăm împreună. Dumneavoastră, toți, erați adevărați patrioți ai țării voastre, iubeați Franța și luptați împotriva înrobitorilor ei. Aceasta ne unea pe toți într-o singură familie de luptă. Bărbați și femei, francezi, oameni simpli, adesea ne salvau de pericol.

Legătura cu populația constituia baza succeselor noastre. Îmi aduc aminte de o zi cu arșiță din mijlocul lui iulie 1944. Muncitorii feroviari ne-au adus la cunoștință că un eșalon german cu armament greu se îndreaptă din Germania spre Marsilia. Am hotărît să-l nimicim. Pînă să fim gata, feroviarii au reținut inadins plecarea eșalonului; așteptau semnalul nostru. Am hotărît să aruncăm în aer podul de peste rîu, de lîngă orașul Issy. Am dat semnalul respectiv. Așteptam cu răbdare. Iată, în sfîrșit, apare trenul, ajunge pînă la mijlocul podului și aici — explozie! Eșalonul se ridică împreună cu podul în aer, apoi căzu cu zgomot îngrozitor.

Mai tîrziu, generale Zeller, cînd vă aduceați aminte de această operație, spuneați: „Știți, podul acesta a fost construit încă pe vremea lui Napoleon; lucrarea a durat mult timp. A costat 20.000.000 franci, iar noi l-am distrus într-o secundă...". Înfățișarea dumneavoastră a devenit serioasă și ați continuat: „Războiul! Trebuia s-o facem. Vom construi un pod nou, mult mai bun".

Stimate generale, amîndoi doream pe atunci ca acest război să fie ultimul. Să nu mai fim nevoiți să aruncăm poduri în aer. Să nu mai auzim cum gem mamele și cum plîng copiii...

Dragi prieteni! Vă aduceți aminte de luptele pentru eliberarea localității La Calmette! Un mare detașament german, sprijinit de 6 tancuri, porni la atac. Pe atunci nu aveam armament greu. Se părea că tancurile vor pătrunde în rîndurile partizanilor. Dar aici a venit la timp detașamentul format din oameni sovietici. Un grup de ostași, în fruntea cărora se afla comandantul detașamentului Petrosian, înarmați cu granate și cu sticle pline cu lichid inflamabil, s-au aruncat asupra tancurilor. Șase eroi au pierit sub șenile, dar trei tancuri au fost incendiate, iar celelalte dezarmate și imobilizate. Am îngropat pe cei căzuți într-un mormînt comun, la cimitirul La Calmette. La mormîntul lor modest, împodobit cu flori și crengi proaspete, a vorbit un ofițer francez. „Fie ca mamele acestor eroi sovietici să știe, a spus el, că ei au căzut ca niște eroi, apărînd o cauză dreaptă. Poporul francez nu va uita niciodată faptele lor vitejești!"

Forțele noastre creșteau. Dușmanul slăbea. În august-septembrie 1944, am eliberat Villefort, Alesse, La Calmette, Saint-Chely, Nimes și alte orașe. Locuitorii îi întîmpinau cu brațele deschise pe eliberatori. Și acum îmi amintesc cu plăcere minunatele mîncăruri franțuzești și vinurile pline de aromă. Îți amintești, Adrien, cum am plecat cu mașina de la Nimes să vedem apeductul care trecea peste rîul Gard (Pont-du-Gard), construit încă pe vremea romanilor!? Am mîncat acolo carne friptă de berbec, am băut vin. Am rîs și am glumit mult. Înainte de a pleca, fără să fiu observat de ceilalți, am îngropat în pămînt două sticle de vin roșu de Bordeaux. Îmi amintesc bine locul: la 20 de pași de unghiul drept al podului, lîngă un prun sălbatic. Dacă aveți timp, duceți-vă, dezgropați sticlele și bețiile în sănătatea voastră și a noastră, pentru pace, pentru prietenie între popoarele noastre...

Villefort... Văd înaintea mea zidurile mohorîte ale închisorii din Villefort. Tu și cu, Adrien, deschidem cu inimile bătînd cu putere porțile, pentru a-i elibera pe cei închiși. D-ta ai spus în limba franceză și eu în limba rusă: prieteni, sînteți liberi!

Între cei eliberați nu erau numai francezi, ci și 17 cetățeni sovietici, condamnați la moarte de hitleriști. În fața închisorii se adunase o mare mulțime de oameni. Se născu spontan un miting, am vorbit și eu și tu, Adrien. A vorbit fiecare în limba lui, dar gîndurile erau aceleași. Noi am spus că nu se pot uita victimele terorii fasciste, că trebuie să fim vigilenți, pentru ca istoria să nu se mai repete... „Moarte fascismului, trăiască prietenia franco-sovietică", răspundea mulțimea din piață.

Nimes... Primarul ne-a invitat pe noi, un grup de luptători, care am luat parte la elibenare, ale căror nume erau scrise cu litere de aur în cartea istoriei orașului. Aici erau, de asemenea, și reprezentanți ai altor naționalități, care luau parte la Mișcarea de Rezistență: ruși, cehi, austriaci, armeni..... La Nimes, am rămas mult timp. Adesea veneau la noi delegați din orașele și satele departamentelor Lozere și Gard eliberate de noi. Ei aduceau adrese, daruri, flori și-și exprimau admirația și mulțumirea profundă poporului sovietic și ostașilor lui.

Aprilie 1945. Dumneavoastră, generale Zeller, ați invitat un mare grup de participanți ai Rezistenței pentru a le înmîna ordine. Apoi am stat de vorbă mult.

Stimate generale, vă amintiți ce ați spus la toast: „Pentru pace veșnică, pentru o prietenie veșnică între poporul sovietic și poporul francez!" Eu n-am uitat aceasta. Cu aceste gînduri am părăsit Franța, pe care am îndrăgit-o.

Dragi prieteni, noi am luptat împreună împotriva fascismului, pentru eliberarea Franței de sub ocupația fasciștilor. Și acum, deși mă aflu departe de voi, nu pot fi indiferent față de soarta poporului vostru și a cauzei comune, pentru care ne-am vărsat sîngele împreună.

Eu nu știu ce păreri politice aveți acum, dar dumneavoastră ați vorbit întotdeauna cu ură despre militarismul german și-l socoteați, cu drept cuvînt, dușmanul cel mai rău al poporului francez. Eu am fost de aceeași părere cu dumneavoastră. Militarismul german a fost și rămîne dușmanul cel mai rău, nu numai al poporului francez, ci și al poporului sovietic și al altor popoare din Europa. Am admirat întotdeauna bărbăția și hotărîrea dumneavoastră. N-ați precupețit nici viața, nici forțele pentru apărarea libertății patriei voastre. Oare veți permite acum ca dușmanii păcii, atîțătorii la război de dincolo de ocean și complicii lor, să atragă minunata dumneavoastră țară într-o nouă catastrofă militară? Veți permite oare renașterea militarismului german, care a pustiit de trei ori și a înecat în sînge Franța, împotriva căruia noi am luptat împreună? Veți permite oare ca patria dumneavoastră, întreaga Europă, să fie supusă nenorocirilor și distrugerilor unui război atomic?

Am dezbrăcat de mult haina militară. Mă ocup acum de o muncă pașnică. Urmez aspirantura la Academia agricolă. Am nevoie de pace ca și dumneavoastră. Ea este necesară copiilor noștri, popoarelor noastre. Prietenia trainică dintre Franța și Uniunea Sovietică este garanția păcii în Europa. Prieteni, să întărim această prietenie!

Al dumneavoastră,

VAGAN OGANIAN
„Spartac"

Concursul de literatură organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia

Pentru concursul de literatură organizat în cinstea celui de al V-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Varșovia, pot fi prezentate poezii, povestiri și critici literare (maximum 6 pagini dactilografiate), nuvele (maximum 10 pagini dactilografiate), piese de teatru într-un act (durata 30 minute), scenarii cinematografice (durata de proiecție 30 minute), articole de critică literară și esseuri (maximum 10 pagini dactilografiate), reportaje (maximum 5 pagini dactilografiate) și radioreportaje (durata maximă 15 minute).

Tematica lucrărilor să fie legată de lupta tineretului din lumea întreagă, pentru apărarea păcii, pentru progres și o viață fericită — și de contribuția tineretului din țara noastră în această măreață luptă.

Lucrările vor fi trimise pînă la 20 mai pe adresa Uniunii scriitorilor, Bd. Ana Ipătescu 15, București, cu mențiunea „Pentru concurs".

La Casa scriitorilor

Comisia de dramaturgie cinematografică a Uniunii scriitorilor din R.P.R. anunță discuția asupra filmului „Desfășurarea" pentru ziua de vineri 13 mai, ora 17, la Casa scriitorilor.

După vizionarea filmului, vor lua cuvîntul, în deschiderea discuțiilor, tov. Marin Preda, autorul nuvelei și tov. Paul Călinescu, regizorul filmului.

Pentru documentarea celor care vor să ia parte la discuție, la Casa scriitorilor se află un număr de exemplare ale scenariului.

Note și comentarii

Eminescu, evazionist?...

Studiul critic, apărut în revista „Iașul literar" nr. 2—3, despre „Idealul revoluționar în poezia noastră", semnat de D. Costea, întreprinde o analiză în problemele spinoase ale contopirii elementelor romantice cu cele realiste în creația literară, făcînd în același timp o documentată trecere în revistă a operei poeților noștri clasici și contemporani.

Cu toate acestea, pe lîngă o seamă de rezerve pe care le-am face în privința felului cum autorul studiului rezolvă, în general, problema existenței idealului revoluționar în opera unora dintre mdrii noștri scriitori realiști critici din trecut, am avea cîteva cuvinte de spus și în legătură cu unele aprecieri făcute asupra operei lui Mihail Eminescu. Începînd prin a arăta că „Opoziția dintre ideal și realitate caracterizează întreaga noastră poezie din trecut" — *criticul își dezvoltă mai departe punctul său de vedere, subliniind faptul că* „...opoziția lămurește natura și limitele idealurilor îmbrățișate de poeți. Criticînd realitatea prezentului, visul acestora s-a îndreptat adesea, mai ales în perioadele de declin ale mișcării revoluționare, într-o direcție în care „mersul firesc al evenimentelor nu poate să ajungă niciodată". Idealul lor romantic era subiectivist, adică fie paseist (de pildă în Scrisorile lui Eminescu), fie evazionist (de exemplu, în poezii ca: „Luceafărul" și „Miron și frumoasa fără corp" de Eminescu, „Noaptea de Decembrie" de Al. Macedonski, „In amurg" de Al. Vlahuță, „Ideal" de Panait Cerna ș. a.)".

Este de la sine înțeles că în nici un caz nu putem fi de acord cu un asemenea raționament — lipsit, firește, de argumentație — care transformă poeziile lui Eminescu, poezii care exprimau durerea unei personalități superioare, protestul ei vehement împotriva unei societăți care murdărea cele mai frumoase sentimente ale omului, — într-o poezie de coloratură paseistă, evazionistă.

Asemenea nedrepte etichetări a unora dintre cele mai mari poeme ale operei eminesciene mărturisesc un dispreț proletcultist față de o operă valoroasă a literaturii noastre, sau, în cel mai bun caz, emiterea unor formulări nechibzuite în cercetarea fenomenului literar.

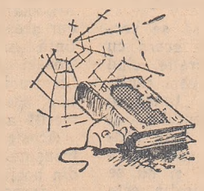

M. Ursu

Panseurile sportivo-poetice ale lui Ieremia

Programul săptămînal „Pronosport" nr. 53 oferă, în afara știrilor și comentariilor cu caracter sportiv și literatură. E îmbucurătoare această inițiativă — cu condiția să nu se mai repete dacă și viitoarele colaborări vor fi tot la nivelul „Întîlnirilor cu Pronosportul" — semnate de Alecu Popovici. Principial, n-am nimic împotriva cochetăriei d-sale cu Pronosportul. Mă bucură chiar că întreaga sa familie, vecinii și trecătorii pe care-i întîlnește, se ocupă cu pronosticurile sportive.

N-am nimic împotrivă— zic — cu atît mai mult cu cît datorită acestor întîlniri ale tovarășului Alecu Popovici cu Pronosportul am aflat —și sper că nu sînt singura — niște lucruri care mă interesau teribil și a căror necunoaștere mă făcea să am complexe de inferioritate. De pildă, vreme lungă m-am frămîntat pradă următoarei incertitudini: face sau nu face soacra autorului pronosticuri sportive? Face

„De pildă, Nataliță
soacra mea,
în timp ce-n bucătărie pregătea
o ciorbă cu orez cu bulion
mă-ntrebă: „în formă e maică, Ozon?"
Și adăugînd puțină sare:
„Dar C.C.A. e-n deplasare?"

Onoare ei! Mă întrebam de asemenea cum stă cu progresele școlare fiul autorului: știe sau nu știe să numere? Nu știe!

„Ia numără să văd
de n-ai uitat,
Ce pe la școală voi ați învățat
Dar știi, fără greșeală, vreau la fix
începe el: 1, 2 și apoi X..."

Rușine lui! Bine că am aflat și asta. Dar parcă numai asta am aflat din... cum să-i spun? (Vedeți, platitudinea nu formează o specie literară, chiar dacă are ritm și rimă și e semnată de Al. Popovici).

Astfel știu acum că meciurile pot fi susținute și cu o gripă („Doctore, eu am un meci, dar cu o gripă!"); că „zboară în aer de argint funigei!... (orice aș spune, ultimul citat e agramat, dar e plastic); știu că la X nu există decît rima „fix" „1, 2, X, 1, 2, X i-am cercetat o clipă fix", etc.

Acum fiindcă am ajuns la final, să-l întreb pe Alecu Popovici: nu era mai simplu să spună — preferabil era să nu spună — din om în om cum a ajuns amator de Pronosport, fără să-și bată joc de poezie? Dacă buletinul „Pronosport" se completează ușor: 1, 2, x, crede oare autorul, — și implicit și redacția „Buletinului Pronosport" care publică versurile, — că tot astfel stau lucrurile și cu poezia? Nu, la poezie — și mai ales în cazul de față — mai trebuie și bun simț și spirit de răspundere față de masele de cititori, calități care, din păcate, n-au reprezentare numerică, dar sînt absolut necesare dacă vrei să faci literatură. Gramatica este de asemenea necesară. E util să se refie aceasta.

Și așa, în încheiere, din nou aș vrea să știu ceva: de unde era originar celebrul Ieremia care a nimerit cu oiștea în gard? La el face oare aluzie autorul cînd spune: „M-apuc de studii temeinic (?!) neapărat / s-o nimeresc și eu ca cel din Calafat!" *(Cacofonia nu-mi aparține).*

Fiindcă nici pe departe nu pot să cred că aici ar fi vorba despre fericitul cîștigător al unui vechi buletin de Pronosport care este din Calafat. Bineînțeles că autorul se referă aici la confratele său întru nimerirea cu oiștea în gard, Ieremia. Nu interesează de aliminteri de unde era originar. E rușinos că mai are discipoli și editori.

Tita Chiper

Fetele din Liverpool

Că Anglia este o țară a cețurilor, se știe.

Înconjurată de apele oceanului, insula britanicilor este o mare parte din timpul anului învăluită de cețuri. Dar nu despre acest fapt îndeobște cunoscut vrem să vorbim aici, ci despre o altă negură pe care o răspîndesc guvernanții de astăzi ai Engliterei, ca să se vadă cît mai anevoios că Marea Britanie a fost transformată de partenerul ei major din Wall-Street într-un portavion pentru războiul pe care încearcă să-l dezlănțuie. Să nu se vadă bazele atomice ale S.U.A., zecile de mii de soldați americani, specialiștii militari care foiesc peste tot.

Această ceață guvernamentală se cheamă între altele și diversiune. Să vă arătăm cum. Care credeți că este preocuparea nr. 1 de astăzi a presei engleze oficiale, a revistelor și a altor publicații? Lupta popoarelor pentru pace? Mișcarea puternică din colonii pentru independență? Loviturile de stat puse la cale în Orientul mijlociu și în alte părți? Problemele de literatură sau artă? Viața care se scumpește mereu? Șomajul? Cîțuși de puțin. Coloanele gazetelor și ale revistelor sînt pline de un fapt mult mai grozav, mult mai înspăimîntător de care, te pomenești, că atîrnă soarta poporului britanic. Acest fapt este: dacă principesa Margaret se va mărita sau nu cu ofițerașul divorțat Townsend cu care.... „se are în vorbă". Chipul eventualului logodnic princiar, reportaje descriind viața lui, presupuneri, prognosticuri, adeziuni entuziaste, rezerve pesimiste, împotriviri acerbe, — umplu paginile publicațiilor, învăluie realitățile în fumigația diversiunii. Și asta în numele celei mai strașnice morale și al celor mai inexpugnabile canoane britanice. Are sau nu are dreptul un membru al curții regale să căsătorească cu un divorțat? Și masele sînt răscolite, silite să ia atitudine împotriva... încălcării pravilei feudale care ar aduce — doamne, dumnezeule! — un grav prejudiciu strictei și secularei tradiții. Nu! Poporul englez nu trebuie să îngăduie acest lucru — pare a susține vasta campanie de presă. Din păcate — și în mod surprinzător — aceeași presă nu catadixește să se ocupe de fenomenele cu adevărat grave care demonstrează cît au corupt moravurile puritane cultivate de grijulii stăpîni, modul de viață american, literatura criminalistă, importate odată cu bazele atomice ale lui Dulles.

Este vorba de un nou gen de gangsterism care face ravagii în orașul Liverpool: Teddy-girls. Cine sînt aceste fecioare crescute în stricta „morală" britanică și corupte de literatura Wall-Street-ului? Sînt niște tinere între 14 și 20 de ani care, cu unghiile lăcuite, îmbrăcate provocător, cutreeră străzile, atacă pietonii și-i ciomăgesc, le sfîșie obrajii cu unghiile pînă-i însîngerează. Și totuși isteria tinerelor girls nu îngrijorează deloc prea sensibila presă care se zbate din răsputeri ca nu care cumva curtea regală să accepte o cumetrie neîngăduită de „morala" pe care tinerele din Liverpool o apără cu strășnicie.

Gh. Dinu

Redactor-șef: Zaharia Stancu

Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-șef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-șef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-șef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bd. Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei, 6 luni 13 lei, 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea poligrafică Nr. 2, str. Brezoianu 23—25